

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 05996

IN DER VELT FUN AKEYDES

Hirsh Osherowitch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

הירש אַשער־אָוויטש

*

אין דער וועלט פון עקדות

William F. Buckley Jr.

הירש אָשער־אָוויטש

אין דער וועלט פון עקדות

לידער און פּאָעמעס

פּאַרלאַג „ה מ נ ו ר ה“ תּל־אביב

תּשׁל״ה — 1975

אלע רעכט געזיכערט

Hirsh Osherowitch / IN DER WELT FUN AKEYDES

הירש אָשערֶאָוויטש / אין דער וועלט פון עקדות

פּאַרלאַג „המנורה“, רח' זנגביל 24, תל־אביב, ישראל
'Hamenora' Publ. House, 24 Zangwill St., Tel-Aviv, Israel

Printed in Israel 1975 — נדפס בישראל תשל"ה

דפוס לינוֹיטור, רח' יסוד־המעלה 39, ת"א

דער עול פון הונדערט דורות גלות

הַנְּנִי

איך בין א ייד.
איך מיין ניט רימען זיך דערמיט,
לא-בל-שפן שעמען זיך דערמיט.

איך בין א ייד.
פֿון איין זײַט מײַנער : שעכטגיריקע שונאים,
און פֿון דער צווייטער : פֿון מנין פֿאלק אנטלאָפֿענע פּחדנים.
נאָר איך בין ייד! —
איך האָב די גרעסטע גאַב פֿאַרהיט :
כ'האַב אָפּגעהיט און אויסגעהיט
מנין פֿון מנין אורזיידן געירשנט פנים.

און אויב איך בין א מענטש וואָס ליידט,
בין איך א מענטש פֿון אונדזער צײַט,
בין איך א מענטש פֿון יעדער צײַט.
דאָס דאַרף באַמײַטן :
איך בין דער ייד פֿון אלע צײַטן.

יפו — דרני אותיות, ארנינגעאייביקטע
 אין אוראלטע אַנאַלן, הייליקן תנ"ך און זוניקע מאַראַנצן —
 געקומען כ'בין צו דיר פֿון ווילנע, דער פֿאַרשריבענער
 אין הערצער ייִדישע און אויף די פֿאַדערבלעטער פֿון מסיכתות.

ניט איין מאַל שוין האַבן דאָס רישעות און די בענקשאַפֿט
 מיך גענייט דאָס אַרט צו בייַטן.
 מיין היים די ערשטיקע —
 מיין וויגלשמאַט, די קהילה-קדושה פֿאַנעוועזש,
 איז אַפּגעשמדט געוואָרן,
 און פֿונעם שאַרפֿוינזאָג יל"ג'ישן „פה ניבו“
 געוואָרן איז „פה נישחט“.
 זי איז הייַנט טאַפֿלט גרויס, מיין פֿאַנעוועזש,
 דאָך זי איז מער ניטאָ.
 זי לעכט אַצינד נאָר ווי אַ דיבוק אין בני-ברק...

און ווילנע — די געאַכפּערטע,
 די האַרינטע פֿון ייִדישע קיבוצים —
 איר ברויזיק וואַקסן
 (אַזש בייַ צו אומפֿאַרשעמטקייט ייִדנלאַזיק וואַקסן)
 צווינגט, ווי מיט בייַטשן, פֿון איר לויפֿן
 און איבערלאַזן די זינט דורות ליב-געוואַרענע מקומות...

געקומען, יפו, כ'בין צו דיר
 מיט מיניע דרני און זעכציק גלותדיק פֿאַרהעצטע יאַרן,
 מיט בענקשאַפֿט טויזנט מאַל געשטאַכענער
 פֿון דער אַכזריותדיקער פֿעלקער-שינאה —
 אַט דער אַ שיפֿלות-שפּיז, וואָס ייִדנאַס איר שפּיץ איז.

פֿון ווילנע כ'קום צו דיר.
 דו מיינסט, ס'איז גרינג צו פּוועלן בייַ זיך פֿאַרלאַזן ווילנע?

ס'איז ביטער-שווער!
האָסט אַ געפֿיל: ווי וואַלסט פֿאַרראַטן דינע זיידעס.
און מער נאָך איז עס שווער,
וואָס מוזסט זיך מודה זײַן, אַז ס'איז דיר גרינג געוואָרן,
און אַן שום קווענקלעניש דו ווילסט פֿון איר אַנטלויפֿן...

אָוועק פֿון מיין געבוירנלאַנד,
אַראַפּגענידערט דריי און צוואַנציק צפֿון-פֿאַראַלעלן, —
אַ פּיצניג שטייבעלע פֿון קאַלמן באַלטיק-ברעג
דערפֿלויגן כ'בין צו גלױענדיקע ים-התיכון-זאַמדן.
כ'גיי, יפֿו, אום אין דינע אַלטע גאַסן, נייע שדרות
און כ'מאָך אַ וואַרע
ניט נאָר פֿאַר פֿאַרשיטע צעפֿאַלאַשעט-יאַנגדיקע רכב'ס,
נאָר אויך פֿאַרן געמאַקטן גאַנג פֿון בראַווע אייזעלעך,
וואָס אַזוי השיבותדיק, טויט-ערנסט טשוועקלען דריבנע טריטלעך.

איך לעב אין דיר. אין דיר, יפֿו, —
דער שטאַט מיט אַלטסטן שם און קירצסטן נאַמען
(אַ נאַמען, וואָס באַשטייט
בלויז פֿון אַ „פֿ“-ספּיראַל און אַנדערטהאַלכן פֿלעקלעך).
די פען, דוכט זיך, באַווייזט גאָר ניט זיך איינפֿאַכען,
ווי ביסט שוין אַנגעשריבן...
דריי אותיות באַהעפֿטע זינט דער צײַט פֿון מבול,
דריי אותיות געווייקטע אינעם בלוט
פֿון דורות חלוקה-יידן, מקובלים און חלוצים,
באַטראַמפּלטע פֿון פֿים פֿון מאַמעלוקן, קרייצציגלעך
און ברידער-שבטים — שונאים.
דריי אותיות געוועזענע שוין
אין באַלאַגערונג, געפֿאַנגענשאַפֿט, פֿאַרחרוכטייט,
נאָר קיין מאַל ניט אויף אַלע מאַל פֿאַרלענדטע.

געקומען, יפֿו, כ'בין צו דיר.
אויף ברוינעם באַדן דינעם כ'טרייסל אַפּ פֿון מינע פֿים

די איבערבליבענישן פֿון אייראָפּעס שוואַרצערד.
ביי דיניע שמונה-עשרה-שטייענדיקע פּאַלמעס
כ'בין זיך מתייחד מיט מיין ענדלעך אַנגעקומענעם
מאַראַניש אויסגעבענקטן יודן-עתידי.

יא, יפו, תל-אביבס געטרייע מאַמע,
אזוי, ווי שָׂרָה, אונדזער מוטער,
דו האַסט דיין קינד — די שטאַט דורכויסיק ייִדישע —
געבוירן אויף דער עלטער.
און מער נאָך ווונדער איז, וואָס דו, די מאַמע,
ביסט אַליין אַ גליד געוואָרן פֿון דיין טאַכטערס לייב...
אַ נם? ס'איז ניט כלויז נם. ס'איז נם געקניפט מיט סימבאַל!

איך וויקל, יפו, זיך
אין דיניע אָפּגעריבענע, דאָך אזוי שטייפֿע געסלעך-שנורן
און כ'פֿיל, אַז איך דערווערג מיט זיי
די אין אייראָפּע אויפֿגעקומענע אין מיר קאַשמאַרן.
איך זיין אין אַלטן האַפֿן דיניעס און איך שמייכל,
ווי ס'איז נאַטירלעך פֿאַר אַזאַ,
וואָס האַט פֿון ים-שטורעם אַרײַנגעכאַפט זיך אין אַ האַפֿן.
איך שווענק מיט דיניע ווינטן, די געזאַלצענע, מיין איך
און יעדע וויילע כ'שפּני אַ שטיקל גלות אויס...
פֿאַר וואָס האַט יונה ניט געוואַלט פֿאַרויסזאָגן
אויף נינוה'ס שלעכטיקייט דעם אומקום? ? ...

פּונקט איצט. פּונקט דאָ
כ'באַגרייף עס ניט מיט שלמותדיקסטן ניט-באַגרייפֿן!
און ווי גאַר זאַל עס אַנדערש זײַן,
אַז ס'זײַנען אזוי היפּוכדיק
די תקופֿות אונדזערע, גורלות און פֿאַרלאַנגען? !
ער האַט געוואַלט דורך דיר, יפו, פֿון גאַט אַנטלויפֿן,
און איך — איך קום דורך דיר צו זיך!

ירושלים

דאָס קניען פאַר דער גרויסקייט מאַכט ניט קליין.
פאַרקערט: עס גאַר דערהייבט דעם קניער.

ווענדונג

ירושלים,

איך טראָג אויף זיך די הרפה-לאַסט פֿון הונדערט דורות גלות.
ווי קום איך זיך דערוועגן ווענדן זיך צו דיר?
די געלע שטיינער דינען שיינען מיטן אור-הגנוז,
אַ שכינה-צערטל איז דיין ווינטעלעס באַריר.

כ'לעב אין אַ צייט, ווען גרויסקייט איז פֿאַרשקלאַפֿט בני שיפֿלות,
ווען מענטש איז הפֿקר פֿאַר רדיפֿות און פֿאַר צוואַנג,
ווען דער געדאַנק, — אפֿילו דער, וואָס העל און טיף איז, —
איז אַפֿט פֿאַרשלייערטער געפֿעלערטער געדאַנק.

איך ווייס, אז שוין מיין שטיין פֿאַר דיר איז עזותדיקסטע הוצפה.
ווער בין איך קעגן דיר, דו, ציטאָדעל פֿון פֿעלדו און גניסמ?
מיין ווענדונג, אין פֿאַרשליימיקטע הכנעה-רייד געפּוצמע,
אין דיין געדיכטן קדושה-טלית קריעה רייסט.

ניין, ניט קיין שליח-ציבור כ'בין, איך בין אַ שליח-יחיד.
פֿון זיך אליין געשיקט צו דינען טויערן איך קום.
מיין נעכעך-זעל, וואָס אויסגעהאַלטן יאָך און בראַך האַט,
קען ניט באַנוגענען זיך מיט באַגניסמערן זיך שמום...

איז זיי עס מוחל מיר, און זאל מיין וואַרט דיר ניט צו לאַסט זיין.
ס'מוז קינדיש-אַנהייבעריש זיין אַזא, וואָס זיך באַנייט;
און שלאַגן זיך על-חמא איז נאָר אַ נוסח פֿון זיך לאַשמשען —
די טרייסט די איינציקע אין אונדזער ווונדעררייכער האַרצלאַזיקער צייט.

*

אויפֿן ציון-באָרג פֿאַרוויסטן
זיינען פֿוקסן אומגעגאַנגען.

כיטרע פֿוקסן, זשעדנע פֿוקסן
מיט שאקאלישע פֿארלאנגען.

און די טויבן וואָס געטערקלט
האַבן אויפֿן הר-הבית,
זינען טויט אויף אים געלעגן,
אים באַדעקט, ווי מיט לישינעם.

און די שכינה זיך געטוליעט
האַט צום פותל-מערבֿי,
איז דער בראַך געווען נאָך גרעסער,
ווי ס'האַט אים געמאַלט דער נביא.

אויפֿן ציון-באָרג פֿאַרוויסטן
האַט געפֿאַכעט פֿוקסן-וויידל
און געווען איז מער מיוחס,
ווי די גריוועס פֿון די לייבן.

*

ירושלים, איך ווייס ביז היינט נאָך ניט,
וואָס האַט מיין פֿאַלק געהאַט פֿון דיר :
מער טרייסט, צי ווייטיק ?
נאָך קלאַר איז מיר, אז ס'איז דיין שם דאָס וואָרט,
וואָס שטייט גלייך נאָכן שם-הניה.

אויף דיין געוועלב האַט אויפֿגעשניט בן-ישים שמערן,
אין דיר געוואָרן איז פֿון שכֿמים וואַנדערערס אַן אומה,
צו דיר זינען געווענדט געווען
די אויגן אונדזערע, די תפֿילות און מחשבות,
און גוט געווען איז אונדז
אַרײַנמיטשן אין נאַמען דינעם פֿשט,
פֿון יעדן אות דינעם אַרויסשילן רמוים.

כ'שטיי אויף דיין ערד (ניט ערד, נאָר סקאַלע!)
און כ'שטאַר פֿאַרדבֿקהט, ווי די אַלמע איילבערטיימער
אינעם גאַרטן פֿון גת-שמן.

ס'איז שטיל. די גינגאַלדענע פיפה בליצט —
אַ גלאַנצנדיק פֿרעמד היטל אויפֿן הר-הבית.
און ווער קען וויסן? ווער קען וויסן?
ס'איז מעגלעך דאָך, ס'האַט די השגחה
דאָס פֿרעמדע גינגאַלד דאָ באַוויליקט,
בכדי עס שיקן שײַן זאָל צו דעם פּותל —
דאָס טפֿלע, וואָס נאָכן חורבן איז געוואָרן עיקר —
די געלע וואַנט, וואָס יאָרן גליק און יאָרן אומגליק
האַבן זיך דורכגעטראָגן פֿאַרבײַ איר,
ווי ווילדע בעדווינער אויף די קעמלען.

דאָ הייבט זיך אַלצדינג אָן.
אויף יעדן טראַט דו טרעפֿסט דאָ גאַט,
וואָס איז, ווי דו, אי אַ באַעוולמער,
אי אַ געשעצמער און געשענדמער.
פֿון וואַנען נעמט זיך דאָ אַזאַ געדיכטעניש פֿון ערפֿאַרכט?
די אַכ־שתיה פֿילט אויף זיך נאָך יצחקס אַמעס,
און ס'טוט אַ טרייסל זי,
ווען זי דערמאַנט זיך אינעם בלוט פֿון ווידער,
דעם אומגעריכטן, פֿלל ניט-נייטיקן פֿאַרבײַט,
וואָס האָט געהאַט דעם פּניה-צוועק:
מיט פֿלומרשט-רחמים פֿאַרשמעלן גאַטס מפּלה...

יא, הייליקער מוריה-באַרג, דו ביסט דאָס אַרט,
ווי מענטשם געהאַרכיקייט באַזיגט האָט דעם קאַפּריז פֿון בורא...

*

אויפֿן חורבן אַנגעוויינט זיך —
אַנגעוויינט זיך, אויסגעוויינט זיך,
שײַנסטו אויף, ירושלים,

ווי אן עופעלע, וואס ליכטיקט
דווקא מיטן גלאנץ פֿון טרער.

טרער איז ניט נאָר ליידן-טריוואַקס,
טרער איז טראַפּנדל גאולה ;
און אין דיר, ירושלים,
איז די גרעסטע טרערן-זאַמלונג.
אויף דער גאַנצער ערד ניטאָ איז
נאָך אן אַרט, וואָס זאל באַטרערט זײַן,
ווי דײַן פּוּתל-מערבי...

מיט דײַן ערשטן נאָמען „צדק“
אויף די שמאַכטנדיקע ליפּן
חלומט אויס זײַן וועג משיח
בני די טויערן פֿון רוים.
מיט דײַן צווייטן נאָמען „שלם“
אויף די תּפֿילה-זכּה-ליפּן
טרוימט זײַן אויסלייזגאַנג בן-דוד
צום הר-ציון, צו מוריה,
צו דער וואַנט פֿון גאַרנס שטיינער,
וואָס זי שטייט אזוי פֿיל יאָרן,
קען זײַן, נאָר ווייל עס באַשיצט זי
אזאַ דיקער טרערנשיכט.

*

ירושלים!
איך גרייט בין שווערן,
אז דעם אַ שטערן
געזען האָב איך אין ווייטן קאַזאַכסטאַן,
בשעת מען האָט אונדז בני דער נאַכט,
אַרומגערינגלטע פֿון הינט
(און מענטשן, וואָס די הינט באַדינען),
געטריבן צו דער נאַכט-אַשמורה פֿון עבֿודת-פּרך.

ס'איז יענער שמערן!
יענער שמערן!
ווי אבער שינט ער נאך,
נאך דעם, ווי ער האט צוגעזען אזוי פיל טרערן?
און ווי האט ער דערקליבן זיך אהער?

ארום איז שטיל.
סע שווינגן גאסן, שמומען סקווערן,
און איבער זיי: א געלער קאזאכסטאנער שמערן
נערוועיש צאנקט און פֿיבערט —
פינטלט אויס מיט מאָרזע-שריפֿט
די קלאַרע איינוואַרט-תשובֿה:
„ע-ל-י-ה!“...

*

געווען איז שווער מיין שלאָף.
אין חלום האָבן זיך געקנוילט אַבלות-כילדער.
האַט זיך פֿאַרבניגעטראָגן פֿאַרבני מיר אַ שאַרף,
וואָס מיין פֿון שלאָף באַטויבט געהער
האַט אויפֿגענומען אים: „ירושלים“,
איז דער קאַשמאַרן-חלום מיט אַ מאַל געוואָרן ראַז
און אין די בלוטן מיניע האָבן יונגע טערקלטיובן זיך צעוואַרקעט.
די קליינע ברוינע טערקלטיובן פֿון ירושלים,
די זעליביקע, וואָס אין דער צייַט פֿון אַ באַלאַנגערונג
מען פֿלעגט זיי דורך די שפּאַרעס פֿון די אייזערנע פֿאַרקלאַפּטע לאַדנעס זען
און זיי מקנא זיין דאָס פֿרייע אומטאַפּטשען
אויף ברוקן הייליקע, באַוואַשענע מיט בלוט פֿון קדושים.
די קליינע אומרויקע טערקלטיובן,
וואָס זייער ברויניקייט איז אַן אויסגעמיש פֿון בלוט מיט טרויער,
און דאָך טראַגט זיך פֿון זיי דער דופֿט פֿון שיר-השירים —
„די קנאַספּן האָבן זיך אין לאַנד באַוויזן.
עס איז די צייַט פֿון סאַלאַווי געקומען
און ס'קול פֿון טערקלטיוב לאַזט הערן זיך אין אונדזער לאַנד.“

אזא שוין ביסמו, מומערל ירושלים:
אויף בלוט און טרויער — קוויקנדיקער פֿרילינגדופֿט!

*

ירושלים!

ס'איז יעדער שטיין אין דיר
פֿארשטארט געוויין, פֿארגליווערטער במחון.
(אזעלכע שטיינער שפאלטן ניט
ניט וואָרע האַק, ניט לעגענדארער שְׁמיר).
עס פֿאָכען איבער דיר געשיכטעס פֿליגל
און ס'שמעקן אין דיין ליב איעדער תקופֿהם נעגל.
זינט דיין געבורט איז דיר באַשערט
א לעבן צווישן גאַט און שענדונג,
א שטענדיק איינגעקלעמט זיין צווישן רום און חורבן.

דרני טויזנט יאָר דו זיצסט אין זינען אונדז, ירושלים.
א לאַנגן גלות שעפטשעט אונדזער האַרץ „ותחינה“.
אין אונדזער ליידנוועג געווען ביסט
אונדזער עמוד-אש און עמוד-ענן.
דו ווייסט, ווי אַכזריש געווען צו אונדז
ס'איז אונדזער נסים-קיום,
מיר האַבן קיין מאָל ניט געוויסט
פֿון שמעקעדיקן צימרינג-פֿלאַדן,
ס'איז אונדזער וואָר געווען
אן אַלט געבאַקן קליינען-שוואַרצברויט,
נאָר אינעם לאַבן ראַזעווען
געשמעקט האַט אזוי יום-טובֿדיק
א שבת-חלה-ראַזינקע — ירושלים!

*

ס'איז שקיעה-צייט. אויף הימלס ראַנד:
דאָס זידנדיקע בלוט פֿון זכריה דעם פֿארשטיינטן.
די וואַלקנס גליווערן, ווי יענע געצנדינסט-אַשרות,
וואָס וועגן זיי ער האַט געשמראַפֿט דאָס פֿאַלק.

און אַט באַווייזט זיך אויך דער קאַפּ פֿון מלך יואָש,
פֿאַרגאַסן מיטן בלוט, וואָס ער באַפֿוילן האָט פֿאַרגיסן...
דאָ איז די היים פֿון וועלטס געוויסן.
פֿאַר יעדער רישעות-טוונג ווערן מוז באַצאַלט.

ס'איז ליכטבענטשן... דאָס פֿאַכען ניט מלאכים-פֿליגל אינעם חלל,
דאָס ציט זיך יודן-בענקשאַפֿט קיין ירושלים.
אזוי פֿיל קדושה, גלויבן, ערפֿאַרכט, ליכשאַפֿט
איז זינט די וועלט שטייט, ניט געווען נאָך אין איין דראַנג.

ניין-ניין! עס איז דער המשך-פֿאַדעם ניט צעריסן!
דאָ איז די היים פֿון גרויסן וועלטגעוויסן.
פֿאַר יעדער אומרעכט-טוונג ווערן וועט באַצאַלט —
דער טרוים און טרייסט פֿון אַ צעוונדיקט אייביק פֿאַלק.

*

גרויסע שמערן קוקן אויף ירושלים
און זיי זעען מיך: איך ליג אין גיא-בן-הנום
אויסגעצויגן אויף דער ערד פֿון זינד און כגידה,
אַ פֿאַרכאַפֿטער פֿון אַ ווילד בעלנות:
דווקא דאָ — אין אַרט, וואָס איז למשל ולשנינה, —
איבערנעכטיקן אַ לאַנגע טבת-נאַכט...

גרויסע שמערן קוקן אויף ירושלים,
נאַסן רוישן — זיידענע טליתים,
אייזעלעך צעכאַרכלען זיך, ווי הייזעריקע מועדוינען,
שפיציקע ציפרעסן, מעשה ריזיקע לולבֿים,
וויגן זיך, ווי אין אַ בענטשנדיקער האַנט —
ששש...

ווער טאַפֿטשעט עס אַהער מיט אַזאַ אומגעלומפערט פּויקנדיק געניי?
זיין יעדער טראַט אַ טרייסל טוט די ערד
און יאַנט אַן נייע כּוואַליעס שרעק און חושך...

ווער איז ער עס אזא?
 צי איז ער ניט א מאַל פֿון די פֿאַרזינדיקטע מלאכים — די נפֿילים?
 און אפֿשר: סתם א ריז — א גלית, צי אן עוג מלך הכישן?
 ניין-ניין, ס'איז ניט קיין מלאך, ניט קיין מענטש.
 עס איז א ליב — ניט וויסער הימל-חומר און ניט פֿלייש.
 עס איז א גוף אן אַנגעגליטער, ווי ער זיין וואַלט אַרץ;
 און ער גענענט, גענענט, גענענט —
 ער שטייט שוין אַנגעבויגן איבער מיר,
 און ס'נעמט פֿון אים זיך שימן עפעס הושכדיקס און גרויליקס...

א, גוואַלד! — א טויט שוואַרץ קינד! —
 א קינד פֿון קויל! ...
 און נאָך א קינד, און נאָך, און נאָך, און נאָך ...
 א גאַנצער אַנוואַלגער פֿאַרברענטע קינדער ...
 און אַט: דער סודותדיקער ניט-דערזעענער
 נעמט אַניליק האַמערן מיט זיינע גליבעפֿים —
 ער לויפֿט, ווי איינער, וואָס וואַרפֿט צו אַ הפֿן,
 וואָס ער פֿון אים וויל פֿטור ווערן.
 ס'גייט אויף די זון, און אַלץ ווערט אויס
 (דער הוישך, וואָס באַשאַפֿט קאַשמאַרן,
 דערשטיקט זיי אויך, ווען ער זיך עקט).
 איך הייב זיך אויף, ווי נאָך אַ שווערער פֿיבערקרענק,
 און אַ זיך-וואַקלענדיקער כ'לאַז זיך גיין
 צום גילדענעם גאולה-טויער אויפֿן הר-הכית.
 ס'איז שווער דער טראַט נאָך אזאַ ווילדער נאַכט,
 נאָר איך בין שטאַלץ, וואָס כ'גיי דעם וועג,
 וואָס פֿירט פֿון מולך צו משיח.
 נאָר דער האַט רעכט געניסן דיך, ירושלים,
 ווער עס האַט פֿרײַער דורכגעפֿיניקט זיך אַ נאַכט אין גיא-בן-הנום.

*

געלער פֿעלדז און געלער פֿעלדז.
 פֿליין איז פֿעלדז און באַרג איז פֿעלדז,

און א שטאַט, וואָס איז אַ פֿעלדז, —
דאָס ביסטו, ירושלים!

געאַכפערט האָט מען רוים,
געגרייסט דעם וואַטיקאַן,
נאָר קיינער האָט זיך קיין מאָל ניט דערוועגט
צו טראַכטן, אז ס'קען זיין אַ „רומאַ של שמים“.

און דו, וואָס אויסגעשטאַנען ביסט אַזעלכע גרויסע חורבנס צוויי
און אַן אַ צאָל פסדרדיקע „ניט-באַרימטע“ חורבנס;
דו, וואָס געלעגן ביסט אין אַש,
געקאַרטשעט זיך פֿון שאַנד און פֿיין,
דו — די שפּולה פֿון צוויי בית-המקדשן,
באַלוינט ביסט מיטן גרויסן זכות,
פֿון דיר זאָל אויסשטראַלן די שיין,
וואָס אויף דיין אַלטן חכמה-קאַפּ
טוט אַן די קרוין „של מעלה“!

געלער פֿעלדז און געלער פֿעלדז.
טאַל איז פֿעלדז און באַרג איז פֿעלדז.
קענטיק: דווקא אויפֿן פֿעלדז
איז דאָס אַרט דאָס ריכטיקע פֿאַר העכסטן רוה.

יפו, יאַנואַר-פּעברואַר 1973

זיבן פאַרלאַשענע מנורות

זיבן פאַרלאַשענע מנורות,
אנינגעהילטע אין פרוכתן ווייטיק,
שטייען אויסגעשמעלט אין מיין זכרון
און וואַרטן אויף אַ שוועכעלע,
וואָס זאַל זיי ווידער אַנצינדן;
און, ווער ווייסט, אפֿשר שמעקן גאַר ניט
אין זיי מער קיין ליכט,
אַדער זיי זיינען גאַר ניט פֿעיק מער צו לויכטן?

אויפֿן אַלטן בית-עולם
האַט דער ווינט פֿלוצעם ניט געפֿונען די מצבות,
וואָס אין זיי ער פֿלעגט זיך פֿאַרטשעפֿען.
און דער בית-עולם גופֿא
שטייט אָן זיין גדר און אָן דעם טויער,
וואָס פֿלעגן ניט דערלאָזן,
ער זאַל מיט איין מאָל איינשלינגען
די גאַנצע עדה יודן...
וואָס קען זיין שרעקנדיקער
פֿון אַ וואַרטנדיקן בית-עלמין?
וואָס קען זיין שוידערלעכער
פֿון אַ חרובֿן בית-הקברות?

שנירלט זיך פֿון אָן אַלטן קוימען אַ ווייניג רייכעלע...
איז עס די געמיטלעכקייט פֿון מיניע קינדעריאָרן,
צי (וויי דער וועלט!) גאַר אַ נשמה,
וואָס האָט אַנטלויפֿנדיק באַהאַלטן זיך אין קוימען,
און אַזש ביז איצט נאָך ניט געוואַסט,
אַז מע מעג שוין זיך באַווייזן אָפֿן? —
אָפֿן און ניט נאַקעט,
צעווייטיקט, כאַטש אויפֿגעשמאַנען תּחית-המתים...

אַט דאָ איז געווען דאָס הויז —
דאָס ראָזע גרוי-אויסזעענדיקע הויז,
ווי כ'בין געבאָרן.
אַט דאָ איז געווען דער הויף —
דער שטויביקער, מיט זונשטויב פֿולער הויף,
ווי כ'בין געוואַקסן.
ס'איז דאָ דער דאָ,
ס'איז דאָ דער דאָ,
און עס ליגט אויף אים אַזאָ וואַמפּירישער ניטאָ!

ווילנע, אַקטאָבער 1967

ס'האט זיך מיר געחלומט אן אלעע...

אברהם סוצקעווערן

ס'האט זיך מיר געחלומט אן אלעע —
אן אלעע ניט פֿון צוויטנדיקע ביימער,
נאָר פֿון טאַמבאַקענע שבת-לייכטערס
אויסגעשטעלטע אין צוויי רייען.

איבער יעדן, איבער יעדן איינעם פֿון די לייכטערס
שטייט אן עצבותדיקע פֿרוי געבויגן,
מיט די הענט באַשירעמט זיך די אויגן,
גאַטספֿאַרַכטיק פֿוונהדיק בענטשט ליכט.

אלע לייכטערס — ענלעכע ווי צווילינג-כרידער,
אלע בענטשנדיקע פֿרויען — איינע און די זעלבע.
פֿנימער — פֿאַרשטעלט, נאָר וועדליק די געשטאַלטן,
זיינען אלע, זיינען אלע זיי מיין מאַמע...

ווערט געדיכטער נאָך דאָס חלומישע בין-השמשות,
מער נאָך רעמענישדיק — די פֿאַרשטעלטע אויגן.
ווייל ס'איז יעדערע פֿון זיי מיין מאַמע,
ווייס איך שוין ניט, ווער פֿון זיי עס איז מיין מאַמע,
ווייס איך ניט, צו וועמען איך זאָל צוגיין...

פֿלוצעם נעמען פֿלייצן גרילצנדיקע קלאַנגען —
דורכגעשינאהט העציגריקע ווערטער.
„יודא, אַהאַסווער, פֿאַרדאַרבער“
פֿאַלן זיי אויף מיר ווי שאַרפֿער האַגל,
„מאַשקע, שיילאַק, זשיד פֿאַרכאַטי“
טריפֿן זיי אַראָפּ פֿון מיר, ווי כלום פֿון אַ באַגעט...

און אַט ווערט דער לעסטערונגען-שטראַם פֿאַרגליווערט
און צעשיט זיך ווי דאָס „שברים“-שאלן פֿון אַ שוֹפֿר.

הייבט זיך אויף א בייזער ברומענדיקער וויכער,
פאטשט איבער די פֿינגער וואָס באַשירעמען די מאַמעאויגן.
טריימלעך זיך די בענטשנדיקע פֿרויען,
ווילן איינהאַלטן די דלאַניעס קעגן די פֿאַרטערטע וויעס,
דאָך דער שמורעם בושעוועט און רעוועט,
מיט אַכזריותדיקער רוגזה שמויסט און שלידערט.
פֿלאַטערן די מאַמעלייכער, הוידען אום זיך,
ניט ווי אויף די פֿיס זיי וואַלטן שטיין,
נאָר אויף די בענטשנדיקע הענט גאָר הענגען...

א, דער שמורעם רוישט און ריטשעט,
וויי, דער וויכער וויינט און וויעט,
רייסט אַוועק, פֿאַרשלעפט די פֿלאַטערדיקע לייכער.
בלויבן הויערן נאָר הענט — נאָר הענט אליין...

און פֿון צווייטן עק אַלעע טויכט אַרויס אַ רויטער קיילעך
(וואָס הגם ער נידערט ניט, נאָר שטייגט אַלץ העכער,
איז ער ניט פֿרימאַרגן-זון, נאָר שקיעה)...
שקיעה טראַגט זיך איבער דער אַלעע,
צינדט די לייכטערס, וואָס אין ביידע רייען —
איבער יעדן, איבער יעדערן גייט אויף אַ פֿלאַס...

א, דו ווילדער שוידער-ווונדער:
פֿלאַמען הענגען איבער לייכטערס, וואָס אַן ליכט נאָר,
יעדן פֿלאַס עס בענטשן הענט, וואָס אַן אַ קערפּער.
און דער שמורעם רוישט און ריטשעט,
און דער וויכער וויינט און וויעט,
און די שוידער-זעונג וועכט זיך ווייטער:
הענט די פֿינגער אויף צוויי העלפֿט שיידן פֿונאַנדער —
ווערן ידי-כּוּהנים, וואָס מען אַראַפּגעריסן האָט פֿון זיי דעם טלית...
איז דאָס דוכנען דאָך מער ניט גילטיק,
שטרעקן זיך די פֿינגער, פֿיבערן און קנולן זיך צוזאַמען —
לאַנגע, לאַנגע רייען פֿויסטן אַנשטאַט בענטשנדיקע הענט...

און אַט הייבט דער רויטער קנילעך ווידער שוין אַרויס זיך און נעמט שטייגן.
דאָס מאַל אַבער שאַרפֿער נאָך — אין דרינען גלויק:
זריחה מיט דער שקיעה — איינע אויף דער צווייטער
און צונויפֿגעקלעפט מיט דריטער רויטקייט — בלומ...

א, דער שטורעם רוישט און ריטשעט,
וויי, דער וויכער וויינט און וויעט,
און די זריחה-שקיעה טראַגט זיך,
און ווי פֿרײַער זי געצונדן האַט די לייכטערם,
צינדט זי איינע נאָך דער אַנדערער די פֿויסמן.
ברענען זיי און פֿלאַקערן, ווי אין די אויוונס פֿון מינדאַנעק,
ווערן קנילכלעך רויך, וואָס שטייגן, שטייגן,
גיסן זיך צונויף אין אַ געדיכטן עמוד-ענן,
וואָס דער ווינט קלעפט אויס פֿון אים אַ גרויסן סאַזשע-פֿינגער.
שרעקנדיקער שוואַרצער ווינזפֿינגער פֿאַרדעקט אַ האַלבן הימל:
אומקום! אומקום! אומקום!

און דער שטורעם רוישט און ריטשעט,
און דער וויכער וויינט און וויעט,
און די זריחה-שקיעה טראַגט זיך,
און אַ שרעק רייסט אַינן די הערצער...

וויי דער וועלט,
ווי פֿון דער מאַמעס בלייכע בענטשנדיקע הענט
ווערט שוואַרצער שטראַפֿנדיקער קללה-פֿינגער!

ווילנע, יולי 1970

אַנוסים

מיר זײַנען אַנוסים.
עס ליגט אונדזער אמת פֿאַררוקט אין דער פֿעלשונג.
מיר זײַנען ניט ווערט אונדזער מענטשלעכן נאַמען.
מיר ווערן צעפֿוילט פֿונעם ניבזהדיק שווייגן,
פֿון קוקן מיט אויגן, פֿול פֿחד און שקר.
מיר זײַנען מאַראַנען!

מיר זײַנען אַנוסים.
מיר עכט זײַנען נאָר הינטער ריגלען און שלעסער,
אין גאַס גייען אום מיר פֿאַרהילטע אין צביעות,
מיר טראַגן אַ פנים — אַ קאַלכענע מאַסקע,
וואָס גיט ניט אַרויס די נשמה-קאַנוולסיעס.
מיר זײַנען מאַראַנען!

מיר זײַנען אַנוסים —
פֿאַרטריקנטע צווייגן, וואָס קענען בלויז דאַרן.
מיר ריידן זיך איין, אַז מיר דאַרפֿן דאָס לעבן
אויף איבערצוקומען די צײַט פֿון ירידה,
און וואַקסן דערווײַלע מיט איר זיך צוזאַמען...
מיר זײַנען מאַראַנען!

מיר זײַנען אַנוסים —
פֿרימשמעליעטע ווערעס, געשטראַפֿטע מיט שכל —
מיר זײַנען ניט מיר אויך אין אונדזערע טרוימען,
מיר צאַפלען פֿאַר מורא אַפֿילו אין חלום.
מיר האַסן דעם שקר, דאָך שיצן מיט אים זיך.
מיר זײַנען מאַראַנען!

מיר זײַנען אַנוסים —
אַזעלכע, וואָס מערקן שוין ניט זייער שיפֿלות,
אַזעלכע, וואָס פֿשרן פֿאַלשקייט און בגידה.

מיר שטיקן, דערשטיקן אין זיך אונדזער גלויבן,
באהאלטן אויס גאט, ווי ער זיין וואלט א ממזר...
מיר זינגען מאראנען!

— מיר זינגען אנוסים —
געיאגטע פארגוואלדיקטע מענטשלעכע שאמנס.
מיר נארן רק אויס ניט-פארדינטע מחילה,
נאר ס'קען ניט און ס'וועט ניט געשאנקען אונדז ווערן
די זינד פונעם טראכטן: מע וועט אונדז פארגעבן.
מיר זינגען מאראנען!

— מיר זינגען אנוסים —
מארטירערס, וואס זינגען אין תוך גאר פאררעטערס.
א פלומרשט געשמדט זיין איז אויך א געשמדט זיין.
פאריאגט אונדזער איך אין דער טיף פון נשמה,
איז אונדזער נשמה זיין קבר געווארן.
מיר זינגען מאראנען!

מיר זינגען אנוסים
מיט מענטשלעכן אויסזען, אן מענטשלעכן אנוזען.
מיר לעבן א לעבן א פרעמדס און פארביטנס.
ס'איז שווער דאס באזיגט זיין פון עמעצנס שטארקייט,
נאך שווערער — ס'באזיגט זיין פון אייגענער שוואכקייט!
מיר זינגען מאראנען,
פאראכטע מאראנען!

ווילנע, מארץ 1970

אויפן קוצו-שלייוד

מענטש

איז עס טאקע אזוי פשוט :
פשוט אפלעבן א לעבן,
אומפליען — א וועכער-שיפּל, —
וואָס די אייביקייט טוט וועבן,
און אוועקפאלן, און בלייבן
אומנייטיק און גישטיק ליגן ;
וועבן פֿאַר דער וועלט אַן אמת,
אויסוועבן פֿאַר זיך אַ ליגן? ...

איז עס טאקע ניט קיין טעות,
אַז אין טעות שמעקט דער זינען,
און וואָס מער מע פרוּווט אים מינדן,
מוז מען אים אלץ מער געפֿינען,
און וואָס פֿליסיקער מע מיט זיך
אים פֿאַרלאַמען און פֿאַרריכטן,
ווערט ער גאַר דורך דעם נאָך גרעכער
און באַקומט נאָך נניע שיכטן? ...

איז עס טאקע אזוי פשוט :
פשוט אפלעבן א לעבן —
פשוט לעבן און ניט וויסן,
אַז דאָס אייביקע דערנעבן —
באַרג און קיזל, לופֿט און מירמל —
שמענדיק אַן אַן אויפֿהער קלערן :
„אַ, ווען אונדז, ווען אונדז געלינגט עס
שמערבלעך בלומ-און-פֿלייש צו ווערן! ...“

אמתן גאלדענע...

אמתן גאלדענע,
אמתן שמאלענע,
טרייסטווערטער זיידענע,
טרייסטווערטער וואלענע,

שווער איז צו זוכן אייך,
שווער צו געפינען אייך,
שווער צו פארלירן
אין מיטן דערינען אייך.

זיינען מיר וואַנדערערס —
וואַגלערס פֿאַרבלאַנדזשעמע.
שלעפּן מיר אום זיך
אויף וועגן געפלאַנטערמע,

זוכן דעם שניטער,
דעם היציקן, ליכטיקן —
יום-טובדיק לויטערן,
וואַכעדיק וויכטיקן.

שפּאַרן מיר אַן
אין פֿאַרוואַרפֿנסטע ערגעצן,
הימלישע געטער
פֿאַרכייטן אויף ערדגעצן.

האַסן אין זיך
אונדזער איך דעם געוויינלעכן,
האַלטן זיך גרויס,
און דערמיט זיך פֿאַרקליינלעכן.

מאכט זיך אַ מאַל,
עס געלינגט אונדז אַרויפֿשטייגן,
ריידן מיר איין זיך:
מיר ווייסן נאָר אויפֿשטייגן.

איז נאָך איין אויפֿשטייג
מיר זיבן מאַל נידערן?
איבעריק איז אונדז
דערמיט צו דערווידערן!...

אמתן גאַלדענע,
אמתן שטאַלענע,
מרייסמווערמער זיידענע,
מרייסמווערמער וואַלענע

פֿינקלען און פֿעסטיקן,
צערטלען און וואַרעמען.
ווי איז דער מענטש,
וואָס זיי וועלן ניט נאָרן אים?...

ווילנע, פעברואַר 1969

פראגעס און ענטפער

און פֿאר וואָס, און פֿאר וואָס
וואַקסט דער צער אזוי ווי גראָז?
ניט געזייט אים, ניט געשניטן,
מאָג און נאָכט אים רק געמיטן,
און צום סוף: ער איז פֿאַראַן...

מוז דען זײַן, מוז דען זײַן,
עס זאָל אויסגיין יעדע שנין?
דוכט, אָט בלענדט זי, דוכט, אָט בליצט זי,
דוכט, מע שעצט זי און מע שיצט זי,
מיט אַ מאָל: זי איז גאָר אויס.

ווען, אַ, ווען? ווען, אַ, ווען
וועט דער גרויסער נס געשען,
אז פֿאַרשווינדן וועלן ווערן
אַלע ווייטיקן און טרערן,
צער צו שימחה וועט זײַן גלײַך?

וואַרט זשע צו, וואַרט זשע צו,
קאַרג זיך ניט אַ ביסל רו.
ווייס, אז ס'איז דער גורל אויסן
געבן דיר זײַן ענטפֿער גרויסן.
זע נאָר, גרייט זאָלסט זײַן פֿאַר אים!

נאַרעלע חכם...

נאַרעלע חכם, אַזוויי, ווי ביסט בלינד!
עפעס צו גלאַטיק בני דיר זיך אליין בינדט,
גלייך איז פֿאַר דיר דער פֿאַרפלאַנטערטסער גאַנג,
רימסט זיך: דיין מוח פֿאַנגט פֿאַנג נאָך אַ פֿאַנג.

נאַרעלע חכם — באַשאַף-פֿאַטריאַרך,
מיט קנייטשן אין שמערן און פֿאַלדן אין מאַרך,
מיט גלויבן וואָס וויאַנעט און צווייפֿל וואָס בליט,
מיט גוואַלדריסן טיפֿע אין גאַטהייט-געמיט,
ווי אַפֿט דיין אַלצוויסן דעם אומוויסן דינט!

שאַרפֿזעיק זיידעלע — תּמימותדיק קינד.

ווילנע, יאנואַר 1970

מענטש און אייביקייט

כ'האב געגנבעט בני דער אייביקייט א לעבן —
גאר א פיצינקס מיט א פלומרשטיקער ווערט.
קאן זי מיר עס אייביק ניט פֿאַרגעבן,
זעט מיך, ווי איר שונא אויף דער ערד;
שטראַפֿט מיך, רודֿפֿט מיך און טוט אַן רישעות —
ס'האַסט דער גרויסער אַלץ דעם קליינעם קוים.
וויפֿל ס'האַט די אייביקייט מיר ניט געצאָלט נגישות,
האַלט זי, ס'איז נאָך אַלץ פֿאַר מיר אַ קנאַפער לויז...

כ'האב געגנבעט בני דער אייביקייט א לעבן,
וואָס זשע איז דערין אזוי דער חטא?
איר ווערט סיי ווי סיי דאָך אַלץ צוריקגעגעבן
און ניט שנייד איז בני איר קיין פֿרי און שפעט.
נעמען בני דער אייביקייט איז ניט קיין גנבה:
אַלץ, וואָס כ'נעם פֿאַר זיך, פֿאַר איר איך קלייב.
ווי אין נחם ציטווייליקער תבה,
ראַטעוועט די אייביקייט זיך אין מיין לייב.

דארף מען? ...

דארף מען וועמען נאך דערווייזן,
אז דער מענטש איז ניט פֿון איינז,
אז זיין טראַט איז אַפּגעמאַסטן,
אז די פֿריידן ווייטאָג קאַסטן?
דארף מען וועמען נאך דערציילן,
אז דאָס גאַנצע ווילט זיך טיילן,
און, דערקעגן, אז פֿון טראַפֿן
גלוסט זיך וואַרטוועלטן באַשאַפֿן?
דארף מען וועמען נאך דערקלערן,
אז דעם אמת מוז מען הערן,
און אז ווי ער זאָל ניט שנידן,
מוז מען קענען אים פֿאַרליידן? ...

ניין, מע דארף ניט!

יא, מע דארף! ...

ווילנע, אפריל 1960

אויפן קוצר-של-יוד

אויפן קוצר-של-יוד —
אויפן שפיץ פֿונעם פיצעלע אות —
אַט דעם נאַדלשן שטאַך,
ווי אַ מילבשפור די קליין,
הענגט אַ ריזיקע וועלט:
ימען, וועלדער און בערג,
וואַרעם, וואַלפֿיש און מענטש,
טרוים, ממשות און וונטש.

אויפן קוצר-של-יוד —
אויפן קוים-קוים-פֿאַראַן,
אויפן מאַנצינקן קנאַפּ
צווישן זיין און ניט-זיין,
ווי אַ פֿידל כ'הענג אויף מיין צערודערטן מוט,
און ער הענגט אזוי פֿעסט
אויפן קוצר-של-יוד!

פֿונעם קוצר-של-יוד,
ווי ס'איז אַלין הוילער תוך —
ווי ניטאָ ס'איז קיין אַרט
פֿאַר ניט-עיקר און נישט,
פֿאַנג אַרויס איך דעם זין,
וואָס באַרוקט מיין בלוט.
גרעסטע גרויסקייט שטייט אין
אין איין קוצר-של-יוד...

צוויי ציגעלעך

יעקב שטערנבערג

איז געקומען דאס ציגעלע פֿונעם חד-גדיא
צו דעם ציגעלע פֿונעם אחרית-הימים
און האט זיך בלוטיק צעמעקעט:
„אוי, שוועסטערל, אוי,
וויי, צארטינקע, וויי,
גלייב ניט, הארציקע, דעם נביא!
אויב מיך האט געקאנט א קאטער פֿארצוקן,
ווי אזוי קאנסטו גערויען א טיגער?“

האט באשמעקט דאס ציגעלע פֿונעם אחרית-הימים
דאס פֿארבלוטיקטע פֿעלעכל פֿון ציגעלע פֿונעם חד-גדיא,
האט זיך דערשראקן, געווארן נאך ווייטער ווי געווען
און האט גענומען שטאמלען:
„און די שעפס, זאג מיר, מיטן וואָלף ווי הויזט?
און דאס קאלב מיטן יונגן לייב ווי ליגט?
און דאס יינגעלע — דער מענטש, וואָס איז נאך ניט פֿארדארבן, —
פֿירט דען ניט אָן? גיט דען ניט אַכטונג?“

האט שוין א שפרונג געטאן דאס ציגעלע פֿונעם חד-גדיא
און מיט זיין ביז היינט נאך רינענדיק בלוט
פֿארשפריצט דאס ציגעלע פֿונעם אחרית-הימים:
„גלייב, נאָרישע ציג, גלייב דער נבואה!
דאס יינגעלע וועט אויסוואַקסן און וועט פֿאָרגעסן גאָר,
אַז ער געהערט צו דער זעונג.
און ער, דער טיגער, מיט וועלכן דו לאַשמשעסט זיך אַצינד,
וועט דעמאלט הערן דעם נביא, פונקט ווי דער קאטער...“

ווילנע, אקטאָבער 1967

„פּאַסטאַראַלע“

נוואַלדעוועט אַ פֿיפֿיאל —
דרעלט דעם באַרג און שווענקט דעם טאַל
מיט אַ ליד וועגן אַ פּאַסטעכל,
וואָס האָט זיין שעפֿעלע פֿאַרלאָרן —
לאָרן-לאָרן-לאָרן-לאָרן...

איבער שטיינער, איבער גראַז
ריולט מענטשלעכער פֿאַרדראַם,
און דער אומרהנות רייסט —
אַ בוהינישער צעווילדעוועמער האָרן
האַרן-האַרן-האַרן-האַרן...

ס'איז דאָס ליד שוין טאַקע אַלט,
ווי דאָס פֿעלד און ווי דער וואַלד,
ווי די אומגליקלעכע פּאַסטעכער,
וואָס ניט דערהערט בלייבט זייער רופֿן —
רופֿן-רופֿן-רופֿן-רופֿן...

יאַמערט, שלוכצט דאָס נישטערליד,
און די וועלף ווערן ניט מיד
פֿרישע יונגע לעבנס
צו פֿאַרוכּן —
זוכן-זוכן-זוכן-זוכן...

שיט, שיט אָן דער פֿיפֿיאל
בערג פֿון טרערן אינעם טאַל,
מיינענדיק, אַז ער פֿאַרשיט אַזוי
די, וואָס פֿאַרצוקן —
צוקן-צוקן-צוקן-צוקן...

און דאָס לעבן פֿליסמט און פֿליסמט —
פֿאַסמעך וויינט און וואָלף געניסמט,
צײן און נעגל שמעקן
אינעם יושרם דאַרן רוקן...

ווילנע, נאָוועמבער 1967

וועג...

זיך פֿאַרנומען אין אַ וועג
איך האָב אַ ווייטלעכן
צו אַ ציל אַ ווונדערלעכן,
דאָך ניט דייטלעכן.

האַט מיר נאַכגעשוועכט
אַ וועגוויינט, אַ רכילותניק,
און געמענהט, סתם איך גיי —
איך גיי און וויל עס ניט...

האַבן תיפף אים די הינט
געטריי פאַטאַקעוועט,
מיט אַ רישעותדיק באַבילן
זיך געסמאַקעוועט,

אויף מיין שטעקן זיך פֿאַרקוקנדיק,
גענוואַלדעוועט,
אַז מע טאַר ניט
מיטן גורל גיין אַ גוואַלדגעוועט...

ניין, כ'האַב גאַרנישט ניט צום וויינט,
דעם לשון-הרעניק,
צו די הינט,
וואָס צו באַהאווקען — זיי געבאַרענע.

וויינט איז וויינט, הינט בלויבן הינט,
און צילן צילן זיך
אין דעם מענטש, וואָס זיך דערוועגט
מיט זיי צו שפּילן זיך!

זיך פֿאַרנומען אין אַ וועג
איך האָב אַ ווייטלעכן.
בילן פֿלבים, שעלט דער ווינט,
געמיינע לייט לאַכן...

ווילנע, יאנואר 1969

ווער ?

און ווער איז דער קלוגער, און ווער איז דער נאר,
אז ביידע זיי קאנען ניט אויסמיידן צער,
אז ביידע זיי יאמערן: „וויי, מע ווערט אלט!“
און ביידן דער עבר געפאנגענע האלט ?

און ווער איז דער צדיק, דער רשע איז ווער,
אז ביידע פארליידן דעם חברם א טרער,
און ווי ניט פארוויסן ס'זאל גוטסקייט דאס שלעכטס,
בליבט עוולה אן עוולה, און קרעכץ בליבט א קרעכץ ?

און ווער איז א גדול, און ווער איז א נישט,
אז גרויסקייט און נישטיקייט קומען געמישט,
אז דערנערקראנץ חברט זיך מיט ארעאל,
און באולה בייט עול אויס אויף ניערן עול ? ...

על-חטא

מיינסט געוויס, אז כ'האב פֿאַרגעסן
צוליב וואָס איך בין געבאַרן,
און צוליב מיין הינט-טאַג-אמת —
אמת אייביקן פֿאַרלאָרן...

מיינסט געוויס, אז פֿון די זיידעס
נאָר חסרונות כ'האב געירשנט,
און מיין ריידן וועגן יושר
איז נאָר סתם אזוי געדרשנט...

מיינסט געוויס, אז איך האָב זשעדנע
פּבוד קערנערווייז געקליבן,
און מיט מיין צו שטאַרק זיך וואַשן
כ'האב מיין פנים אָפּגעריבן...

מיינסט געוויס, איך מער נאָך בלאַנדזשע
גראַד ווען כ'טראַכט, דער וועג מיר קלאָר איז.
מיינסט געוויס, מיין קורצער אַטעם
שולדיק איז אין מיניע פשרות...

כ'זוייס, דו מיינסט, כ'בין פֿול חטאים,
און מיט מיטגעפֿיל באַוויינסט עם.
כ'זוייס נאָר ניט, פֿאַר וואָס מיר פּלוצעם
פֿאַלט אַיַן מיינען, אז דו מיינסט עם...

אויף דער שוועל...

אויף מיין שוועל, שמאלער שוועל
וועלטן צוויי זיך קרייצן.
טרעף און פֿעל, טרעף און פֿעל
מיט מיין רו זיך רייצן.

קום צו גיין, קום צו גיין,
טרעט מיין שוועל אריבער.
פעסן יא, גולן גיין
בעטן דא זיך איבער.

אויף מיין שוועל, גרויער שוועל
שנין און שאטן ליגן.
נעמט מיין דורכגענקמע זעל
שיכור לזט זיך וויגן.

קום צו גיין, קום צו גיין,
היפ מיין הויז ניט איבער.
זיסע ווארעמקייט פֿון היים
איז דער שמאלץ פֿון שטיבער.

ווי פֿארפלאַנטערט זיך אין זינד,
מאטערט זיך א פֿידל.
זיין געוויין, דוכט זיך, כאטשיג
צום געוויין א ביטול.

קום צו גיין, קום צו גיין,
שפרניז די שוועל אריבער.
ווי דאס פֿידעלע איך וויין
און איך מיין, כ'קרים איבער.

גייער-ווייטיק

זאג מיר, שטיין, וואָס ליגסט דאָ בײַ דעם וועג,
זאל איך ספֿקן, צי איך טו ריכטיק,
וואָס פֿון איין אָרט צו אַ צווייטם איך שפּאַן אַוועק?
אפֿשר דאַרף מען גאָר לױט דיר זיך ריכטן:

ליגן-גליווערן, זײַן האָרט און פֿון איין גוס,
ס'זאל ניט זײַן קיין אָרט אין אונדז פֿאַר שוואַכע ערמער,
און ניט וויסן זאלן מיר פֿון דעם פֿאַרשאַלטענעם גענום —
דאָס זיך פּוצן רק מיט שיינע טוונגען און הויכע ווערמער.

אַ, דו שטיין, וואָס קיינעם האָסט ניט אויף דער וועלט
(כאַטש עס איז פֿאַראַן אַ וועלט מיט שטיינער),
עס געפֿעלט מיר ניט, וואָס דיר אַזוי געפֿעלט
זײַן צופֿרידן, ווען דו מיינסט, דו ביסט נאָר איינער.

אַט-אַ טרײַבט עס מיך דאָך אום פֿון פּלאַץ צו פּלאַץ,
ווייל איך האָב אַלץ אַ געפֿיל, אַז איך בין עלנט,
און מײַן אומרו מיט דער מאַס פֿון ביטול שאַצט
אַלע פּשרות — צײַטווייליקע אַפּרושמעלן.

זאג מיר, שטיין, וואָס דאָ בײַם וועג דו ליגסט,
וואָס אויף רוקן דײַנעם האָט מען שוין אַזוי פֿיל פֿים איבערגעבונדן,
און דעם אמת וועגן וועג אין זיך דו שטיקסט,
ווען וועט מען שוין פֿונעם גיין ניט אַנטרעפּן זיך ווונדן?

אָוונט-געדאַנקען

איז אַ טעות דען דאָס ווערן אלט?
ווי זיינען די שוואַלכן, וואָס געזען האָסט אין דיין קינדהייט?
וויפֿל מאל דערפֿילט האָסטו: עס ווערט דיר קאלט
דווקא דעמאלט, ווען דערפֿאַלג האָט אויפֿגעפֿינקלט? ...

ניין, דאָס לעבן פֿלייט ניט, ווי אַ בומעראַנג —
ניט צוריקצוקומען זיינען טעג אוועקגעגאַנגען.
פֿרייסט זיך מיטן גאַנג, און ער איז גאַר פֿאַרגאַנג.
מערקסט ניט, אַז פֿאַרלאַנג לעשט אויס פֿאַרלאַנגען.

אויבן — שטערן, אונטן — קוואַקערני פֿון פֿרעש;
אַלץ, קומט אויס, באַשטייט פֿון פינטעלעך און פיצלעך.
איטלעך ברעקעלע — מער נס, ווי ישׁ;
און אויך דער שלימזל איז אויף אונדזער ערד אַ מוצלח...

וואָס? ...

דורכגענישמערט הונדערט וועלטן,
אויסגעגאנגען טויזנט וועגן,
שמארט דער קלוגער מאן פֿאַרלאָרן,
ווי געקרייציקט אויף זײַן פֿרעגן —
„וואָס?“

א, דו דערנערקרוי פֿאַראַכטע,
וואָס צו יעדן איינעם פֿאַסטו,
שוין זשע מוזן די געדאַנקען
זײַן אין שמעכערס איינגעפֿאַסטע? —
„וואָס?“

אײַלן קורצלעביקע רגעס,
ווערן צײַט, וואָס איז אומענדלעך.
דאָך נאָך אַלץ, וואָס איז דערקלערלעך,
און נאָך אַלץ, וואָס איז פֿאַרשמענדלעך —
„וואָס?“

האַסט געשמאַלפערט, האַסט געשמרויכלט,
ווי קאָן דיר זײַן שווער אַ לאַגע?
זע, ווי נאַריש ס'איז דער ענטפֿער,
זע, ווי קלוג עס איז די פֿראַגע!
„וואָס?“

ווילנע, אפריל 1970

יעדע נאכט קומט צו חלום מיר א שד אן עובר-במל,
מענהט, אז ער וווינט דא גופא אויף מיין בוידעם
און אז ער געווען איז אויפגעטראגן מיט מיין זיידן.

אני, מיין זיידע האט געגלייבט גאר אין מלאכים?
אני, איבער מיין הויז איז גאר ניטא קיין בוידעם?
אני, קיין שדים זינען דאך בכלל ניטא?

אים גייט עס ניט אן:
„ניט דערוועג זיך, שרײַט ער,
ניט דערוועג זיך, אפיקורס,
פופר זיין אויך אין דער טומאה!“

שלאַפלאַזיקייט

ס'האט דער האַרן פֿון לבנה דורכגעלעכערט מיר דעם שלאַף...
וואַלגער איך זיך אויף מיין בעמל, פונקט ווי ער צעשטאַכן.
הער איך, ס'פלוישט צו מיר דער יאָוש: „מול-טוב!
מול-טוב דיר, וואָס געטרויסט ניט מער דעם אַפנאַרער — במחון!

ליג אַ וויילע רוּק, וואַרף זיך ניט אַזוי!
ליג און צייל, ווי ס'טוט דיין דופֿק — האַרעפאַשניק,
און די נאַכט, וואָס איז הינט אַזוי אויסגעצוואַנגן בלוי,
מיטן זלידנעם שווייס פֿון אומגעדולד באַוואַש ניט.

ס'דוכט זיך דיר עס, אַז דו הערסט עס קרייט אַ האַן.
כ'מיין, דו האַסט דעם שווינדל, וואָס דערין, פֿאַרשטאַנען.
ס'קומט אַהער דאָס קרייען פֿון פֿאַרשווינדענעם אַמאַל.
דאָ, אין גרויסשטאַט, זיינען דאָך קיין הענער ניט פֿאַראַנען...

וואָס זשע סטאַרעוועסטו זיך אַזוי אַ קוק צו טאָן אויף מיר?
ווייסט דאָך גוט, אַז דו ניט זען וועסט מיך במילא.
אַט-אַ עפֿנט, אַט-אַ עפֿנט זיך באַלד אויף די טיר
און, אַן אינגעהילטע אין אַ פעכיקער פֿאַטשיילע,

קומט אַ באַבע-יאַכנע ברודיקע אַרײַן,
שליסט די וועס דיר, דו זען זאַלסט גרויליקע חלומות:
„אויב דיר אויסגעפֿעלט נאָך אויף דער וואַר האַט פֿיין,
זיי זשע, האַרציקער, מטריח זיך דערטרוים עס...“

וואָס זשע קערט עס דיך אַזוי פֿון זייט אויף זייט,
און דו דרייסט זיך, ווי אַ לאַשיק, אַ פֿאַרווינדעטער אין רוקן?
שטילע נאַכטצייט, זאַנסטו, איז די שווערסטע צײַט?
יאָ! פֿאַר דעם, וואָס מורא האַט דעם אמת אין די אויגן קוקן.

זיבן מאל שוין דו ביז הונדערט האַסט געציילט,
און די וועס דיניע, ווי געווען, זיינען נאך אַפֿן.
פֿון דעם אייביקייט-קאַמשאַן געשיילט האַסט און געשיילט
די פֿאַרפֿילמע בלעטער — רגעס פֿון ניט שלאָפֿן.

א, ווען וועט ער, דער קאַמשאַן, שוין נאַקעט זיין,
אַז דערזען זאַלסטו די אייביקייט אַ ניט-פֿאַרהילמע?
א, ווען וועסטו שוין דעם הושך אויפֿנעמען ווי שוואַרצע שיין,
און זיך פֿרייען מיט באַגערן דווקא ניט-דערפֿילמע?

וועט עס דעמאָלט שלאָף זיין, מידקייט, פֿוילקייט אַדער גליק?
מעגלעך, גלייכער נאָר וואָס עס ווערט אַפֿגעלייגט טאַג-טעגלעך.
פרוּוו זשע איצטער ציילן שוין פֿון הונדערט אויף צוריק,
וועסטו אַפֿשר ייַנגער ווערן. וועלן צוטאָן זיך די אויגן-לעפֿלעך"...

ווילנע, פעברואַר 1969

אַרום פאַרגעלטן פאַרק

שולדגעפיל

כ'האַב אויסגעזעצט שויבן —
זונס אַפּשנין צעבראַכן,
מיט גלאַזענע דרויבן
די הענט זיך צעשמאַכן.

איצט פרוּוו איך די פֿינגער
באַעוולטע שמרעקן.
כ'וויל מאַכן זיך גרינגער
מיט תּנועות פֿון פֿרעגן.

נאַר פֿרעג-תּנועות שניידן,
ווי פֿינדלעכע תּשובות,
און כ'קען זיי ניט מנידן,
כאַטש כ'פרווו עס און כ'פרווו עס...

כ'האַב אויסגעזעצט שויבן.
איצט שעלט איך די סיבה.
געדאַרפֿט נאָך מיין גלויבן
כ'וואַלט זעצן זיך שיכעה,

נאַר עפעס איך צווייפֿל,
צי כ'האַב אויף דעם רעכט גאַר.
עס וואַלט נאַר געפֿפֿלט
מיין דינען דעם הפֿקר...

דער שטיין

וויפל זונען
האָבן דורכגעטראָגן זיך שוין איבער מיר?
וויפל שמערן
זינען פֿאַרבײַ מיר געפֿאַלן?
ס'לאָזט אַ מאָל אויף מיר אַ בושל זיך אַראָפּ
די פֿים די לאַנגע קילן,
ס'טרעפֿט, אָן אַלטן דורכגייער
ווערט מיט אַ מאָל צו שוואַך זײַן שמעקן...
בליבט עס אַבער אַלץ אויף יענער זײַט
פֿון מײַן פֿאַרקילטן דרימל.

שפּרייט זיך אויס
אַ שײַנענדיקער זומערדיקער טאָג,
ווערט אויף לאַנקעס אַרום מיר
אַ טומליק געלויף:
נאָך אַ פֿלאַטערל מע יאָגט זיך,
מיט אַ באַבעלע מע שפּילט זיך,
מע פֿאַרקוקט זיך אויף אַ בלימל.
אומבאַמערקט אַבער פֿאַרבלייבן
שווערקייט, שטייפֿקייט, רוניקייט...

ווער וועט זיך דערוועגן זאָגן:
ווען בין איך אַהער געקומען,
אויב די סאַמע עלטסטע דעמבן
האָבן מיך דאָ שוין געפֿונען?
כ'האַב קיין וואַרצלען און קיין שמאַס ניט,
כ'האַב קיין בלעטער און קיין בלוֹנג,
איך פֿאַרמאַג ניט צווייגן, פֿליגל,

אויג און אויער, קאָפּ און האַרץ.
ווילט נים, אַז איך זאַל געפֿעלן,
כ'האַב נים שלאַבעריקע שיינקייט.
בלויז די ציטוונליקע קווייטן
זינען דופֿטיקע און בונטע.
אייביקייט איז האַרט און גרוי.

ווילנע, פעברואַר 1964

מוסר

ס'איז דיין קאפ א קופערטל זכרונות,
דיינע אויגן — קוילן, וואס פארלינדן ניט קיין פֿונק.
אפשר וויל געגאנגען אלץ ביסט צווישן בוינעם,
ברעכסטו אויף בהמה-לשון איצט דיין צונג:

„מורו! — די וועלט ליגט צווישן גראז און חלף!
מורו! — דאס לעבן איז א ווערן זיך פֿון וועלף,
און א חיות איז פֿארשפארט צו זיין אין שטאלן,
ווען עס גייט נאר אינעם ראטעווען די פעל“...

זשאַלעב איז דיין וואַך, און פאשע איז דיין יום-טוב.
צופסטו, קניסטו, שלינגסט און ווידער קניסטו,
און דיך ארט ניט, וואס פֿאר דעם טוסט מיט דיין ווערדע צאלן.
גראז — דיין גרויסקייט, גראז — דיין גרייז...

תשליך

פֿאַר שמואל שעלדאָן

פֿאַלמ, פֿאַלמ, פֿאַלמ,
אויסגעניצמע זינד!
זאַל דער שטראַם פֿאַרטראַגן אייך אַהין,
פֿוננאָנען ס'איז ניטאָ מער קיין צוריקקער!
זאַל פֿאַרשלעפֿן אייך דער אָנגעוויסנדיקער ווינט
אין אַ הרי-חושך-העק, וווּ נישטיקייט איז עיקר...

פֿאַלמ, פֿאַלמ,
אויסגעוועפמע זינד —
דאַרע זיסע ראַזינקעס
נאָך לעבעדיקע טרויבן!
פֿאַלן איז דאָס איינציקע, וואָס עס פֿאַרדינט
בייזאָך, וואָס געקומען איז דעם תּוֹך באַרויבן.

פֿאַלמ, שיט זיך,
פֿליסט און שטראַמט אַוועק,
אַז ניט איבערבלייבן זאַל פֿון אייך
קיין שפור און סימן,
אַז מיר קאַנען זאַלן נאָך די אויסגעפֿלעקמע טעג
מיט אַ זויבערקייט געוואַשענער זיך רימען!

ווילנע, נאוועמבער 1967

קוקסט אין שפיגל...

קוקסט אין שפיגל, ווי מע קוקט
אין א ברונעם טיפן.
מאלע וואס ס'קאן אינפאלן,
ווען ס'פארגלוסט זיך שטיפן.

אויב ס'איז מערניט א קאפריז,
פרייט עס מיך אפילו.
אבער טאמער מיינסטו עס
ערנסט גאר, חלילה?...

דעמאלט איז שוין א געפאר.
דעמאלט דארף מען זארגן,
זאלסט ניט בני דער אויסטראכטונג
טראכטענישן בארגן,

זאלסט ניט אויסלייגן פארקערט :
מענטש איז מאלפעס זיידע,
און דיין יורש וועט אין וואלד
מוזן מאכן פליטה...

קוקסט אין שפיגל, ווי מע קוקט
אין א ברונעם פלאכן.
מאלע וואס ס'פאלט איין דעם מענטש,
גלוסטיקן און שוואכן.

סיי ווי וועט ער קיין מאל ניט
קאנען עס דערפילן,
אויב ער דארף זיך דינגען רק
מיט זיין מוט און ווילן,

אויב ער מוז א לעבן לאנג
זוכנדיק פֿארלירן,
מיט זיין איך די אייביקייט
בלויז קוים-קוים באַרירן.

קוקסט אין שפיגל — קוקסט זיך אָן,
שמייכלסט העל-צופֿרידן,
און דאָס גלייכגילטיקע גלאַז
ווייזט אַ פּרצוף מידן.

ווילנע, מאַרץ 1969

רֶאָמַאָן

דושנע. ס'פארעט.

ס'איז אויף רעגן.

אַמעס איך — א מידער טרעגער,

און אין מוח די געדאַנקען

דרייען זיך — געציינמע רעדער.

דושנע. ס'פארעט.

זיין ס'וועט רעגן.

הייב איך אויף דעם קאַפּ צום הימל,

זען, ווי ס'רוקט זיך אָן די כמארע.

זע איך א צערודערט שמייען —

שוואַרצע גליכעס נע-ונדע.

דושנע. ס'פארעט.

נעס איך איינזען :

וואַלקנס זיינען גאַר ניט וואַלקנס,

זיי די שאַטנס פֿון געשמאַלטן —

אויסגעחלומטע פּאַרשוינען

אַזש ביי אייגן-זיין באַקאַנטע.

דושנע. ס'פארעט.

און די כמארע

מאַלט א מראה נאָך א מראה :

דאָן קיכאַט אַראַפּ פֿון פֿערד איו,

קושט די האַנט פֿון דולצינעען.

פֿאַוסט, פֿאַרקנעכטיקט צו זיין גאוה,

פֿירט, א שטייפֿער, מאַרגאַריטען.

און אַמעלאַ דרייט די אויגן —

גרייט זיך שטעכן דעזדעמאַנען...

דושנע... ס'פארעט...

פֿאַר וואָס ביסטו ניט מודה זיך,
אַז ביסט נאָך אַליץ געטרני
דיין אומרו דעם צעבויטעמן,
וואָס גייט דיר ניט פֿאַרבני?

אין קליינלעכקייט אַרנינגעטאָן,
דו לייגסט צום בייזן אויס,
אַז כ'בין נאָך אַן אַראַנג-אומטאָן;
נאָר כ'האַלט דעם וואַלד ניט אויס,

האַב איך זיך אויסגעבויט אַ שטוב —
פֿון לייב און שלאַנג אַ שוין,
און איך אַהין מיין איך פֿאַרשטופּ,
מיין איכיש האַב-און-גוטס...

ניין-ניין, עס איז גאָר ניט מיין הויז
בלויז מיקלט פֿונעם וואַלד.
איך פֿונעם דזשונגל בין אַרויס
ניט בלויז ווייל ס'הערשט דאָרט גוואַלד,

נאָר ווייל דאָרט איז אַן ענגע וועלט,
און ס'האַט מיין אויג געמאַנט
אַט דאָס, וואָס מער פֿון אַליץ דאָרט פֿעלט:
דאָס זען אַ האַריוואַנט.

גאַנג

ברעקלען משוגענע זייגערס די שעהען, —
שפאלטן די רגעים אויף וויינען און לאכן,
העפֿטן צוזאַמען באַפֿעלן-בעל-מומען:
„וויין! — לאַך!“, „וויין! — לאַך!“.

וויינען די ווילע און לאַכן די קוילערס,
דרייען פֿאַרעקשנמעהייט זיך די ווייזערס, —
אייביקער גאַנג פֿון פֿאַרפֿישופֿטע מעסטערס:
„וויין! — לאַך!“, „וויין! — לאַך!“.

ערגעץ פֿאַראַן איז אַ סמאַשער אמת.
צווייגט ער, מיר זאַלן אים נעמען בשלמות.
ווירבלט די בלוטן היסטערישע סתירה:
„וויין! — לאַך!“, „וויין! — לאַך!“.

זעגן דעם אמת משוגענע זייגערס,
זוכן דעם אמת משוגענע מענטשן.
הילכט זייער טראַט מיט אַ צווייַקן עכאַ:
„וויין! — לאַך!“, „וויין! — לאַך!“.

אויב דו ביסט מיט זיך צופרידן...

אויב דו ביסט מיט זיך צופרידן,
נעם אַוועק פֿון זיך דעם שפיגל.
ביסטו נישט מיט זיך צופרידן,
האַב אויף זיך אליין פֿאַראַיבל.

ס'איז איין שולדיקער פֿאַראַנען,
און דו ווילסט אים נישט געפֿינען,
לאַזסטו זיך אויף אומוועג שפּאַנען,
ס'זאַלן דיר טעותים דינען.

און דעם אמת איז שוין נימאס,
אים באַגלייטן זאַלן גרייזן,
אַ צעפֿרעסענער פֿון פּגימות
פֿאַר דער וועלט זיך צו באַווייזן.

ער וויל ער זיין, שמענדיק — ער נאַר.
ער בלויז גראַדקייט קאַן פֿאַרלינדן,
כאַטש ער, ווי בניס הירש די הערנער,
אַפֿט מאַל איז אַ שויבער צווייגן.

טויזנט מאַל האַסט עס פֿאַרשטאַנען,
טויזנט איין מאַל עס פֿאַרגעסן.
פֿון אַן אומוואַלגערן צאַמען
ביסט אַ לעבן לאַנג באַזעסן.

יאַגסט זיך נאָך אַ בלויען פֿויגל,
וואָס פֿאַרמאַגט נאַר שיין געפֿעדער.
דײַנע קינאה-שינאה-אויגן
גיבן עס דיין האַרץ אַ היתר,

סע זאל לעכצן, סע זאל שמאכטן,
בענקען נאך אן עורבא פרח,
זען ווי א גן-עדן-תחתון
וויסטע קופעס מיסט און פארעך...

אויב דו ביסט מיט זיך צופרידן,
נעם אוועק פֿון זיך דעם שפיגל.
ביסטו ניט מיט זיך צופרידן,
זע, צי זאגסט ניט זיך א ליגן!

ווילנע, מיי 1971

פּרילינג

אַזאַ געזאַנג
האַב איך נאָך קיין מאָל נישט געהערט.
סע זינגען
נישט די פייגל, נאָר די ביימער;
און קנאַספּן
זינגען מער פֿון שנאַבלען ווערט,
ווער ס'איז נישט זשעדנע,
זינגט אויך ריינער...

איז זינגען עס די ביימער איצט?
ניין, ס'זינגט די ציט;
און איר עס איז קיין חילוק נישט
דורך וועמען זי וועט זינגען.
עס טרעפֿט דאָך
אַז דאָס נאַענטע שלינגט אַינן די ווינט,
קען טרעפֿן אויך,
עס זאל אַ טאָג די אייביקייט פֿאַרשלינגען...

ווילנע, מיי 1964

האַרבסט

אַרום פֿאַרגעלטן פֿאַרק
שטייען אלע הייזער ווי שפיטאַלן.
קיינ מאל איז די צייט נאָך ניט געווען
אַזוי געדיכט...

איז עס דען דערפֿאַר,
וואָס אומעט ווערט געגעבן נאָר אַ פֿולע מאָס?
צי דערפֿאַר, וואָס שוואַלכנפֿלי
צעשניידט ניט מער די גאַנצקייט?

וואָרט ניט אויף אַן ענטפֿער.
ער ליגט אַרומגעגריזשעט און פֿאַרדאַרט,
אַז דו פֿאַרבײַטסט אים
מיט אַ קליאַנבלאַט אויף דער געלער קופּע...

וואָרט ניט אויף אַן ענטפֿער,
עס איז די צייט, ווען עס געדייען פֿראַגעס.

טענהסט: „עס איז אלץ אַ חלום!“
נן, און אויב שוין יא, איז וואָס?
אַלמאַי ווילסטו רק צאלן
הויכן מקח פֿון פֿאַרדראָם?

קלערסט: דאָס גוטע דוכט זיך אויס דיר
און דאָס שלעכטס איז עכטע וואָר.
יא, עס טרעפֿט, עס איז דער פֿרוודור
פֿונעם טרקלין שענער גאַר.

מיינסט, דו נאַרסט זיך? נן, איז וואָס זשע?
ס'קאַן אויך דאָס זײַן אַ דערגרייך.
גיכער דאַרף דיר זײַן גאַר קשה,
וואָס דערלאַנגסט צו אַזאַ הייך.

קנאַפּ? ביסט ניט צופֿרידן? מילא! ...
ס'קלעמט דיר ס'אויסגעמיטן זײַן?
ביסט ניט אַזאַ וואַזשנע פֿלי,
מעגן זאַלסט צופֿרידן זײַן! ...

ווילנע, דעצעמבער 1968

א „דר-דורלע“

א קליינע מאדאָנע מיט אַ גרויס גאַטעלע אויף די הענט
שטייט בני מיין פֿענצטער
און קוקט אויף מיר מיט מוטנע פֿאַראיבלדיקע אויגן.

האַלט איך ניט אויס איר תרעומות-בליק
און לאָז אַראָפּ דעם קאַפּ אין אַ פֿאַרלעגנהייט
וואָס איך ווייס אַליין ניט איר סיבה.

זאָל עס זיין דערפֿאַר, למאַי אויך איך האַלט ניט
אַ גאַטעלע אויף די הענט?
צי אָפֿער דערפֿאַר וואָס איך כאָפּ זיך ניט,
אַז זי איז אויסן אַ נדבה?

פֿאַרשעם איך זיך, וואָס איך בין הושד אַ גאַטמוטער אין בעטלערין,
און פֿדי אויסצוקויפֿן מיין געמיינע מחשבה,
טו איך דרייַ מאָל אַ פֿאַרנייג זיך פֿאַר איר:
זיי, יסורים-מוטער, מיר מוחל! זיי מיר מוחל! זיי מוחל!...

ווערט זי אויפֿגעמונטערט, צערניסט איר סודותדיקע פֿאַרשוויגנקייט
און נעמט טרויעריק, אומבאַהאַלפֿן פּיפּסן:
„גיט עפעס פֿאַר אַן אַרעם קינד,
וואָס וועט אַ מאָל נאָך אויסלייזן די וועלט!
גיט עפעס, אַניט וועט עס אויסגיין פֿון הונגער
און איר, אומווערדיקע, וועט פֿאַרבליבן אַן אַ גאולה!“

„כ'האַב ניט בני זיך קיין געלט, גנאָדיקע!
כ'האַב גאַרנישט, גאַרנישט, חוץ אַ ביסעלע גלויבן,
און אויך דאָס מערניט ווי אויף קליינע הוצאות...“

ווערט זי אויפֿגעבראַכט, און מיט ווילדסטער רציחה
טוט זי אַ זעץ דאָס קינד אַן דער ערד:
„נאַט, פֿאַרשאַלטענע קאַרגוטשעס, נאַט אייך!“

בלויבט אן א גאט, מעג ער זיין אפילו א ממזר!
און זי אנטלויפט, באדעקנדיק אלץ און אלעמען
מיט באליידיקנדיקסטע זילזולים און קללות...

בייג איך זיך איין,
קלויב צונויף די שטיקלעך פֿונעם צעשפליטערט גאטעלע,
וואָס זינגען גאר ניט פֿיצלעך לויב, נאָר שאַרסטיקע שערבלעך,
און קלעפּ זיי צונויף.
ווערט פֿון זיי ווידער אַ גאטעלע, אַבער דאָס מאַל שוין אַ מער אייגנס.
גלעט איך אים: „אוי, אומגליקלעך יתומל וואָס דו ביסט!
אפֿילו דיין מאַמעלע גופֿא רופֿט דיך „ממזר“...
זאָג, ליבינקער, ווער איז דיין טאטע?“
עפֿנט אויף דאָס גאטעלע זיין באַגאווערט מיילעכל און ענטפֿערט
שניידיק קאלט און איינדייטיק זיכער: „דו!“...

קוק איך זיך אַרום צי עמעץ האָט, חלילה, ניט געהערט:
„האַסט אַ טעות, גאטעלע, ניט איך, ניט איך בין דיין טאטע“.
פֿאַרצייט ער די ליפעלעך נאָך מער פֿאַרעקשנט
און צעשריט זיך: „ניין! דו!...
נאָר דו!
דו! דו! דו! דו!“...

פֿאַרשווינדלט עס מיר דעם קאַפּ אזוי,
אַז פֿונעם לינגערישן „דו-דו-דו!“
ווערט מיט אַ מאַל גאָר דאָס באַהאַרצטע גאַטלויביקע „דו-דו-לע“:
„מזרח — דו, מערב — דו, צפֿון — דו, דרום — דו“.

„דו-דו-דו“ — זעגט עס מיר אונטער די פֿיס,
טו איך אַ פֿאַל אוועק אויף דער ערד,
ווער צעשמעטערט, ווי פֿרײַער דאָס גאטעלע,
און אימלעך שפּליטערל מיננס פֿלייצט מיט בלוט און טענהט:
וויי! וויי! וויי! ווי דער גלות האָט עס אַרײַנגעממזרט
פֿרעמדע השגות אין אונדזער מוח!...

יפו, 1טער אויגוסט 1974

דער טרויממערדער

און ווייל ס'איז אלץ געווען
פֿארקערט פֿון דעם ווי כ'האָב געוואָלט,
האָב איך פֿאַר נעם געכאַפּט אַ קיכמעסער
און האָב מיין טרוים געקוילעט.

האַט ער געכאַרכלט,
מיט די אָפּגעשוואַכטע פֿליגל קוים געפאַטשט
און זיך פֿאַרכליניעט מיט זיין בלוט,
וואָס איז (א, גרויסער ווונדער!) בלוי געווען גאַר...

די גאַנצע וועלט געבליבן הענגען איז
אויף אַ זיך וויגנדיקן האַק,
און ס'האַט דערהערט זיך, עמעץ טענהט:
„אזוי געמיין!
אזוי געמיין! —
גאַר מיט אַ קיכ-מע-סער?
דערצו נאָך מיט אַזאַ,
וואָס איז שמשערבאַטע?!"...

געשניטן האָט דאָס שטראַפֿנדיקע טענהן.
און איך האָב ניט באַנומען,
אַז דאָס טענה איך גאַר — איך צו זיך אליין —
אזוי ווי ניט פֿאַרשטאַנען כ'האַב,
אַז שעכטן מיט אַ חלף איז ניט לייטישער,
ווי מאַכן עס מיט אַ שמשערבאַטע מעסער,
און אַז דאָס ניט-געוויינלעכע, דאָס בלויע בלוט
איז גאַר ניט קנאַפֿער שרנייק פֿונעם רויטן...

געלעגן איז מיין טרוים געשאַכטן,
און איך געקילט מיין האַרץ האָב מיט מיין טענהן —
מיט אַט דער אומנוציקער מעקענע פֿון ווערטער.

וואָס קיינער ניט געהערט האָט זיי,
און איך, וואָס האָב זיי יאָ געהערט,
האָב ניט געוואָלט זיי הערן...

איך ווייס: ס'וועט באלד אַרויסקומען די זון
דאָס אַרט פֿון מאָרד באַשיינען.
נאָר, וויי, ס'וועט קיינער ניט באַשולדיקן דעם מערדער.
אַ טרוים, וואָס ווערט געשאַכטן, ווערט טאַקע אַ קדוש,
דאָך דער, וואָס קוילעט אים,
באַקומט דעם אַנזען פֿון אַ גאַטספֿאַרכטיקן שוואַט...

ווייל עס איז אַלין געווען
פֿאַרקערט פֿון דעם ווי כ'האָב געוואָלט,
האָב איך געטאַן אזוי,
ווי ס'האָט זיך מיר געדוכט, איך וויל.
און אויסדוכטעניש איז דאָך ווידער אַ מאַל טרוים;
קומט אויס, אַ טרוים גאָר האָט מיין טרוים געשאַכטן...
ניין! ניט נאָר וואָס כ'האָב זיך פֿאַרראַטן,
כ'האָב נאָך דערצו באַדינט זיך מיט אַ טרוים — פֿאַררעטער;
באַגאַנגען כ'בין אַ צווייפֿאַכיקע זינד.
און ווער אַ טאַפֿלטן פֿאַרבּרעך באַגייט,
מוז אויך אַ שמראָף אַ צווייַקע באַקומען;
ווייל בלוט איז ווייט ניט בלויז דער בליאַסק פֿון לעבן,
ס'איז אויך זיין תּוֹך!
עס איז דער פֿליסנדיקער אומרו
פֿונעם שמענדיק וועלן בייזנין.

איז שלעפֿ איך אום זיך פֿינצטער אָן מיין טרוים,
ווי קין אָן זיין ברודער...

אַ שוואַט, שוואַט,
האָב דאָך מוט צו זיין דיין שוֹפֿט!

ווער ווייסט אים דעם ווייזער פון זייגער?

עבודה

זיין איך אין מיין קאמער
און איך שרייב —
פֿאַר מיין אומרו
די באַשערטע ווערטער כ'קלייב.
ניט איך קלייב,
נאָר איך נאָר זיפ —
כ'זיפ אָפּ אַלע איבעריקע,
וואָס מיר קומען אויף דער ליפ,
און כ'לאַז איבער יענע נאָר,
וואָס זיינען אומפֿאַרבניטלעך, ווייטיקדיק-גענוי.

(גאָמעניו, זאָל עס נאָר זיין אזוי!).

די פעדער

פֿאַר חסיה שמוקלער

איז געווען אַ מאַל אַ פֿעדער.
האַלטן זי געקאַנט האָט יעדער.
ווער ס'האַט זי אין האַנט גענומען,
האַט אַ העל געמיט באַקומען,
און געשריבן, און געשריבן,
און עס איז אים נאָך פֿאַרבליבן...

כ'האַב אַ מאַל געכאַפט די פֿעדער,
ווען געבליט עס האָבן סעדער,
ווען געפֿלויגן זיינען בושלען,
שמיל געלעגן זיינען מושלען,
ווען ס'איז אַליץ, אזוי ווי שטענדיק, —
אמתדיק און אומבאַשמענדיק...

האַב איך דעמאַלט זיך צעשריבן:
וואָס אַ שורה — גראַמען זיבן,
וואָס אַ פֿערו — אַ טויז געפֿילן.
ס'איז געראַטן מיר אַנטהילן
ווייטע אויסגעטראַכטע וועלטן,
וואָס אין טרוים אויך זיינען זעלטן...

יא, אויך איצט איז דאָ די פֿעדער.
האַלטן זי מעג יעדער, יעדער,
אַכער שאַפֿן נעמט זי ווונדער,
נאָר ווען ס'האַלט אַ האַרץ זי אונטער.
האַרץ נעמט בריוון, שרײַבן מוז זי.
מינט, וואָס כלום איז, ניצט די מוזע.

ווילנע, פעברואַר 1957

וויי, וואָס צער ס'קומט אויס צו צאָלן
פֿאַר אַ קורצן ראָזן חלום!
אויך די סאַמע העכסטע פּרייזן,
וואָס מע צאָלן מוז פֿאַר גרייזן,
דוכט זיך, קיין באַטרעף ניט האַבן
קעגן די-אַ יקרות-גאַבן...

ס'פֿירט דער גורל — מאַראַוויכער —
האַרב זיינע חשבונות-ביכער.
ער, דער קאַלטבלומיקסטער צורר,
אומגערעכט גערעכטער בורר,
זינט די אוראַלטסטע לאַנגאַנען
האַלט פּסדר אין איין מאַנען...

וויי, וואָס צער ס'קומט אויס צו צאָלן
פֿאַר אַ קורצן ראָזן חלום!
היינט וואָס צער ס'קומט אויס צו צאָלן
פֿאַר אַ לאַנגן בייזן חלום?!

אַן ווערטער...

זינג אַ ניגון מיר אַן ווערטער
(מעג ער זיין אַ שוין געהערטער),
זאַל זיין קלאַנג זיין אויך זיין תּוֹך.
זעסט, דער פּוֹיגל קען עס דאָך!

זינג אַ הוילן, הוילן ניגון —
נאַקעט פּוֹנעם פּוֹן און ליגן,
וואָס זיי — אַפֿט אַזוי עס טרעפֿט —
צו דעם וואָרט זינגען באַהעפֿט.

זינג אַ ניגון, פֿרני פֿון ווערטער.
אפֿשר וועט אַזוי באַשערט דיר
זיין צו ליטערן דאָס וואָרט.
ווייל דאָס וואָרט באַדאַרף מען פֿאַרט!

ווילנע, מי 1957

פריידיקע רגעס

פריידיקע רגעס, ווי טראַפּנדלעך רעגן,
וואָשן די שניבעלעך פֿון מיין נשמה.
ווערט אזוי פֿרעמד מיר, ווי איוב צו פֿרעגן
און בני דעם גורל אַ חשבון צו מאַנען.

כ'האלט ניט פֿון זוכן אַנטרונענע גליקן,
כ'קלער ניט, אַ הויב איז זיי צו געפֿינען.
גיכער, איך מוז זיך מיט עפעס אַנטציקן
און זיך אַנטווישן אין מיטן דערינען...

כ'ווייס, דוכט זיך, גוט די געפֿלאַנטערטע וועגן
פֿון לאַבירינט, וווּ מיר בלאַנדזשען אום יאָרן,
נעמט אַבער פֿינקלען פֿון פֿרילינג אַ רעגן,
ווערט גלייך מיין גאַנצע געניטשאַפֿט פֿאַרלאָרן.

דאַרף עס באַטייטן, אז כ'האַב ניט דערוואַרבן
דאָס, וואָס דעם מענטשן איז נייטיק פֿאַרמאַגן?
דאַרף עס באַטייטן, אז איך בין אַ קרבן,
ווייל אין מיין יאָגן זיך פֿעלט דאָס דעריאָגן?

פֿאַרביקע רגעס, ווי קרעלן בני ווילדע,
טוען מיין בושמעניש לעבן באַצירן.
שפּילטעג פֿאַרשפּילטע, אין טרוימען פֿאַרהילטע,
מיט קונציק געפֿעלשטע זכּרונות פֿאַרפֿירן.

איך האַלט דעם אמת אין מיין האַנט,
און כ'זויים, אז ער, דער לינגער, ווייסט,
אז ער איז קיין מאַל נישט געווען אַזא,
ווי כ'האַב זיך אַינגעקשנט זען אים.

איז פּוין איך אים און שניער אים,
פֿון רגע כ'זוער געטרניער אים,
און אים בעת-מעשה גייט גאר אָן,
ווי ממזרישער מיך צו נאַרן...

נאַר סאַראַ ברירה האַב איך דען?
ווי קען איך לייקענען אין אים?
אויב ער זאַל זיין: נישט וואָס ער איז,
ווער איך דאָך אויך: נישט דער, וואָס כ'בין...

א, פֿלאַטערל,
וואָס קוים איין טאַג דו לעכסט,
ס'קאַן זיין,
אז דיך גאר האַב איך אין מיין האַנט געהאַלטן...

פאַרשטיינערטקייט

פלוצעם דוכט זיך מיר, איך האָב אין גליק מױנעם קיין חלק ניט,
און מײַן פֿרייד איז נאָר אַ ווײַסער שוים אויף גרויען שלײַם.
קלער איך מער ניט, אַז צופֿרידנקייט אַ היילונג גיט,
אַ פֿאַראַן איז עפעס ווױנדערלעכס אין אונדזער זײַן.

שפּרייט זיך אויס פֿאַר מיר אַ וועג אַ מאַל באַטראַטענער,
אַ פֿאַרוואַקסענער פֿון לאַנג אויף אים ניט גיין,
אַ פֿון אַלעמען געמיטענער (כאַטש ניט פֿאַרבאַטענער),
און אין סאַמע, סאַמע מיט זײַנער : אַ גרויסער שטיין.

איך בין עס דער שטיין באַמאַכטער, פֿאַרלישײַעטער,
איך בין עס די שווערקייט און די גרויקייט פֿון געמיט,
איך בין עס דער האַרטער גלײַכגילט דער פֿאַרטײַעטער,
וואָס אים רײַסט ניט אויף אַפֿילו נײַגער-דינאַמיט...

ליג איך אויפֿן וועג, ניט פֿריידיק און ניט טרויעריק, —
אַ מין מרה-שחורה-לאַטע אונטער סנאַפעס שײַן.
אַלצדינג אַרום מיר איז, ווי דער רויך ניט-דויערדיק,
און דאָס שטאַרע אייביק זײַן צווינגט עלנט זײַן.

ווער ווייסט אים, דעם ווייזער פון זייגער?

ווער ווייסט אים, דעם ווייזער פֿון זייגער,
צי ער זיך אַ מאַל ניט פֿאַרטראַכט,
אַז פֿונקט ווי ער דרייט זיך פֿסדר,
זיין דרייען זיך עמעץ באַטראַכט? —

באַטראַכט, קוקט זיך צו, עפעס זעט ער,
אַזוינס, וואָס ניטאַ איז, ער מעסט,
געפֿינט אויס אַ פֿרײַער און שפּעטער,
אַן איצט, וואָס ער באַלד אים פֿאַרגעסט...

וואָס דאַרף ער, דער ווייזער, אַלץ טײַטן
אויף צייכנדלעך פֿון נע-זנד?
צי קאַן דען דעם אומענד פֿאַרבײַטן
אַ רונדער באַציפֿערטער בלאַט?

ווי קאַן עס אַ גייער געפֿעלן
צו גיין אַלץ דעם זעלביקן וועג,
זיך פֿאַרשטעלן, אַז זיין פֿאַרשטעלן
זיך בינדט מיט אַ העכערן צוועק?

ווער ווייסט אים, דעם אייביקן שליכער,
צי בײַ אים זיך אַ השּׁש ניט דערוועקט.
צי פֿאַלט אים ניט אײַן, אַז ס'איז גלייכער
אַ וועג, וואָס זיך ערגעץ וווּ עקט? ...

אויסדויער

זעט אַ ייד, עס רייטלען זיך די שויבן...

זעט אַ ייד, עס רייטלען זיך די שויבן,
ווייסט ער, עמעץ ערגעץ וועמען שעכט,
רישעות טוט פֿאַרגוואַלדיקן און רויבן,
אומרעכט ווייזט זיין נידערטרעכטיק רעכט.

פסח איז דער יום-טוב פון באַפֿרײַונג,
פֿרײַלינג איז די צײַט פֿון יונגער זון.
ווילדעוועט אַ בלוטיקע פֿאַרשרײַונג —
ביזוויליקסער בילבול שמײַעט אום...

וואַסער ייד האַט ניט אַ מאַל געפונען
אין זײַן בעכער ווײַן אַ רויטע טרער?
אויסקלער וועגן אַפּסמען די ברונעמס,
שינאה פֿון דעם תּושב צו דעם גר,

שקרים פֿון מנווולדיקסטן שיפלות
גייען פֿוסטריט נאָך פֿון לאַנד צו לאַנד,
פאַרלאַמענטן, בירגערזעל און תּיפלות
האַדעווען די האַסערישע שאַנד...

זעט אַ ייד, עס רייטלען זיך די שויבן,
ווייסט ער, עמעץ ערגעץ וועמען שעכט.
ווייסט ער, פֿינצטערניש קאַן זײַן אַ גלויבן,
מאַרד און הערצער קאַנען זײַן פֿאַרפעכט...

ציגעלע-מיגעלע, ווו ביסטו?

ציגעלע-מיגעלע, ווו ביסטו?
וואס ביסטו אנטלאפן?
ווען עס וועקט מיך ניט דין „מע“,
איז מיר פֿרעמד מיין שלאפן...

כ'פֿיל ניט מער די וואַרעמקייט
פֿון דין פּוּכיק פֿעלכל.
כ'הער ניט מער, ווי ס'גרינזלט זיך
דיין אַסקעטיש קולכל.

ציגעלע-מיגעלע — צאפיקל,
העלער פֿון אַ מלאך,
ווער האַט זיך דערוועגט אויף דיר
אויפֿהייבן אַ חלף?

ליגסט מער ניט בני וויגעלעך,
צופסט ניט שטרוי פֿון דעכער.
אינעם וויגליד האַרציקן —
גוואַלדריסן און לעכער...

ציגעלע-מיגעלע — צאפיקל,
ס'ליגט דין „מע“ געשאַכטן.
א, ווען ס'קען דין האַרנדל
מיר אין האַרץ אַ שטאָך טאָן!...

נאָכן חורבן אין אַ נישט־חרובער היים

(נאָך־מלחמה־שטימונג)

מיין שאַעסטער חנהן

...ניט געביטן זיך די גאסן,
די אַלעע — ווי געווען.
קינדער שפּילן זיך אין „קלאַסן“
מיטן זעלבן תּמימות־ברען.

יא, דאָס זעלבע, זעלבע שטעטל,
מערניט: עפעס קלענער, דוכט.
פֿרעמד! כאַטש הענג אַרויס אַ צעטל:
„ס'ווערן אייגענע געזוכט!“

ניין, מע טאָר ניט, טאָר ניט טאָן עס,
ווען מע ווייסט, אַז ס'איז אומזיסט.
דעם בטחונם זאַכאַבאַנעס
ליגן לאַנג שוין אויפֿן מיסט...

און עס נעמט צו מיר זיך קלעפּן
אַזאַ פּינצטערער פֿאַרדראָם —
עס פֿאַרדריסט וואָס מענטשן לעבן...
דאָ אַ לעבן גאָר? ... צו וואָס? ...

און דאָס האַרץ טוט וואַלפּיש הוילן,
ס'בלוט אין יעדן אַדער שרניט.
אַ, דו גרויליקסטער פֿון גרוילן —
חורבן אין נישט־חרובקייט! ...

ווילנע, מיי 1945

ירושה

איך הער דעם גאנג פֿון דורות
אין מיין דופק.
אין יעדער גליד מינינעם
רופט אָפּ זיך זייער טראַט.
אַ זיידעם, וואָס אין קלעם
פֿון חושך, האָס און דוחק,
איר האָט פֿאַר אַלץ געהאַט
איין אייבער-תּירוין — „גאַט“,
כ׳היט אָפּ דעם קלאַנג
פֿון אייער טראַט פֿאַרשאַלטן
בני מיר אין האַרץ,
בני מיר אין פּולם,
בני מיר אין בלוט.
אין קלענסטן קנייטשעלע
פֿון מיין נשמהס פֿאַלכן —
דעם פּריצעס רומ,
דעם קאַזאַקס קנוט,
דעם שניטערס גלוט...

ווילנע, מאַרץ 1970

נאָך אוישוויץ

די לכּנה — אַ האַרן פֿון אַ פּרה-אַדומה
(וואָס איר אַש איז ניט כּפּוח מער מטהר זיין טמאים)
וואַלגערט זיך אויף אַ פֿאַרמיסטקאַסטיקטן הימל,
אַ גרייטע געגרוזשעט צו ווערן פֿון איבערגעהונגערטע וועלף.

ווי אין אַ ברודיקן טלית
וויקלט זיך די שכינה
אין צעקאַדערטע וואַלקנס
און לערנט זיך ביי ירמיהוּן וויינען.

קינות העלפֿן אַבער ניט.
אַפּגעטאַן איז אַפּגעטאַן,
מפל-שפּן, ווען מען איז אַ גאַט
און מע פֿאַרמאַגט נאָך דערצו אַן עבר
פֿון שוין צוויי מאל לאַזן פֿאַרברענען קדשי-קדשימס...

„אויה לי! אויה לי!
קנאַפּ זינען מיר געווען נבוכדנאצר און טיטוס,
האַב איך געדאַרפֿט
אַ נאָך טויזנט מאל רישעותדיקערן פֿאַרטיליקער?!..“

לאַזט דער בורא אַראַפּ זיך אויפֿן פֿוסכענקעלע
וואָס ביי זיין פּסא-הכּבוד
און רעדט צו זיך שטראַפֿרייד,
למאי ער האַט זינען הבלדיקסטע הבלם
איבערגעענטפֿערט אין די הענט
פֿון די סאַמע קינדליקסטע קינס...

„אויה לי! אויה לי!
געווען אין גאַליציע אַ מינער יידיש שמעטל אַשפיצין,
האַב איך, שאַנד-און-וויי איז מיר, דערלאַזט

מע זאל מפורסם ווערן ווי אושוויץ...
„על הטא שחטאתי לפניך“ איז א הארב מודה זיין,
אבער „על הטא שחטאתי קעגן זיך אליין“
איז אן אן ערך הארבער —
דאס איז דאך די באשטעטיקונג פֿון א זינד,
וואָס פֿון איר ווייכט יעדע פֿאָרגעבונג,
און מאַכן אַ חילוק צווישן „בשגה“ און „במזיד“
איז לגבי גאט דאך ניט שניד“...

„אויה לי! אויה לי!
די סיטרא-אָהראַ קאָן אַפֿילו אויף אַ קופּע מיסט זיך וואַלגען,
אבער די שכינה מוז דאָך האָבן אַ היכל.
מאָ ווי האָב איך עס דערלאָזט מע זאל הרוב מאַכן
אלע באַ'מוזוה'טע הניזער, אויה לי? !“

„אויה לי! אויה לי!“
הזרן איבער די דונערן
און צעפֿאלן זיך אויף צינישע לאַפיטומן-געלעכטערלעך.

און גאט (שוין אויסגעלערנט זיך בני ירמיהוון קלאַגן)
קאָן נאָך אלץ ניט אויסלערנען זיך בני ישעיהן טרויסמן...

ביידע...

איך וואָלט געוויס אַרומגענומען ליבשאַפֿטלעך געטרײַ
דעם בלױענדיקן קאַרשנבוים — דעם העלן טרוימער,
נאַר כ׳בין ניט מער אין מיניע תּנועות פֿרײַ,
און אויך מיין אויגנשנין איך ניט געטרוי מער.

דער ביזער שמורעם האָט דאָס זײניקע געטאָן —
צעבײלט די האַפֿענונג, די זיכערקײט צעטרייסלט.
ווי קאָן מען מוטיק אָנהייבן אַ נייעם קאָן,
ווען ס׳צױנגט די צײַט זײַן: אַט אַ וואַרעם, אַט אַן אייזל?...

פֿאַרגלױוער איך די הענט, וואָס זײנען אומאַרעמען גרײט,
איך זאָל דעם בלױענדיקן בוים ניט זײַן מטמא.
איך בינד, פֿאַרקרעמפעווע זיי מיט מיין צױנגענדיקער ווילנקײט —
דאָס ווערטײקסטע, וואָס כ׳האַב געאַרבט פֿון טאַטע-מאַמע.

בלײַב איך שוין אויך שטײן, ווי דער פֿרײלינגדיקער בוים,
אַן אײנגעטונקטער אין מיין בלױנג — די רעיונות.
איך פֿיל מיין קאַפּ, ווי ס׳פֿילט דער קאַרשנבוים זײַן קרוין,
און כ׳טראַכט ווי ער, אַז צױטבלעטלעך זײנען חלומות.

איך ווײס: אויך ער וואָלט מיך אַרומגענומען האַרציק און געטרײַ
מיט זײנע צױנגן די צעלויכמענע פֿון צױטן.
געוויס איז דער געוויטער-שמורעם שוין פֿאַרבײַ;
מיר האָבן טאַקע אויסגעהאַלטן,
אַבער ניט געמיטן...

ווילנע, יאָנואַר 1945

זינגען מיר...

פאר די קינדער, געראטעוועטע פון די נאצי־לאגערן.

זינגען מיר א ווינטערליד
אויף לויכמנדיקן שניי:
קיין מאָל ניט פֿאַרשווינדט דער ייד
צולהכעים טאָקע זיי!

פֿון געטאווענט פֿאַרבלוטיקטע,
פֿון טרערן און פֿון וויי
מיר שטייען אויף דערמוטיקטע
צולהכעים טאָקע זיי!

זינגען מיר א פֿרילינגליד
אויף פֿעלדער אין פֿאַרזיי:
קיין מאָל ניט פֿאַרשווינדט דער ייד
צולהכעים טאָקע זיי!

מיט הערצער דורכגעריסענע,
פֿול טרויער און געשריי,
מיר המשכן פֿאַרכיסענע
צולהכעים טאָקע זיי!

זינגען מיר א זומערליד
אויף שמעקעדיק פֿריש היי:
קיין מאָל ניט פֿאַרשווינדט דער ייד
צולהכעים טאָקע זיי!

דאָס ביזום איז אומרחמנותדיק,
נאָר יונגער ייד פֿאַרשטיי:
ס'איז גוטסקייט מער עקשנותדיק
צולהכעים טאָקע זיי!

זינגען מיר א הארכסטיק ליד —
א טרויעריקס פֿאר זיי:
קיין מאל ניט פֿארשווינדט דער יוד
צולהכעים טאקע זיי!

ווילנע, יאנואר 1945

און עס וועט זיין...

ווען ס'וועט דער חלום ווערן וואָר,
וועלן די שוואַרצסטע פֿייגל ווערן ווייסע,
און פונקט ווי פֿרילינגצייט, וועט שוין אַ קיילעכיק גאַנץ יאָר
אַ צוגווינט שנין זיך טראַגן דורך די היזער.

עס וועלן אלע סומנע בענקשאַפֿטמעג
פֿאַרגעסן זייער נודיענדיק גרוי מאַנען.
אויף שטאַט און וואַלד, אויף היים און וועג
וועט אויסשפּרייטן זיך לויטערער אַחרית-הימים...

דער העלער צוואַג, וואָס יאַרטוויזנטער איז אַלט,
ער מוז און וועט לסוף מקוים ווערן.
איעדע נאַכט אַ שטערן ערגעץ פֿאַלט,
און דאָך בלייבט איבער אַלץ אַ פֿולער הימל שטערן.

ניט איין מאַל שוין האָט פֿון דער ערלעכקייט זיך אויסגעפּיקט פֿאַרברעך,
און אַפּגענאַרט האָט הייליקע נבואה.
אַנשטאַט אַ האַר פֿון מילך, מע ציט אַ שמריק פֿון פעך,
און שטאַלצע האַפֿענונג שלעפט אום זיך קרוע-בלוע...

מעג ס'וואַרט נבֿיאישע פֿאַרהאַרטעוועט זיין און פֿאַרגלייזט,
באַדעקט מיט קרעץ, מיט בילן, מיט לישינען,
גליט פֿאַרט אין האַרץ אַחרית-הימידיקע טרייסט,
אין יעדן, וואָס איז ווערט דעם נאַמען מענמש, לעבט אַ ישעיה...

לחיים!

נתנאל סאקסן

און ווי ווערט פול ס'זאל ניט זיין דער אלטער וויין,
צי איז ניט ווערט פולער פֿון אים דער אלטער בעכער?
לחיים פֿאר דער משקהם פֿינקלשיין!
לחיים פֿארן ציטווייליקסטן אומעט-ברעכער!

לחיים דעמאלט, ווען ס'באדארף ערשט זיין!
לחיים דעמאלט, ווען עס ווערט מקוים!
מע ראט אים קראפעווע, מע כאוועט ליין,
און דאך איז מען צעשטאכענע און קרוע-בלוע...

איבער דעם אלטן בעכער מיטן אלטן וויין
עס מורמלען א לחיים אלטע ליפן.
אויב ס'מוז שוין א געווען ווערן פֿון יעטוויידן ס'וועט זיין,
טא לאמיר זשע כאטש דעם עס איז ניט איבערהיפן!
לחיים!! ..

ווילנע, מיי 1966

נס אין מידבר

יעקבס חלום

א הארטער שלאף,
א שטיין צוקאפנס,
און צווישן קאפ און שטיין — א דלאַניע.
די נאכט איז זיס, ווי פֿרישער האַניק,
דער חלום פֿליסט, ווי ריינער בוימל...

א יונגער שלאף,
א שטיין צוקאפנס.
עס ליגן לעבן מאַן זיין שטעקן,
זיין קלומיקל מיט האַרטע קעזלעך,
און ס'קוקט אויף זיי דער שוואַרצער הימל
מיט גרויסע נייגעריקע שמערן...

א טיפֿער שלאף,
אין שלאף א זעונג:
א לייטער שטייט, זיין שפיץ — אין הימל,
און אויף די העלע שטאַפלען זיינע
סע שטינגן, נידערן מלאכים.
אַנשטאַט זיך אויפֿהייבן און שוועבן
זיי קלעטערן, ווי מענטשנקינדער,
און פֿליגל טוען קוים א צאָפל
נאָר אויף צו ראַטעווען די גלייכוואַג...

א זיסער שלאָף,
 א ווינדער-זעונג.
 די נאַכט פֿליסט: אייל געמישט מיט האַניק.
 ס'שטייגט יעדערער פֿון די מלאכים
 ארויף צום סאַמע שפיץ פֿון ליימער
 און לאַזט צוריק זיך באַלד אַרונטער.
 עס טראַגן זיך, ווי ווייסע ווינטן,
 די הימל-שרים פֿון די פֿעלקער.
 ס'גייט יעדערער פֿון זיי דעם וועג דורך
 (דעם גאַנג אַרויף און דעם אַראַפּגאַנג),
 וואָס וועט באַשערט זיין אין דער צוקונפֿט
 דעם פֿאַלק, וואָס ער איז זיין באַשיצער.

א גרויסער שלאָף,
 א מאַדנער חלום.
 און ס'ליגט דער פֿאַטער פֿון אַן אומה
 און גיט ניט אונטער זיך דער זעונג.
 דער אַנהייבער פֿון שמאַס דעם נייעם
 געטרויט זיין ווונטש מער ווי די אויגן:
 זיין מלאך אויבן וועט פֿאַרבליבן,
 זיין פֿאַלק וועט וויסן נאָר אַרויפֿשטייג —
 רק אויפֿגאַנג, אויפֿגאַנג אַן אַראַפּגאַנג...

*

הייבט זיך דער מלאַכים-גאַנג און נידערט,
 טריפֿן פֿון די פֿליגל צאַרטע לידער.
 כאַפט זיי אויף די צוקונפֿט-גאַרונג און צעפּויקט זיי...

ווי די האַפֿענונג זעט קלערער, ווי דאָס אויג זעט,
 איז אַ הייליקטום. גאַטס הויז איז דאָרט!
 ניין! ניט לוז, נאָר בית-אל הייסן מוז דאָס אַרט...

דער ברענענדיקער דאַרן

והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל (שמות ג, ב)

ציטערן ביי משהן
די מגושמדיקע הענט:
ס'ברענט דער דאַרן,
ס'ברענט דער דאַרן
און ווערט ניט פֿאַרכרענט...

ווי זאל עס אַ פּאַסמעך
אַזאַ מאַדנעם בראַנד פֿאַרשטיין:
זאַמד און וויסמעניש,
און מיט אַ מאַל גאַר גאַט אליין?!

ניין, ס'איז ניט דער דאַרן בלויז,
דער גאַנצער מידבר, דוכט זיך, פֿלאַמט.
קנאַקט און שמעלצט זיך,
קנאַקט און טרערט דאָס אַנגעגלימע זאַמד;

און דער פּאַסמעך — בלייד, פֿאַרלאַרן —
שטייט און קוקט.
ווי זאל ער אַזוינס באַגריפֿן —
פֿייער ניט פּאַרצוקט? ..!

דריקט ער צו צו זיך
די ווייכע, פֿיבערדיקע לאַם.
ווי אַ שווערער אַדלער-פֿליגל
פּאַטשט און פּאַטשט דער פֿלאַם,

ס'בושעוועט מיט רוגז
בייזע רויטקייט, וואָס פֿאַרלענדט,
און דער דאַרן פֿלאַקערט,

און דער דארן פֿלאַקערט,
און ווערט ניט פֿאַרברענט...

וואָס אַזוינס געשעט דאָ?
סאַראַ ציַיכן קען עס זײַן?
ווי איז גאַט, ווי?
ווי איז גאַט, ווי —
איז דער קראַפֿט צי אין דער שיין?

שטייט דער פֿאַסמערך
שטאַר, ווי אויסגעהאַקט פֿון שטיין,
קוקט אין פֿלאַקער,
דאָך ער זעט גאַר גושנס ליים...

וואָס געשען וועט?
וואָס וועט ווערן מיט ישראלס הויז,
אַז דער דארן פֿלאַקערט,
אַז דער דארן פֿלאַקערט,
ברענט ניט אויס?..

פֿיכערט משה. צימער ריזלמ
דורך די אַדערדיקע הענט —
ער אליין שוין, ער אליין גאַר
ווי דער דארן ברענט...

היין אין מידבר, נס אין מידבר,
פֿלאַם און שווער געמיט.
שטייט דער פֿאַסמערך, אַ געפֿלעפֿמערך,
און זיין דמיון בליט.

בני דעם פֿלאַקער פֿונעם דארן
מיט דער גרויסקייט האַט ער זיך באַקענט:
ברענען, ברענען —

שמענדיק ברענען
און גיט ווערן אויסגעברענט!

ס'וועט דער פלאמענדיקער ווונדער,
וואָס דורך אים אַנטפלעקט זיך גאַט,
צו באַפֿרײַען זײַנע ברידער
ווענדן איצט זײַן טראַט!..

ווילנע, דעצעמבער 1967

פרעהס חלום

און דער הערשער,
וואָס פֿלעגט יעדע נאַכט אין טיפֿסטער רו פֿאַרזינקען,
שלאַפֿזעונג ניט זען, צי אפֿשר תיבֿף זי פֿאַרגעסן,
האַט אין איינעם פֿון די טעג, ווען ס'פֿלייצט דער ניל אויס,
אויף זיין בעט פֿון העלפֿאַנדביין געזען אַ חלום:

ס'ברויזט דער טיַך, פֿאַרגיסט מיט שוים די פֿלאַכע ברעגעס.
אינעם שלנים — צעמורזשעטע צעווייקטע וואַסערפֿלאַנצן.
ווי אַ זילבער-וואַלקן שוועבט די פֿרייד פֿון קומענדיקער שפֿע,
פֿלייצנדיקע לינדקייט צערטלט די דערקוויקטע גלידער.
און ער שטייט, דער הערשער,
אויפֿן ברעג פֿון ברייטן טיַך צעשפּילטן,
איינער — אַן זיין ליכטוואַך, אַן זיין סוויטע.
גאַרנישט לעבעדיקס אַרום
(אַפֿילו ניט קיין הונט און ניט קיין פֿויגל) —
אזא ליידקייט, וואָס ניט בני טיַכן טרעפֿט,
גאַר בלויז אין האַרץ פֿון מיִדבר...

מיט אַ מאַל ער זעט:
די אייבערפֿלאַך פֿון וואַסער נעמט זיך הויִדען.
ניט קיין כוואַליעפֿאַלדן, ווי געוויינלעך, זיך קאַלוימטשען —
בערגלעך קומען אויף און וואַקסן, ווערן גרעסער, רונדער, העכער;
און אַט שטעקן פֿון די בערגלעך שוין אַרום גאַר הערנער.
זיבן קעפֿ פֿון קי סע שטייגן פֿונעם מוטנעם וואַסער.
נאָך די קעפֿ — אויך העלדזער, גוידערס, אַיטערס, טלאַען.
זיבן פֿעטע קי מיט גלאַנצנדיקער פֿעל און לויכטנדיקע אויגן
טויכן פֿונעם טיַך אַרום און מיט אַ גאַנג געמיטלעך-גרינגן
לאַזן זיך אַוועק מיושבֿדיקע פֿונעם גראַז געניסן...

שמיים דער הערשער, ווי פֿאַרגולמט, קוקט אויף זיי דערשראָקן,
גלייך ס'וואָלט יעדערע פֿון זיי זיין ניט אַ קו אַ פֿשוּמע, נאָר כאַטאַר*.
וואָס אַזעלכעס זעט ער דאָ איצט אויפֿן וויסמן טיכברעג?
ווער קאָן אַזא אומגלייבלעכע וואָר באַנעמען?

שמיים דער הערשער, קוקט דער הערשער, זעט דער הערשער:
אויף דער אייבערפֿלאַך פֿון טינך עס נעמט זיך ווידער בערגלען,
און די בערגלעך וואַקסן, ווערן גרעסער, קיילעכדיקער, העכער —
נייע זיבן קעפֿ פֿון קי עס הייבן זיך אַרויס פֿון וואַסער,
נאָך די קעפֿ — די העלדזער, גוידערס, וויידלען, מלאַען.
זיבן קי מיט זימן איינגעפֿאַלענע און שמאַרצנדיקע ריפֿן —
קי מיט אויגן הונגעריקע און מיט איינגעדאַרמע אייטערס —
רוקן זיך פֿאַרשמאַרמע איבער דער באַשלימטער לאַנקע
צו די ווילגעהאַדעוועטע שיינהייטן די פֿעמע.
ריזלט סלינע פֿון די מאַרדעס קרעציקע אויף די צעפֿלאַצטע מלאַען,
שטיקט אַ שינאה-מרוקעניש דאָס מרוקעניש פֿון ווילטאַג,
און עס וואַרפֿן זיך אַרויף די זיבן מיאוסניצעס בייער
אויף די זיבן שיינהייטן געכאַוועטע באַלייכטע,
שלינגען איין זיי מיט דער רישעותדיקסטער רוגזה
און פֿאַרברייבן אויסגעדאַרט און העסלעך, ווי געווען...

— — — — —
אויפֿגעכאַפט האַט זיך מצרימס הערשער
אויף זיין שטרויספּוך-פֿערענע, פֿון שוידערשוויים באַנעצטער,
און געבליבן ליגן נאָכן אויסטערלישן וויסמן חלום,
ווי עס וואָלט אויך אים פֿאַרצוקט די פֿרעסערישע דער...

וויי איז אים, דעם אייבערהערשער פֿרעה!
אַזאַ זעונג רויבט די רו בניס מוטיקסטן באַצווינגער.

* כאַטאַר — די אראַלטע מיצרים האָבן זייער גאָט פֿון הימל און פֿון גערעטעניש זיך
פֿאַרגעשטעלט אין געשטאַלט פֿון אַ קו.

מאכט פֿארלירט ניט, אַנמאכט זאל באַזיגן.
הערשאַפֿט קאָן ניט צווען,
ווי די שוואַכקייט שלינגט אַיַן קראַפֿט! ..

ווילנע, מאַרץ 1968

קהלתדיק

אַ פישל אויף דער ווענטקע

צאָפּלסט אויפֿן האַקן.
אַנגעשטאַפּט מיט ווייטיק
האַט דיך פֿאַלשע גאַב.

יעדע וויל אַ צי טוט,
יעדע וויל אַ רים טוט,
שאַבט די קעל און שאַבט.

ווּיט — די ליבע מיפֿקייט,
אויס — דאָס פֿרײַע שווימען,
אומנייטיק — די זעט.

ס'ווערעמל פֿון לעבן
איז געווען אַן לעבן.
זיך געכאַפּט צו שפּעט!

ווילנע, סעפטעמבער 1965

קי

א

אין מנין פוכקער קינדהייט
אין פֿארטרוימטן שטעטל
פֿלעג איך יעדן זומער
יעטווידן פֿארנאכט
מיט א זיסן הארצקלאפ
שטיין ביים הויז און קוקן
ווי עס קומט די סטאדע
פֿונעם פֿאשעפֿעלד.

ברוינע קי און שווארצע,
גלאטע און געפֿלעקטע
שלעפֿן זיך געלאסן,
וויגן שווערע אייטערס,
טרייבן מיט די וויידלען
וועסן און פֿליג אוועק...

יעדע, יעדע וויילע
זונדערט זיך א קו אפ,
שאלט ווי א טרומייט אויס
א פֿארבענקט געמרוקע
און זי ווערט פֿארשלונגען
פֿון א טיפֿן הויף.

און אזוי אן אויפֿהער —
איינע נאך דער צווייטער —
קו נאך קו פֿארשווינדן.
עס צעגייט די סטאדע
אין א לויג א גרויען,
בין-השמשות-נעצן
הילן איין די הייזער.

משערעדעם פֿון שאַמנאָס
פֿילן אָן די גאַס...

ב

אין מיין הווה הארטן
אין דער שטאָט דער גרויסער,
ווי אין יענע יארן
זע איך טעגלעך קי.
דאָך זיי טאָפּטשען מער ניט
וויגנדיק די זייטן,
זיי צו פֿום ניט גייען
אויף מיין גרויסשטאָטגאַס.
אין פֿורגאַנען הויכע
מיט שפּאַרונגע-פֿענצטער
פֿירט מען זיי פּסדר
פֿאַר מיין הויז פֿאַרכני.

ניט קיין פֿיס, ניט עקן,
ניט קיין אַיטערס, גוידערס,
מערניט שמערנס, הערנער
זעען זיך אַרויס.
ניט צו שטילע הויפֿן,
ווי סע שמעקט מיט קלעווער,
נאָר צום חלפֿס נחלה,
ווי סע שטינקט פֿון בלוט...

ווילנע, יאנואר 1971

וואַלד-באַלאַדע

וואַקסן ביימער גלײַכע,
וואַקסן ביימער קרומע.
לעבט אויף זיי אַ פֿרײַע
שטאַלצע פֿייגל-אומה.

צוויטשערט זי באַגינען,
טרילערט זי אין אַוונט,
ווייסט ניט פֿון קיין אַנהייב,
טראַכט וועגן קיין סוף ניט.

קומען שאַרפֿע ווינטן
פֿון די ווינטע ימען,
שייערן און פּוצן
די באַיאַרמע שטאַמען.

צי די זון ברייט שמייכלט,
צי די שטערן ווינקען,
ס'איז דער וואַלד ניט מפֿסיק
אויף קיין ווייל זײַן זינגען...

שטייען ביימער גלײַכע,
שטייען ביימער קרומע.
טראַגט זיך פֿון זיי שירה,
כאַטש זיי זינגען שטומע.

קום איך צו דעם וואַלד צו
און פֿאַר אים פֿאַרנייג זיך,
מיטן גרעסטן אַפּשני
אויף זײַן גבול איך לייג זיך:

הער איך מאַדנע קולות
פֿון זײַן טיפֿקייט שמײַנגן
(גאַרניט ווי דאָס צאַרטע
צוויטשען אויף די צווינגן):

ס'הערן זיך אַ רעווען,
ריטשען, ברילן, ווײַען —
וויילד געײעג נאָך זאַטקייט,
איך-איך-איך-שגען.

ניין, ניט אַלץ נאָך זײַנען
די געזאַנגען פֿרײַע.
וואַלד איז ניט נאָר פֿױגל,
וואַלד איז אויכעט חיה.

און די פֿױגל גופֿא
מיטן טרעלן-צוקער
זײַנען אויך, הויך זינגערס,
גיריקע פֿאַרצוקערס...

ווילנע, מאַרץ 1971

קהלתדיק

אַט אַזוי, אַט אַזוי
ווערט דאָס קראָ-שוואַרצע גרוי,
און דער העלער אַמאַל
דריקט — אַ בליענער עול.

ס'איז אַ שטורעם פֿאַרבני,
ס'איז אַ וואַלקן אוועק,
און אַ נאַר פֿאַפּונגני
האַט גערעדט צו זיין שרעק...

כאַפּ זשע אָן דיין באַגער,
אים גזלניש דערשטיק,
ער ניט קומען זאַל מער,
מעשה מעקלער פֿון גליק!..

פֿאַראַן איז אַ ליכטיקער אומעט,
וואָס הייליקער איז פֿון דער פֿרייד.
ער האָט טאַקע פֿינגער פֿאַרקראַמפֿטע
און שפּילט אויף אַ פֿראַסטיקער פֿלייט,

דאָך כאַטש פֿון אים ווייעט אַ קאַלמקייט,
ער הייוון איז פֿאַרן געמיט.
אויף האַרץ, וואָס געפּלאַגט איז מיט ווייטיק,
אַ היילפּודער גרויען ער שיט.

טוט אָפּ זיך די בונטע מחשבה,
וואָס טרעפֿט רק צו קוועלן די זעל,
און ס'דאַכט זיך, אַז פּונקט אין דער גרויקייט
געפּינט מען דאָס העלסטע פֿון העל.

פֿאַראַן אזא גינציקער אומעט —
אזא וואָס פֿאַרשאַפֿט ניט קיין לייך.
ער איז גאָר אַ חדווה פֿאַרשמעלמע —
אַ מין למד-וואַוניצע פֿרייד...

פאַר מאַרגאַרעטע האַלצמאַן

האַב איך זיך געכאַפּט, איך טראַכט אַ נאַרישן געדאַנק,
און דערפֿרייט זיך, וואָס כ'בין קליגער פֿון מיין טראַכטן.
האַב איך אָנגעהויבן שפּילן גלייך מיט זיך וואַ-באַנק,
און, ווי אַ געווינער דעם פֿאַרשפּילער, זיך באַטראַכטן.

פּונקט ווי קאַרטן, מינע איבערלעבונגען איך טאַש,
און לייג אויס פֿון זיי די קונציקסטע פּאַסיאַנסן.
פֿון דער סאַמע צופֿעליקסטער צופֿעליקייט כ'נאַש
זיסקייטן, וואָס זיינען גאַר דער ביטערקייטס ניואַנסן.

כ'האַב געכאַפּט זיך, אַז איך טראַכט אַ נאַרישן געדאַנק,
אויסגעלאַכט אים (און אויך זיך מיט אים צוזאַמען!)
יא, די טעמפּקייט־שטראַף און שאַרפֿוינען-געשאַנק
וואַקסן פֿון איין וואַרצל, ווי צוויי צווילינגדיקע שטאַמען...

ווילנע, דעצעמבער 1968

וואס מער איך האב דיך אויסגעלאכט,
אלץ מער האסטו געלאכט,
פֿון ווייטיקדיקסטע ערנסטן
א שפאסעלע געמאכט,

באליידיקט עכטסטע אמתן
למוכת פֿאלשער שפיל,
און אויף א טעקסט א טראַגישן
געשפילט א וואַדעוויל...

די צייט פֿון הוילע פֿרילינגען
פֿאַרשוועכט האַט, ווי אַ שוואַלב,
דאָס ליד פֿון יונגע פֿילונגען
האַט שוין פֿון לאַנג פֿאַרשאַלט.

למאי האב איך דיך אויסגעלאכט,
למאי האסטו געלאכט,
אויב יעדן פֿון אונדז דאכט זיך איצט,
ער האַט עס אויסגעטראַכט? ..

ווילנע, דעצעמבער 1966

צוריקקער

דער זעלבער בוים : די זעלבע קרוין,
די זעלבע געלע בארן.
אט דא האט מיך צום ערשטן מאל
דיין בליק גענומען ארן...

— כ'געדענק, ווי הינט, א העלן הויף —
א ציכטיקן און שטילן,
עס ווערן פלאטערלעך ניט מיד
אויף בייטן זיך צו שפילן.

— א פֿענצטער וויגט זיך אויף זיין אַקס —
ציט פֿויל אַ סקריפע-ניגון
און מאַכט, די זון זאל אין זיין שויב
זיך מעשה קונדס וויגן...

צעגיסט זיך זומערדיקע היץ,
צעפליצט אַ שפֿע פֿונקען.
עס ווערט דער אויסגעקערטער הויף
מיט זוניקייט פֿארטרונקען ;

און דו אין מיטן שטייסט און קוקסט
דער זון אין אירע אויגן.
עס האט דער אלטער באַרנבוים
זיין קאַפּ אַראַפּגעבויגן —

ער קען ניט זען אזא געוועט,
ווי מענטש מיט זון זיך וועטן ;
ער בייגט זיך איין ביז סאמע ערד
און נעמט זיין שאטן גלעטן...

נאך אלץ — דער שאטן לעבן בוים,
נאך אלץ — די בארן אויבן,
און כ'שטיי, און כ'ווייס ניט, איז עס טרוים,
דערמאנונג אדער גלויבן? ..

קאוונע, 1938

בענקשאפט

א, ווי ס'כריט דאס ווארט פֿאַר אַן,
ווען איך טראַכט צי ביסט פֿאַראַנען!
זינט אַרויף ביסט אויף דער באַן,
זיינען מיר פֿאַרשאלטן באַנען.

אין דער בין-השמשות-שעה —
טריבסטער שעה פֿון אלע שעהען
שלעפֿ אַרויס איך דיין נײַט אַ
פֿון די טויזנטער נײַט אַען.

און כ'שאַץ אַינן אים, אַקוראַט
ווי דער גאַלדשמיד די קאַראַטן.
קיין מאַל גאַרנישט נײַט געהאַט,
און עס מאַטערן געהאַטן...

MEMORIA

אויב איך דיך געדענק,
הייסט עם דען, איך בענק?
הייסט עם דען, אז איך אנטלויף צום עבר?

ווער זאגט, אז די צייט
אויסוועפונג באטייט?
קען דען צונעמען פֿון מיר די שענסמע שעה ווער?

בלאנקעט אין מיין זעל
א געשמאלט, וואס העל;
כאטש זי איז אין מיר, גיי איך נאך איר פֿוסטריט.

וואס איך ווער מער אלט,
טייערער זי כ'האלט.
גוט, ווען די דערמאנונג איז א מוסמער!

ווילנע, דעצעמבער 1958

ברכה...

ווי דו ווילסט, זאל עם זײַן, ווי דו ווילסט!

אַלס דו זוכסט אַ געווינס, און פֿאַרשפּילסט.
אַלס פֿאַרהילכסט מיט דיין פֿרייד יענעמס צער,
צאלסטו טײַערסטן מקח דערפֿאַר.

ווי דו ווילסט, זאל עם זײַן, ווי דו ווילסט!

דיינע שמאַרציקע באַנדוונדן קילסט
און דערנאָך — וויי, דערנאָך! וויי, דערנאָך! —
דו דערשפּירסט זיי מער ברײַקע נאָך...

ווי דו ווילסט, זאל עם זײַן, ווי דו ווילסט,

כאַטש דו ווייסט, אַז דו איינזײַטיק פֿילסט,
אַז עם איז דיין המצאה געצוימט,
אַז, ווײַל האָסט זיך פֿאַרטרוימט, האָסט פֿאַרטרוימט...

ווי דו ווילסט, זאל עם זײַן, ווי דו ווילסט —
נאָר אַזוי, נאָר אַזוי, ווי דו ווילסט!!

דעם פלאַמס אַ ווונק

מענטש

און אז די נאַכט וועט קומען, זאָג:
„צו קורץ געווען דער טאָג!“

און אז די זון וועט קומען טראַכט:
„עס וועט ניט זײַן שוין מער קיין נאַכט!“

און זעסטו ווי אַ טרער פֿון פֿיין,
טו אַליין, מ'זאָל מער אַזאַ ניט זײַן!

ווילנע, אַפּריל 1946

און ווי גרויס עס זאָל ניט זײַן,
און ווי שטאַרק עס זאָל ניט זײַן,
דײַן באַגער צו זײַן דער גרעסטער,
דײַן באַגער צו זײַן דער שטאַרקסטער,
ביסטו זיך אַליין מקנא,
וואָס געווען ביסטו אַ קליינער,
וואָס געווען ביסטו אַ שוואַכער
און געפֿרעגט האָסט „מה נשתנה?“ ...

ווילנע, אַפּריל 1969

דיכטער

שרײַבן לײַכט איז זייער שווער.
שרײַבן שווער — געוויס ניט גרינגער.
צו באַשרײַבן עכט איין טרער
דאַרף מען אויסשעפּן אַ מינטער.

שעפּט מען און מע שעפּט און שעפּט.

אַפּגעלעבט, ניט אויסגעשעפּט...

ווילנע, סעפטעמבער 1962

שאַפּונג

כ'מעסע דאָס וואָרט, ווי אַ שטיין,
און פֿורעם עס, גלײַך ס'וואַלט זײַן ליים.
דאַרף מען פֿאַרריכטן עס, ווייס איך ניט ווי:
האַקן צי קנעמן?

לייג איך אין פֿורעם עס, איז עס צו האַרט,
פרוּוו איך עס האַמערן, איז עס צו צאַרט.
אויסריידן אַלין, וואָס מע שטייט אויס פֿון וואָרט,
פֿעלן אויס ווערטער...

ווילנע, נאוועמבער 1963

אַ, ליכטיק שעפעלע...

אַ, ליכטיק שעפעלע, איך קוק אויף דיר און טראַכט :
ווי קומט עס צו אַ וואַלף אַזאַ העלער חלום,
אַז גאַנצע טעג ער טרויכט פֿון דיר,
אַז גאַנצע נעכט אים ציט צו דיר,
אַז גייסט אים ניט אַרויס פֿון זינען ?

מיין ליכטיק שעפעלע,
כ'וועל ניט דערלאָזן,
ס'זאל דער וואַלף פֿאַרבליטיקן זיין חלום !..

ווילנע, אַפּריל 1960

אַלע שוואַלבען, וואָס געזען כ'האַב זינט מיין קינדהייט,
זיינען, דוכט, די זעלבע שוואַלבען.

יעדער אמת, וואָס האָט ווען ניט איז באַשיניט מיך,
האַט מיר אַנדערש אויסגעזען.

איז די שוואַלבע דען ניט קיין אמת ?
אמת, אמת — פֿרייע שוואַלבע !

ווילנע, נאוועמבער 1963

פעניקס

שרעקלעך איז נאך אויסראטונג צו זוכן גליק —
ווינדעלעך צו טריקענען אויף תליה-שמריק
און צו טראכטן, אז דער גרעסער נם
שמעקט אין קאלמן צויבערווארט: „פֿאַרנעם!“...

פֿונעם אַש, פֿון שמויב, פֿון בראַך און בלוט
כאַפּ אַרויס אַ גאַנץ-געבליבענע מינוט,
היים איר וואַקסן — ווערן שעה, מעת-לעת און יאר,
מענטשלעכן, געדויער פֿון אַ דור,
אייביקייט, אומענדלעכקייט, אין-סוף —
מיט אַ נײַעם אָנהייב פֿלעט דעם סוף!

ווילנע, דעצעמבער 1958

ניין, סע שטארבן ניט די יארן.
יארן ווערן נאָר געבארן.
שמענדיק אין געבורט — די צײַט...

און דער מענטש לעבט אַפּצוקלייבן
יענע טעג, וואָס וועלן בלייבן
העל אויך פֿאַר דער ווײַטסטער ווײַט.

ווילנע, יוני 1948

ווערטער

ווערטער זינגען שטיקער הארץ,
פיצעלעך נשמה.
ווערטער זינגען שפליטערס ארץ,
פענעצעלעך לבנה...

קיין מאָל ניט דאָס וואָרט געזען,
ניט אין האַנט געהאַלטן,
און איך פֿיל זײַן הייסן ברען
און זײַן ברי דעם קאַלטן...

ווילנע, יולי 1962

און ווען עס שוין געלינגען זאל
אַראַפּצוּצײַגען פֿון דער קראַ
איר מאַנטעלע דאָס שוואַרצע,
צי וואָלט זי ווערן דען דורך דעם
אַ ווייסע טױב?

און ווי איז, טאָמער בלייבט זי פֿאַרט אַ קראַ —
אַ קראַ, וואָס איז דערצו נאָך נאַקעט?..

ווילנע, מאַרץ 1964

גרייס זיך ניט מיט דיניע מעלות!
ס'קען גאר זיין, זיי זיינען פגמען
מיט אראפגעפילטע ציין;
און עס קען א טאג נאך קומען,
זאלסט פארשטיין, האסט א חסרון
(וואס נאך קאליע איז געווארן)
און פארעכטן זיך אליין...

ווילנע, אקטאבער 1968

פרווסט אליך וואשן דיין געוויסן
אין די טרערן פון חרטה.
ס'וועלן אבער פלעקן בלייבן.
ס'איז א שלעכטע זייף גריזאמע...

אויב האסט ניט באמערקט די עוולה
דעמאלט, ווען ביסט זי באגאנגען,
האט געוויס דאך ניט קיין זינען
מיט איר אנדענק זיך צו ראנגלען.

ווילנע, אקטאבער 1968

גאולה

און ווער, זאג, וועט טרייסמן דעם טרייסטער?
(אויך ער האט דאך נייטיק א טרייסט!)
אויב בלייבן וועט א יין ניט-דערלייזטער,
וועט זיין עס פונקט דער, וואס דערלייזט...

ווילנע, מני 1967

טראדיציע

אזא וועג א לאנגער בינדט צוזאמען ווייטן,
ברענגט אהער געשאנקען פון פארוועלקטע צייטן.
זיידעס — אים געפלאסטערט, טאטעס — איינגעטראטן;
שוין פון לאנג פארעלטערט, און נאך אלץ געראטן...

ווילנע, מארץ 1959

ס'איז דער פֿונק
דעם פֿלאַמס אַ ווונק.
און דער פֿלאַם אליין, וואָס איז ער?

ער — דער האַפֿענונגען-סנה,
ער — אויך דער אויטאָ-דאָ-פֿע,
שיין פֿון היתר, בראַנד פֿון איסור.

ווילנע, אַקטאָבער 1970

אומעט קומט נאָך זינד,
און שימחה פֿירט צו זינד.
שלאַגסטו זיך מיט ביידע פֿויסטן אינעם שמערן:
„לעפּיש! לעפּיש! אלץ איז לעפּיש!
און דער קלוגער איז אַן אומגליקלעכער נאַר!“

הער שוין אויף אומזיסט זיך פֿלאַגן.
זעץ זיך בני דעם פֿענצטער שטיל אַוועק
און ניט וויל די שמערן ציילן.
הייל דיין האַרץ מיט אַ געדולדיק קוקן
דווקא אויף אזא אַיינעם, וואָס קוים-קוים שיינט.

ווילנע, סעפטעמבער 1971

ניט פויגלדיק...

זינגען פֿייגל טרויעריקע לידער —
צארטפֿיליק באַדויערן די ברידער,
וואָס אין פֿאַנג-פּאַסמקעס און אין די שטייגן.
קוילערן זיך זיפֿצן איבער צווייגן,
ס'קליינע פֿויגלהאַרץ איז ווייטיקדיק צערודערט...

דיך דאָך, מענטשנקינד, ניט אַרט דיין ברודער!

ווילנע, מאַרץ 1970

אויב דו באמת טראַכסט,
אַז אַלץ איז נאָר אַ צופֿאַל און אַ שפּאַם,
און יעדע צײַט באַטײַט
נאָר צײַט-פֿאַרשווענדונג בלוזע,
פֿאַרלאָז זשע גלייך דיין היים,
צי אויס זיך שטאַרבן אויף דער גאַס,
און זאָל דער ערגסטער רינווע-שיפור
מאַכן בײַ דיין טויטן גוף אַ פּוסע...

ווילנע, יאַנואַר 1968

פראגעס אין אַ קאַלט לאַנד

ערגעץ ווײַט אין מידבר דאַרשמן קעמלען —
גליבעס לעכצעניש אין אויסגעמאַגערט פֿלייש;
און אַט דאָ: נאַר שאַטן, מאַך און פֿיכמע שוועמלעך,
און אַ ווינטשן זיך, עס זאַל אַ מאַל זײַן היים...

וווּ איז די דערקלערונג פֿאַר אַזאַ ניט-גלײַכקייט?
וואַסער אַרט פֿון ביידע איז ניט אויף אַן אַרט?
און פֿאַר וואָס איז איינעמס אַרעמקייט דעם צווייטנס רײַכקייט?
און פֿאַר וואָס פֿאַרבלייבט דער ענטפֿער אַלין אויף יענער זײַט פֿון וואַרט?

ווילנע, דעצעמבער 1958

האַרבסט

אין אַ געסל בני אַ צוים
גרוי און נאַקעט שטייט אַ בוים.
זיצן פֿייגל אויף די צווייגן,
שטיקן זיך מיט זייער שווינגן,
קוקן אויפֿן ווינט...

הוילע ריטער איז דער בוים,
ס/קנאַקט געווייטער אין זײַן טרוים,
און דער הימל גרויער, רויער,
נורעט זיך אין טיכער טרויער,
ווישט זיך, ווישט זיך, רינט...

ווילנע, אויגוסט 1962

איך...

כ'האב אויסגעשריען קעגן וואלד,
דערהערט דעם עכא פֿון מיין קול,
באטראכטנדיק מיין שאַטן.

דערקוויקט האַט עס מיין האַרץ אזוי,
אז איך אַ ליד האַב אַנגעשריבן.

אַ שאַטן, עכא און אַ ליד.
און וווּ בין איך?

ווילנע, אויגוסט 1962

ניגון

ווילסט מיך מיט געזאַנג פֿאַרוויגן,
וואָס זשע זינגסטו אזוי זעלטן?
כ'ווים: ס'איז דאָס געזאַנג אַ ליגן,
וואָס מאַכט קראַנק און היילט אויס וועלטן.

אַ, די שווינגענדיקע קלאַנגען,
וואָס אַט גלעטן זיי, אַט פֿלעטן,
ס'ווערט די וואַר אין זיי צעגאַנגען
און דער טרוים געווינט געוועטן...

ווילנע, סעפטעמבער 1965

שפראך

דאס קירצסטע שורהלע איז אַפֿט צו לאַנג —
שוין צו גערוים דערין איז דעם געדאַנק.
באַגערט ער: ענגער, ענגער זאל אים זײַן,
ס'זאל אין דער פֿולקייט, גאַט באַהיט, קיין פּוסטקייט ניט אַרײַן...

א, ברייטער-ענגער וואַרטמונדיר, פֿאַר וואָס
איז אזוי שווער, זאַלסט זײַן אין סאַמע מאַס?

ווילנע, סעפטעמבער 1964

ווען געוויסט וואַלסט וואַסער מראַט
האַסט געשמעלט אומזיסט-אומנישט,
ווען און וווּ דו האַסט דיין גאַט
מיטן אַשמדאי פֿאַרמישט,

וואַלסטו ניט געמענהט מער,
האַסט נאָר לייכטזיניק פֿאַרזען.
און ס'וואַלט דיין חרטה-מרער
ניט קיין גלאַזפערל געווען.

ווילנע, יולי 1964

נאַסטאַלגיע

באַשערט שוין איז דעם הארץ
זיין אלע מאל צעקרעלט
(דאס ווייטע ארט, די ווייטע צייט
פֿאַרמאָגן לאַנגע נעגל).

צעבלומיקט איז די רוי,
פֿאַראומרויקט דאָס בלוט,
און עבר שניידט און שניידט
מיט טעמפע זיסע זעגן...

ווילנע, יאנואר 1971

מעגלעך...

מעגלעך, אז כ'וואַלט גאָר דיך ניט פֿאַרגעסן,
ווען די צייט זאל ניט געווען זיין אזא שלעכטע,
אז ס'האַט ניט געוואַלט זיך האַלטן דיך אין איר.

מעגלעך, אז כ'וואַלט איצט גאָר ניט דערמאָנט דיך,
ווען עס וואַלט ניט איינגעפֿאַלן מיר צו טראַכטן,
אז די צייט געווען איז אזא שלעכטע,
ווייל זי, וויי איר, איז געווען אן דיר...

ווילנע, אפריל 1969

זאל טאקע מקוים ווערן
וואס איך טראכט, ווען ס'פאלט דער שמערן!

אבער וויסן כ'בין א בעלזן:
מוז עס זיין נאָר בעת זיין פֿאלן?

קאָן עס ניט געשען אויך דעמאלט,
ווען ער פֿעסט אין הימל פֿלעמלט

און מען איז פֿארעקשנט גלייביק,
אז איעדע שיין איז אייביק?..

ווילנע, אפריל 1969

אויפֿן פֿעלד צוויי לעבנס נאָר — א פֿלאַטערל און איד,
און יעדער מעסט אלץ לויט זיין לעבנסדויער.
ווער זאגט: „באזאכט“? ווער טענהט: „גיד“?
עס גייט אין דורכגיין דורך א טויער...

ווילנע, אקטאבער 1970

ווערטן

כ'וואַלט וועלן פֿאַרגעסן די רגע,
וואָס ס'איז ניט פּדאָי צו געדענקען,
און אויסווערגן אַלע זכּרונות,
וואָס דרייען אין קאַפּ זיך אום סתּם.

איך וויל מער ניט זיין ווי דער יעגער,
וואָס טייטן דעם וואַלף ט'זיך געקווענקלט,
ווייל פּלומרשט אַ צו-קנאַפּער לוינ איז
דאָס מעקען פֿון דאַנקבאַרער לאַם...

ווילנע, אַקטאָבער 1967

נאַטור...

די זון זי הערט ניט אויף צו גיין,
דער באַרג ער ווייסט נאָר רק צו שטיין,
דער טייך ער יאָגט און רירט זיך ניט פֿון אַרט...
און ווער קאָן זאָגן זיי אַ וואַרט,
און ווער קאָן שאַצן: „גוט“ צי „שלעכט“?
אַ יעדערער פֿון זיי איז עכט...

ווילנע, מײַ 1961

מענטש

עפעס מינד איך אויס צו טראכטן,
אז כ'האב עמעצן באליידיקט,
און כ'וואלט דארפן זיך פֿארטאכטן
ווי דעם קוואל פֿון יענעמס ווייטיק.

כ'זאג זיך: ס'איז געווען א טעות,
כ'קלאג זיך: ס'איז מיר ניט גערעאטן,
און די קריוודעס און די רעות
חברן זיך מיט מיין שאטן...

ווילנע, מאָרץ 1969

נעם ניט מיניע ווערטער אויף מיט א פֿאראיבל!
זיי ניט אויסן זינגען דיך באליידיקן.
פֿריינד באדארפֿן ניט די ווערטער זיפן,
זיי אין לשון-רעוועראנסן זיך ניט נייטיקן.

ווערטער זינגען ניט קיין צערטל-פֿינגער פֿון א מאמען,
ווערטער זינגען לעבן, אַנגעטאן אין קלאנג.
היילן זיי, ווען ס'דאכט זיך, אז זיי סמען.
שטראפֿרייד פֿון א חבר זינגען א געשאנק.

ווילנע, יאנואר 1968

דעם ליכטיקן אנדענק
פון דער חסידת-אומות-העולם,
דער אין פולסטן זינען פון ווארט מענטשלעכער,
העלענע משאפסקי-האלצמאן

פּאָעזיעס

פונעם ציקל „אזוי איז געגאנגען דער מענטש“

אין פּה-הקלע

(בראכשטיקער פון א פּאָעמע וועגן בראַד)

וועל איך אויספּוּצן מײַן בענקשאַפּט
אין באַהאַרצטע האַרטע קלאַנגען
און איך אויסשרײַען וועל „מענטשן“
וועט עס פּאַלן, ווי אַ דונער,
אויפן שיפּלות און דער טומאה,
און, אַנשטאַט דעם וויי און אומעט,
ווערן וועט אין מאַרד אַן ענגשאַפּט
פון דערהויבענע געדאַנקען,
און אַנשטאַט צו זײַן פּאַרקללהע
פון געמײנהייט און נבלה,
וועט דאָס לעבן זײַן געבענטשט.

אין פּה-הקלע גילט ניט מער בטחון.
דאָרט איז פּאַראַן אַ וואַרטן נאָר —
אַ וואַרטן, עס געשען זאָל בײַז
(אַזוינס), וואָס ווערט פּסדר אויך מקוים,
און אַזוי אומשולדיק געשליידער הייסט).

אַ, דער געשליידער-גזר —
דאָס גרויליקע געבונדן זײַן צום אומענדלעכן אומאַרט
און אייביק אַנען, ביסט נאָך ערבֿ-ערבֿ-וואַרף.
אין פּה-הקלע איז דײַן זעל אַ קאַלטע, גליטשיקע מעדווע,
אין פּה-הקלע איז דײַן גוף אַ האַרטער גיפּס אַן ענגער.
דו ביסט דאָרט פּונעם שטענדיקן געשליידערט זײַן פּאַרקנילעכט —
האַסט ניט קײן הענט, קײן פֿיס, קײן קאַפּ, קײן לעבן,
האַסט נאָר אַ מאַרד — אַ מאַרד, וואָס איז צעבײלט
און ווי בײַם טעמפּסטן אַקס פּאַרשמאַרט...
אין פּה-הקלע מוז מען אַנגעגאַסן זײַן מיט רישעות,
אין פּה-הקלע מוז מען דורכגעזאַפּט זײַן מיט אַכזריות.
דאָרט איז די גרעסטע עוולה זוכן יושר
און וויגן אויף די בלאַסע צוקנדיקע ליפּן
דאָס וואַרט דאָס אויסגעוילטע „גליק“.
אין פּה-הקלע איז פּאַרלענדט דער יחיד,
אין פּה-הקלע איז פּאַרבלענדט דער ציבור,

אין פּוּ-הקלע איז אַ פּלאַג דער דמיון,
אין פּוּ-הקלע איז אַ קלאַג די וואָר.

*

אין נאַסן פּינצטערן באַראַק
אויף יעדער נאַרע — הונדערט אַכציק מאָן.
דאָס לעבן שמעלט דאָ אויס,
ווי גרויליק עס קען זיין פֿאַרדאַרבן.

אַ דונערדיקער כאַרכל-אָניסאַן.
עס כראַפּען, דאַכט זיך, אויך אַפּילו די,
וואָס קענען ניט אַנטשלאַפֿן ווערן.

אַ מענטש געוועזענער — אַן איך אַמאָליקער —
ליגט בני דער סאַמע וואַנט.
ווי גוט איז אים, וואָס ער דער עקסטער איז!
ניטאָ קיין שכן בני זיין רעכטער זייט.
דערפֿאַר אַבער איז בני זיין זייט דער לינקער
דער שכן זינער סטאַך פֿעדיוק —
דער תמיד שווינגנדיקער, קאַלטבלומיקער סטאַך פֿעדיוק,
דער וואָס פֿלעגט איינשליסן דעם שטראַם
אין בירקענאווער קרעמאַטאַריע-אויבן...

ער שלאַפֿט, פֿעדיוק, און זידלט עמעצן אין שלאַף,
וואַרפֿט מיט די הענט, און ווען די פּינגער זיינע
שלאַגן אַפּ זיך אַן מיין לייב,
ער מיט זיך מיך אַרומצונעמען
(פֿאַר וואָס, גאַט, קומט עס מיר אזאַ אַ שטראַף,
מעג זיין, ער טוט עס צופֿעליק און נאַר אין הלום?!).

*

אין פּוּ-הקלע האַבן די, וואָס פּייניקן דיך,
ניט קיין טייוול-שלאַען, ניט קיין הערנער, ניט קיין עקן.

זיי האָבן — צו דיין גרויסער חרפה — דיין געשטאַלט.
דו קענסט נישט איבערנעמען זיך, ביסט נאָר אַ קרבן.
געהערסט צו די, וואָס נידערטרעכטיקייט איז זייער פֿאַך און נחת,
אַליין דיין פנים שוין דיין פנים דיר פֿאַרשוואַרצט...

אַ מאָל פֿאַרבלאַנדזשעט אויך די זון אין פּה־הקלע,
ווערט אויפֿן האַרצן דריקנדיקער נאָך דער שאַטן:
ווער דאַרף דאָ שײַן? דאָ איז אַ מיצווה זײַן פּריטשמעליעט
און פֿילן זיך באַליידיקט און צעטראַטן.

אין פּה־הקלע טויט איז יעדער חלום,
אַפֿילו ווען ער גריזשעט דיך אַ גאַנצע נאַכט.
אין פּה־הקלע איז די וואָר מיט ביזום אַרומגעשוואַלן —
אַזאַ, ווי ס'וואַלטן וואַלקולאַקן זי פֿאַרטראַכט.

אין פּה־הקלע חבֿרן זיך טויט מיט לעבן
(אַ טויט, וואָס לעבעדיק איז, און אַ לעבן, וואָס איז טויט).
אין פּה־הקלע וועט מען אַלצדינג דיר פֿאַרגעבן,
אַבי עס זאַל די פֿוילונג זײַן דיין גניסטיק ברויט.

אין פּה־הקלע איז דאָס זײַן דעם אומזײַנס עבֿד —
אַ סאַרווער, וואָס לויפֿט אום פֿון פֿיין צו פֿיין.
דער פּה־הקלע צען מאָל שטאַרקער פֿון סמבטיון רעוועט,
ווען פֿינצטערניש פֿאַראַנענע שעלט די געזאַלט־זײַן־שײַן.

*

קוק, לבנה, מיר אין פנים, קוק.
פֿאַר מיין יואש פֿון באַעוולט זײַן זיך בוק.
ערגעץ, ערגעץ וועגן מיר מען טראַכט
און מען שלאַפֿט נישט מיט אַ שלאַפֿט־רונק בני דער נאַכט.

אַ, לבנה, ווי אַ פּלה צו דער חופּה, שוועכסט
און אַ מילכיגן טומאַן אַהינטער זיך דו שלעפּסט.

גיב ניט אפ אזוי זיך מיט דער שיינקייט פֿון דיין ווייסן שליף,
קוק זיך בעסער צו, ווי עס איז ממש שרצדיק אלץ טריף.

קוק, לבֿנה, מיר אין פנים, קוק.
זיך זעסט געל, און מיך — שוואַרץ, ווי אַ זשוק,
און דעם אמת זאָגנדיק (הגם ווער ווייסט צי עס איז אמת גאָר פֿאַראַן)
ביסטו מיר אַן איבעריקע מעשענע ירושה-פֿאַן...

קוק, לבֿנה, מיר אין פנים, קוק.
ווי מיין דופֿק, אויפֿגערודערט צוק.
אויס ירושה — אויס דער עבֿר. אויך דער עתיד אויס.
קוק, לבֿנה, מיר אין פנים, זיי מיין געלע טויז!

*

נאָך אַ ניט-אינגעגעבן ציען זיך צו גליק,
דו גייסט שוין איין אויף אַ זיך קלאַמערן צום אומגליק,
נאָר אויך צו דעם איז ניט דערלויבט באַהעפֿט צו זיין.
דאָ איז ניטאָ און ס'טאָר ניט זיין קיין צוגעבונדנקייט צו עפעס!
דאָ הערשט דער קאלטער גירוש-פֿסק: „אָוועק!“

דער פֿך-הקלע איז אַן אַפֿליקענונג פֿונעם עבֿר,
דער פֿך-הקלע איז אַן אומגלויבן אין עתיד.
דאָרט איז אַ טרייסט דאָס פֿילן זיך פֿאַרלוירן
און האַלטן פֿאַר אַ קללה אויך דער מאַמעס איינוויגליד.

*

אַ ליקוי-חמה — היינט. אַ פֿולע ליקוי-חמה.
דער טאָג באַקומט די פֿינצטערקייט, וואָס ער איז ווערט.
אין אומעכטן ביינאָכט — נאָך דייטלעכער
דאָס פֿראַסט-געטרעשמשע פֿון די שויבן,
נאָר ס'ווערט דורך דעם די רו ווי גאָר געשמאַרקט...
אַ ליקוי-חמה — היינט. אַ פֿולע ליקוי-חמה.
ס'איז פֿינצטער, קאלט און אומגעוויינטלעך שטיל.

דער פּה-הקלע — אינגעהאלטן-רויק — א נירוואַנאַ,
 דאָך פּלוצעם, ווי אַן אויפֿרײַט, פּלאַצט אַרויס אַ שטים:
 „באַררררעך! באַרררררעך!“
 עס גרילצט, עס גראַנערט, גרײַזלט זיך די „ריש“
 אין נאַמען דעם געבענטשמן ברוך,
 ווי ברילן ס'וואַלט אַ הונגעריקער בלוטהונט אויף אַ קייט.
 דאָס לאַדט שוין ווידער אַ מאַל אויס אזוי זיין ייִדן-שינאה
 דער דורכגעחיהטער און טעמפּער וויסרום יאַנקאַ סקאַרב.
 „באַרררררעך!“ —
 ער וואַרפֿט זיך, טרייסלט זיך פֿון האַס,
 ווי זיין ער וואַלט אַ הולת-נופֿל,
 און פֿון זיין קעמל-קול עס קוילערן זיך
 איבערקרימענדיקע „רישױן“,
 וואָס דאַרפֿן זיין אַן אַפּשפּאַטונג פֿון ייִדיש לשון,
 און פֿאַלן, ווי פּאַגראַמשיינער,
 אויף יעדן ייִדישן און לייטיש-מענטשלעכן געהער.
 אַ ליקווי-חמה — הינט. די וועלט איז ווערט אַ ליקווי-חמה,
 און איך בין, קענטטיק, ווערט ס'זאַל פֿיניקן מיך יאַנקאַ סקאַרב...

*

דער פּה-הקלע איז ניט אויסן אומברענגען די זינד,
 אים איז נאָר ליב דאָס צושטעלן אַ חשבון.
 אין פּה-הקלע מוז מען פֿילן: מען געהערט צו הינט,
 און שטיין מען מוז פּסדר פֿאַר אַ הינטיש בית-דין.

אין פּה-הקלע איז דאָס שפֿל זיין אַ חוק,
 און טיפֿקייט פֿון געפֿאַלנקייט די העכסטע הייך איז.
 דאַרט זיינען אויסגעגליכן אַסיעננאַכט מיט פֿרילינגטאַג,
 און קיינער מערקט ניט מער, ווי אַלצדינג טרייף איז.

אין פּה-הקלע איז אַ חטא, זיין עמעצנס אַ פֿרײַנד
 און גינציק ווינטשן אים אַ גליקלעכע מערכה.

אין פּה-הקלע איז נאָר יענער טאָג געשעצטער הינט, ווען קללה-ווערעם קריכן אום אויף יעדער ברכה...

אין פּה-הקלע וואַגלען די געדאַנקען — הונגעריקע שוואַרצע הינט, און קיינער ווייסט ניט: זיינען זיי משוגענע צי קלאַרע. אין פּה-הקלע דער היענע, ווי אַ גאַט מען דינט, און ווייסע טייבעלעך זיינען עבֹדה-זרה...

אין פּה-הקלע איבעריק איז צו פֿאַרשטיין, ס'איז בייזסטע שינאה דאָ צו אַלץ דער שליסל. דאָ קוקט מען אָן אַ חֶבֶר, ווי אַ שטיין קוקט אָן אַ שטיין. ס'איז פּה-הקלע די נקמה פֿאַרן האַדעווען געוויסן...

*

ווי האַסטו עס גענומען, גאַט, אזוי פֿיל אומרעכט? אזוי פֿיל האַס, אזוי פֿיל שלעכטס, אזוי פֿיל טומאה? צי איז דען רעכט צו ווייקן מענטשן אין אזוי פֿיל שמוץ, אז זיי זאָלן באַדאַרפֿן נעמען סֶקֶן צי ס'איז פֿאַראַן גאָר ריינקייט?

אַ גאַט, וואָס האַט באַשאַפֿן אַ זאָ וועלט, האַט אומגעבראַכט זי פֿאַר נאָך ער האַט זי באַשאַפֿן. אַ גאַט, וואָס האַט פֿאַרקריפלט זיין באַשאַפֿ, פֿאַרקריפלט האַט אויך זיך מיט אים אין איינעם.

דער ערגסטער געץ איז אזאַ גאַט, וואָס האַט בני זיך געפועלט אומשליידערן לעבנס.

ראַבעספיער

אין די דאָזיקע פראַגמענטן פון דער פּאָעמע ווערט געגעבן ראַבעספיער
עטלעכע וואָכן פאַר זײַן פּאַלן און גיליאַטינירט ווערן.
דעם 8טן יוני 1794 האָט ראַבעספיער דורכגעפירט דעם יום־טובּ לכבוד
זײַן אַבסטראַקטער, אַדמיניסטראַטיוו אײַנגעפירטער מלוכהשער רעליגיע.
גאַנץ פאַרײַ שפּרײַזט אין פּייערלעכע קאַלאַנעס. ראַבעספיער — דער
פּירער — אין מיטן, אַבער אַפּגערוקט פון אַלעמען. צווישן אים און דעם פּאַלק,
וואָס אַרום, איז אַ ריזנבלויז. ער פּילט שוין פאַרויס זײַן פּאַלן. זײַן אונטער־
באַוויסזיניקער חשבון־הנפש צײַט אונטער דעם סך־הכל פון זײַן לעבן.

גרינס און זאַנגען — אין מיין האַנט,
און אין קאַפּ — די גיליאַטינע. —
כ'בין דער ערשמער מאַן אין לאַנד
און דער ציל פֿאַר יעדנס קינאה.

ניט־פֿאַרגינערס, האַרטע פֿינד,
און די פֿרינד — פֿאַרויסמע שונאים.
זע איך, אז אַ שמיכל שײַנט,
ווייס איך, אז ס'איז פֿאַלש דאָס פנים.

אומעטום מיין נאַמען קלינגט,
„ראַבעספיער“ — אויף אַלע ליפן,
און דער חשד, וואָס בלומן טרינקט,
האַט זיך אין מיין מאַרד פֿאַרקליבן...

אַזאַ אויפֿגערוימטע פֿרייד
שפרודלט אויף פאַרזוער גאַסן,
און דאָס פֿאַלק — עס גייט און גייט,
גרייט צו ליבן, גרייט צו האַסן...

פֿלוצן קווייטן, שיט זיך צוויט,
פֿאַכען בלוי־ווייס־רוימע סמענגעס.
איך זשע — אינעם סאַמע מיט,
ווי דאָס האַרץ פֿון אַט די מענגעס!...

פֿערטל מיליאָן — פֿאַרויס,
פֿערטל מיליאָן — פֿון הינטן.
אין דער מיט — אַ ריזנבלויז
און אויף אים — אַ פּיצל פינטל :

איך אין אַ העל-בלויען ראַק,
זאָפֿרען-געלע פּאַנטאַלאַנעס —
שטאַלץ מיין קליינעס קערפּער טראָג,
אַפּגערוקט פֿון די קאַלאַנעס.

איך — דער פֿירער פֿונעם פֿאַלק,
בין פֿון פֿאַלק גאַר אָפּגעריסן.
מיין פֿאַרריסנקייט באַצאַלט
מיט פֿאַרראַט פֿונעם געוויסן.

*

אַלע גאַפֿן אויף מיר,
אַלע קוקן מיך אָן,
און זיי זעען, ווי קליין
ס'איז דער גרעסטער פֿון זיי.

ווי באַזונדער ער גייט,
ווי פֿאַרלאָזן ער איז,
כאַטש ער פֿלאַמט, ווען ער רעדט
אינעם נאַמען פֿון פֿאַלק.

סע שמעקט מיט סמאַלינעס אין פֿראַנקרייך!
אַיעדע ווילע כאַפּט מען אָן ביים האַלדז די רעוואָלוציע.
דעריבער יעדער פֿאַל פֿון גיליאַטינע-מעסער,
הגם ער טוט רוסאַס געביין אַ טרייסל,
ער העלפֿט דער פֿרײַהייט בלייבן שטיין אויף אירע פֿיס.

דאַס פֿאַלק, עס צווינגט מיך זײַן אָן אַכזר.
דאַס פֿאַלק, עס ווייסט, וואָס עס באַדאַרף!

סע שמעקט מיט סמאליגעס אין פֿראַנקרײַך.
פֿון אלע זײַטן קאָדערט מען די רעוואָלוציע,
און איך זאל שטיין און צוקוקן, ווי זי קומט אום? !
ניין, ניט פֿאַר דעם כ׳בין אזוי הויך געשטיגן.
די ליבע פֿון די מאַסן איז מחייב!
דער מאַכטהאַבער מוז וויסן: מאַכט אַ האַק איז,
און אַ גערעכטע מאַכט איז אַ גערעכטע האַק...

*

ניט דאָס מײַדן פֿינן איז וויכטיק.
אמת לויפֿט ניט פֿונעם ווייטיק.
ס׳גייט גאָר ניט אין געבן גליק,
ס׳גייט אין אײַנהאַלטן די ריכטונג
און ניט וויסן קיין צוריק!
און אזוינס קען מען דערגרייכן
נאָר מיט דעם געבענמשטן בראַכשטאַנג —
האַרטן בראַכשטאַנג פֿון טעראָר!

ס׳טרעפֿט, ס׳מוז יושר זײַן אַ תּלײַן.
נו, האַט איצט אזוינס געטראַפֿן.
ווען עס גייט אַ גרויסער חשבון,
קליינלעך איז די פֿינן צו מעסטן.
יעדן טראַפֿן בלוט צו ציילן
איז הומאַנישער פֿאַרברעך...

ס׳קען ניט זײַן קיין גוטער הערשער,
ס׳קען נאָר אַ גערעכטער זײַן...

*

געלע זאַנגען, גרינע צווייגן,
רויטע קווייטן — אין מײַן האַנט.
שיינע ווערטער, שווערע ליידן,
שמראַמען אומרו — אין מײַן לאַנד;

און איך בין עס דער, וואָס פֿאַדערט
און פֿון וועמען מען אַלץ מאַנט...
אַנגעצויגן איז די סמרונע —
מער ווי צו פֿיל אַנגעשפּאַנט!

הער דעם ווייטיקדיקסטן סוד,
בלוטדאַרשטיקע גיליאַמינע:
אינפֿירן אַ נייעם גאַט
שווערער איז, ווי אים געפֿינען!

כ'שפּרניז, פֿון פֿאַלק אַרומגערינגלט —
אין זיין מיט און אַפּגעזונדערט.
און וואָס מער איך אַרום זיך קוק,
זע איך מער און מער נאַר זיך.

כ'האַב דערלאַנגט אַהין, וווּ ס'שוועבן
אומשטערבלעכקייטס העלע פֿליגל.
ס'איז מיין קאַפּ באַזוימט געוואָרן
מיט דער שײַנראַד פֿון באַרימטקייט.

כ'בין דער ווינקלשטיין פֿון פֿראַנקרייך,
כ'האַב דערגרייכט דעם העכסטן אַנזען,
איך באַטייט — מיין לאַנדס זעניט!

*

אַ, מיין העלסטער טאַג אין לעבן,
עפעס געפֿלסטו זיך מיר.
אויף די ליכטיקע געדאַנקען
זעצן פֿינצמערע זיך אַפּ.

אַלע מיניע גרעסטע זיגן
טרינקען זיך אין גרויען צווייפֿל,
און כ'האַב מורא, כ'וועל ניט קענען

רצמעווען ניט זיי, ניט זיך.
ס'רוקט זיך נעבעכדיק מנין שאַטן
איבער די פארזיער גאסן,
אויף די יום-טובדיקע ברוקן
זעט ער מער נאך נישטיק אויס.

אויב מנין שאַטן אזוי קליין אין,
ווי אזוי זשע קען איך טראַכטן,
אז אַ גרויסע איז מנין שנין?

*

זון אויף שויבן, פֿרייד אין אויגן —
יום-טוב גליט אין שויב און אויג.
קען דען האַלטן, קען דען טויגן
שטימונג, וואָס ס'שלאַגט אויף דער פויק?

דעם אַלטן גאַט האָב איך פֿאַרווערט,
באַשאַפֿן כ'האַב אַ נייעם גאַט,
און נאָך דעם אַלעמען איך ווייס ניט,
וואָס איז דער הילוק צווישן זיי...

*

קיין מאַל האָב איך ניט געפֿרעגט זיך,
ווי טוט מען אַהין דעם קאַפּ,
נאָך דעם ווי מע נעמט אַרויס אים
פֿונעם קויש פֿון גיליאַמינע...

קיין מאַל ניט געשמעלט זיך פֿראַגעס,
שמענדיק נאָר זיך אינגעקשנט,
אויפֿן אמת אויסגעמויערט
אַ באַסטיליע פֿון צוואַנג.

פֿונעם טאַג, וואָס כ'בין דער ערשטער,
בין איך רק אויך דער גערעכטער.

אומבאמערקט איך בין געוואָרן
א בורבאָן אין רויטער הויב...

אין מיין אייגנליבע-נעפל
זע איך באַלד שוין זיך אליין ניט,
און די זשעדינעקייט צו זען זיך
נעמט נאָך מער די ראַיה אָפּ.

וואָס זשע בלייבט פֿון אַלצדינג איבער?
ווער איז פֿינד און ווער איז פֿירער?
ווי איז ציל און ווי עקשנות?
וואָס אָן אורטייל, וואָס בלויז מאַרד?...?

*

כ'בין אלץ מיטן פֿאַלק געגאַנגען,
גאַרנישט כ'האַב פֿאַר זיך גענומען —
ניט קיין געלט, ניט קיין פֿאַרוויילונג,
ניט קיין ווייב, קיין הויזגעזינד.

און אַט גיי איך איצט — אַ זיגער,
איז מיין זיג אויך מיין מפּלה:
צווישן מיר און פֿאַלק — אַן אַפּשטאַנד!
רונד-אַרום פֿון אַלע זייטן —
וויסטער חלל אַרום מיר...

— — — — —
— — — — —

ס'גאַנצע לאַנד פֿאַר זיך גענומען,
און אַן עלנטער געבליבן!

*

ווייל כ'גיי אליין, איך טייל זיך אויס,
ווייל כ'טייל זיך אויס, איך זע אויס גרויס,

דאך אין דער אמתן כ'בין קליין,
מיין גרייסן זיך מאכט מיך געמיין.
וואַשנדיק אין בלוט די פֿרײַהייט,
האָב איך נאָר באַפֿלעקט איר לײַב...

איינער טאָר ניט אַלץ פֿאַרכאַפֿן.
ס'קען ניט זײַן, אַז ס'זאָל דער אמת
זײַן דאָס אייגנס פֿון אַ יחיד,
די גערעכטיקייט זאָל הויזן
שמענדיק נאָר אין זעלבן מענטש!

ווי האָב איך עס זיך פֿאַרשוועכט
מיט אַן אייביק זײַן גערעכט?
ווי איז מיר ניט איינגעפֿאַלן,
אַז איך טו נאָר איינס: איך שעכט?

*

ס'זוכט דעם אמת די געשיכטע,
דאָך ביז וואַנען זי געפֿינט אים,
קניט זי מער נאָך פֿאַרן שקר;
און דער שולדיקער דערין איז
דער, וואָס די געשיכטע מאַכט.

שמענדיק, ווי נאָר כ'נעם דעם יושר
און איך הייב אים, ווי אַ פֿאַן אויף,
לאַזט ער באַלד צוריק אַראָפּ זיך
מעשה מאַרדנדיקע האַק! ...

וואַלקנס וואַגלען אין מיין זינען,
פֿאַרגעפֿיל מיין רו צעגריזשעט,
קאַלטע נײַכטערקייט זאַגט אונטער,
אַז עס דעמערט מיין הצלחה!

ס'וועט די צייט אן פניות מעסטן —
די געשיכטע פֿירט אַ חשבון...

דער, וואָס וואַשט אין בלוט די פֿרֿייהייט,
שמירט זיין נאַמען אין בלוט!

ווילנע, אַקטאָבער־נאוועמבער 1966

ניט געדארפֿט עס וואַגן,
 ניט געטארט דערלאַזן,
 מע זאל אויפֿן שלאַכטֿפֿעלד
 מיטנעמען גאַס אַרון.

וויינען אלע גלידער
 אינעם ליב פֿון זקן,
 און די בלינדע אויגן
 זינען זיי מקנא...

אַכט און ניינציק יאָרן
 אָפּגעלעבט האָט עלי,
 פֿערציק יאָר געדוכנט,
 פֿערציק יאָר געמישפּט.

איצט ער זיצט אַ זקן
 בני אַ פּוסטן מיקדש;
 גאַט איז אויפֿן שלאַכטֿפֿעלד,
 שכינה אין געפֿאַר איז.

טרערט דאָס האַרץ בני עליו,
 בריִען די געדאַנקען,
 אומזעיקע אויגן —
 פֿול מיט שווערע בילדער:

פֿערציק יאָר געמישפּט,
 פֿערציק יאָר געדוכנט,
 פֿערציק יאָר געכאַוועט
 יורשים פֿאַר זיין פּהונה.

זונפֿאַרגאַנג אין שילה.
 עלי זיצט בניִים טויער,
 ניט ער זעט די שקיעה,
 ניט ער הערט די פֿייגל.

פֿערציק יאָר אַ פּוהן,
 פֿערציק יאָר אַ שופֿט,
 און ער זיצט בניִים טויער —
 עלי און אויס עלי...

ערגעץ לעבן אַפֿק,
 אינעם לאַנד אפֿרים,
 פֿלאַקערט אַ מלחמה
 מיט די הינט — די פּלישהים.

און די זין פֿון שילה,
 מצפה, גבע, רמה
 שנײַדן מיט די שווערדן,
 פֿאַלן אויף די שפּיזן.

ניט נאָר שילהס מענער
 שלאַגן זיך אין אַפֿק.
 מיט די זין פֿון שילה
 קעמפֿט דאָרט אויך גאַס אַרון.

זיצט דער אַלמער עלי
 בניִים געצעלט פֿון שדי,
 אַ, דער אוהל־מועה,²
 ווי זיין האַרץ איז ליידיק!

אלט איז ער געוואָרן,
היטנדיק גאַטס אָרון.
פֿאַרכטיק און מיט ליבשאַפֿט
איז געווען זײַן דינען.

פֿינצטערע הולטינעס
ווילדעווען אין מיקדש
אין אַ פיור טומאה
זינקען חֲפְנִי, פינחס.

באלד וועט ער שוין מוזן
גאַטס געצעלט פֿאַרלאָזן,
און די יורשים זײַנע —
וויי צו זײַנע יאָרן!

טעגלעך ער דערוויסט זיך
נײַע זינד-המצאות
פֿון די זינדלעך זײַנע
לעבן גאַטס מזבח.

ס'איז געווען אַ פינחס,³
וואָס געטייט האָט זימרון,³
זײַן זון — פינחס הייסט ער,
און אַ זימרי איז ער...

פֿערציק יאָר אַ שופֿט,
פֿערציק יאָר אַ כּוהן,
פֿערציק יאָר געהייליקט
שילהס גרויסן נאַמען.

און זײַן ערשמלינג — חֲפְנִי,
וואָס באַטייט אַ הויפֿן,
ברענגט אים, אַנשמאַט נחת,
פֿולע הויפֿנס ווייטיק...

און נאָך בני זײַן לעבן
ווערט עס אַליץ פֿאַרברודיקט,
און די שענדערס זײַנען,
וויי אים, זײַנע בנים.

פֿערציק יאָר אַ כּוהן,
פֿערציק יאָר אַ שופֿט,
פֿערציק יאָר דער ערשמער
אינעם הויז ישראל,

דער מנוול חֲפְנִי
און דער מופֿקר פינחס
טרייפֿסטע זינד באַגייען
אונטערן גר-תמיד...

און ער ט'אויפֿגעכאַוועט,
וויי צום טאַטן, בנים —
אויסוואָרפֿן, וואָס שענדן
אלע צען געכאַטן.

ניט נאָר שכר, טרינקט מען,
יין-נסך⁵ זויפֿט מען,
מיט די פֿים מע טראַמפֿלט
אויף די ווירעכפֿאַנען...

קומט א מענטש צום אוהל
מקריב זיין זיין קרבן,
פאלן צו די בנים,
ווי נבלה-שינדערס.

און זיי וויצלען זיך נאך:
„גאנצאפער“? מע רופט עס,
ווייל ס'געהער אין גאנצן
צו אונדזערע מאַגנס...

מיט פֿארזויפֿטע בליקן,
מארקיונגישע תנועות
שטורכען זיי און מאַנען
אויסגעטראַכטן מעשר*.

וויי צום מיקדש-שילה,
וואָס אין אים פֿארלויפֿט זיך:
אַנגעשטאַפט די בייכער
מיט דער שכינהם חלק,

ווי חזירים-הענדלערס
שלעפֿן זיי דעם קרבן,
דרייען אים די הערנער,
בריקען און כיכיקען...

זשליאָקעט מען פֿון פֿאַנען
וויינען פֿון קפֿריסין,
און מען לויפֿט צום טויער
צו די שלאַנקע מוידן,

און ווען ס'קאָכט דער קעסל
מיטן פֿלייש פֿון ווידער,
איז שוין גאַר אַ לעבן
פֿאַר די וויסטע אומלײַט:

צו די ריינע בתולות —
אומבאַרירטע טעכטער,
וואָס דעם צוגאַנג היטן
צו דעם אוהל-מועד.

מיט אַ ריזן-גאַפל
לויפֿט צום טאַפּ צו חפֿני,
פינחס הייבט אים אונטער,
פֿיפֿנדיק אַ וויינליד,

וויי צום מישפֿן-שילה:
ביידע עלים בנים
ליגן מיט די קדושות,
מאַכן פֿון זיי קדושות...*

און מען האַקט אַרײַנעט
אינעם פֿלייש דעם גאַפל.
סאַמע ברוסט און פֿלאַנקען
כאַפֿן זיי און פֿרעסן,

גרויסער גאַט פֿון סיני,
ווי איז דאָ דער אומגליק?
מוז דען אַ משפּחה
דוקא קאַליע ווערן?

איז עם דען אַ חיוב,
אַז אַ שטאַם געזונטער
מיט דער צייט זאָל ווערן
ביזן ביין פֿאַראייטערט?

אַדער איז עם עליס —
טאַקע עליס בלומשולד?
נישטיק זיינען גדולים,
וואָס געבוירן נישטן.

ס'ענטפֿערן פֿיר דורות
פֿאַר די זינד פֿון טאַטעס.
אַבער אויך די טאַטעס
ענטפֿערן פֿאַר קינדער.

ווי קען עם געמאַלט זיין,
פֿון אהרונס זוימען
און פֿון עליס לענדן
טמאים זאָלן אויפֿגיין?

ווי האָט עם געטראָפֿן,
אַז אין סאַמע שילה,
אונטערן פּרוּכת
זאָל נבלה הויזן?

עלי, בלינדער עלי —
היינטיקער אהרון,
ווערעמדיק געוואָרן
איז דיין שטאַם דער ריינער.

שדים העכסטער דינער,
שילהם שענסטער צעדער
לאַזט נאָך זיך אַ נאַכווקס —
גיפֿטיקע צוויי פֿלאַנצן!

אומגליקלעכער עלי, —
פוהן, שוֹפֿט, טאַטע,
אויסגעשפּילטער פֿידל
און פֿאַרהילכטער ניגון,

ס'לאַנגע אויבנאָן-זיין
קראַנק געמאַכט דיין הויז האָט.
מוז צעשמעטערט ווערן
שטאַם וואָס איז פֿאַרקריפֿלט! ...

*

פֿונעם רויטן שלאַכטפֿעלד
לויפֿט אַ בשורה-ברענגער
און זיין שווייס שוין טראָפֿנט
אויפֿן זאַמד פֿון שילה.

„דו, מיין האַר, ביסט עלי?
כ'קום צו דיר פֿון אַפֿק.
ס'איז מיין צונג באלאַסטיקט
מיט דער ערגסטער בשורה:

גרויס איז די מפּלה —
דרייסיק טויזנט טויטע!
און אויך חפֿני, פינחס
ליגן אַן אַן אַטעם.

זונפֿאַרגאַנג אין שילה.
עלי ליגט בניס טויער —
דאָס געניק צעבראַכן...

זונפֿאַרגאַנג אין שילה.
הויזפֿאַרגאַנג פֿון עלי!

און גאַטס אַרון, עלי,
האַט דער פֿינד געפֿאַנגען...
עלי!

עלי!
עלי!..!"

— — — — —

ווילנע, מאַרץ 1967

אַנמערקונגען:

- 1 שדי — איינער פון גאַטס בעמען.
- 2 אוהל־מועד — מישפּן — צייטווייליקער מיקדש אין אַ ספעציעלן גרויסן געצעלט.
- 3 פינחס, זימרי — אין מידבר האַט פינחס מיט אַ שפיז דערשטאַכן זימרין בשעת יענער האַט געזינדיקט מיט אַ טאַטער פון די פֿינדלעכע מדינים.
- 4 שכר — אַ יוירנדיק באַרוישנדיק געטראַנק פון תבואה אָדער פירות.
- 5 יין־נסך — וויין פון געצנדינער און וויין, וואָס מען ברענגט אַ קרבן פֿאַר געצן.
- 6 מעשר — אַ צענטחלק, וואָס מען פלעגט געבן דעם שבת לוי.
- 7 גאַנצאַפער (קרבן־עולה) — אַ קרבן, וואָס האַט געדאַרפט פֿאַרברענט ווערן אויפן מזבח אינגאַנצן. דער פּהן האַט געמעגט צונעמען נאָר די פעל.
- 8 קדשות — פרויען, וואָס זיינען געווען באַשטימט פֿאַר אַרגיעס אין קולט פון בעל און עשתורת.

נאַכן מבול

(אדער „דער שיפורער נח“)

אַ, דו פֿייערדיקער וויין,
דרינגסט — פֿריש בלוט — אין מיר אַרײַן.

ס'אַלטע האַרץ ווערט בראַוו און יונג,
צונג באַקומט אַ נייעם שווינג!

אַלץ פֿאַרחידושט, אַלץ געפֿעלט,
שטיפֿגעמיט דעם צער פֿאַרשמעלט...

אַ, דו וויין — דו ספּריטנער וויין!
דולער, ווילדער, וווּילער וויין!!

*

בין עס איך — דער אַלטער נח?
איך, דער צדיק און דער תּמים?
עפעס בלאַנקעט אין מיין מוח,
ווי אַ פֿרעמדער אום מיין נאַמען.

אונטער שווערע הענגלעך טרויבן
וואַלגער איך זיך אין די גראַזן,
ווינק און שמונצער צו די טויבן,
טרייב קאַטאַוועס מיט די האַזן.

אַט האַט ער עס מיך באַצויבערט
דער צעשפּילטער וויין פֿאַרשניטער!
אַט — ער גלעט, און אַט — ער שויבערט,
פֿון דער האַרבער וואַר דערווייטערט.

אלע צווייפלען ער צעווייעט,
אימלעך גרימעניש פֿארטרייבט ער,
און פל-זמן דאס הארץ נאָך וויי האַט,
דער געטרייסטער טרייסטער בלייבט ער...

אַ, געבענטשמער וויין, אַנטרין ניט
פֿון צעבויטעמע געהירן!
איך קיין אַנדערן געפֿין ניט,
וואָס זאָל מיך אין פֿריידלאַנד פֿירן...

*

פֿאַרשאַלטן זינגען מיר!
מיר בלאַנדושען אום פֿאַרלאַרן
אין וואַלד, וואָס האַט סך-הפּל נאָר צוויי ביימער —
דעם צו-דער-הייך-זיך-רײַסנדיקן עץ-החיים,
דעם אין-דער-ברייט-זיך-צוויינגנדיקן עץ-הדעת.
אַזוי פֿיל סטעזשקעס צווישן זיי זיך שלענגלען,
און יעדער איינע, זעט אונדו אויס, זי איז די רעכטע
און יעדער איינע, ווייזט אַרויס זיך, זי דערפֿירט ניט...

און אַנדערש טראַכטנדיק:
ווי היין זאָל זי דערפֿירן?
וועט מען בײַם בײַם פֿון לעבן שטיין,
וועט מען דעם בײַם פֿון וויסן גאַרן.
וועט מען אין בײַם פֿון וויסן אַנשפּאַרן,
וועט דאָך דער בײַם פֿון לעבן פֿעלן,
און פֿון זיי ביידן צו געניסן
איז אַוודאי און אַוודאי ניט באַשערט!..

*

אַ, ווי אַומווערדיק טשיקאַווע
ס'פֿירן זיך עס אַלע ברואים!
ווען געווען מען איז אין תּבּהּ,

ווען געלאַקערט האָט ספּנה,
האַבן אלע זיך פֿאַרטראַגן —
קיינער קיינעם ניט פֿאַרצוקט האָט:
לייב געגענעצט האָט צום אייזל,
לעמפּערט איז ביים באַק געלעגן,
האַז ביים וואַלף געזוכט האָט אומפֿלייט,
יאָזש האָט גייענדיק געהיט זיך,
ער זאָל קיינעם ניט פֿאַרטשעפּען,
און די שלאַנג האָט זיך געדערעמלט,
ליגנדיק אַרומגעוויקלט
אַרום הירשם צעצווּנגטע הערנער...

דאָך, ווי נאָר אַרויס זיי זינגען
פֿון דער תּבה און ספּנה,
איז דער וואַלף אַ וואַלף שוין ווידער
און דער חזיר — ווידער חזיר.
בלוט איז זיס און ווילדקייט מוטיקט,
נעגל זוכן ווייכע ליטקעס,
צוין באַגערן קנאַקן ביינער,
און ווי נאָר ס'קומט אויף אַ לעבן,
איז עס גרייט פֿאַרצוקן לעבנס...

*

ווי מיין אורזיידן דעם ווייטן,
איז באַשערט מיר זיין אַן ערשטער.
נח איז אַבער ניט אַדם!
ווער ס'איז ניט געווען דער אַנהייב,
וועט דאָך קיין מאַל עס ניט ווערן.
ווער ס'האַט דורכגעלעכט אַ מבול,
מוז דערנאָך — שוין ס'גאַנצע לעבן
שפּירן זיך, ווי אַנגעשפּאַלטן.
אויפֿן העכסטן אַררט-שפיץ
קריגט מען ניט די גרויסע זכּיה,

וואָס איז מעגלעך צו באַקומען
דעם, וואָס הייבט אָן אין גן-עֶדֶן...
אין איין פרט בלויז כ'בין געגליכן
צו מיין אור-אור-זיידן אָדָם:
מינע זין, אזוי ווי זינע,
ציען זיך רק צו דער זינד...
פּינלעך איז אזוינס צו וויסן,
דאָך פסדר מיר עם טראַכט זיך,
אז שוין באַלד, גאַר-גאַר אין גיכן
וועלן אלע אויף מיר טייטן:
„קוקט אים אָן! דאָס איז דאָך נח —
ער, דעם נייעם קינס טאַמע!..“
און צי וועט עם זיין אַ ווונדער?
וואָס פֿאַראַן איז צו דערוואַרטן?
כ'האַב דריי זין, און יעדן איינעם
פֿרעסט זיין אייגענער חסרון.
חס איז טעמפּ, פֿאַרגרעכט און נאַריש,
יפֿת — קאַלט, פֿאַרכיסן, רוצחיש,
שם איז ווילד פֿון וועלן שמען...
וויי איז מיר, דעם צדיק-תמים,
לעבנרעטער, זינד-דערטרענקער,
אז דאָס ביזנס צעוואַקסט זיך ווידער
פונקט אזוי, ווי ביזן מכול!
חס, מיין זון, אַ דו כאַמוליע,
ווי האַסטו אזוי פֿאַרשעמט מיך?
ווי האַסטו בני זיך געפועלט
אַפצולאַכן פֿונעם טאַטן
און כיכיקענדיק נאָך טייטן
אויף זיין חרפה דער אַנטבלויזטער?
חס-כאַמוליע! חס-כאַמוליע! —
לאַגל, פֿול געמיינע מידות!..

*

פֿרעגט זיך : בין איך דען א רעטער ?
וואָס האָט אויפֿגעמאַן מיין תּבּהּ ?
וויי איז מיר, עס איז דאָך מעגלעך,
אז איך בין גאָר דער געמיינסטער.
ראַטעווען אַזאַ, וואָס בייז טוט,
איז געוויס די גרעסטע זינד.
ס'איז מיין פּלומרשט געטלעך שליחות
צווייפֿאַכיק געווען פֿאַרדאַרבן :
קודם האָב איך מיין געזינד נאָר
אין דער תּבּהּ אויסכאַהאַלטן,
נאָך דעם אויף אַן ערד אַ ריינער
נייע זינדיקייט באַזעצט...

האַט געהאַלפֿן דען דער מבּול ?
האַט ער ס'בייזס אַראַפֿגעוואַשן ?
אַלצדינג, וואָס געווען איז פֿרוער,
האַלט פֿון ס'ניי אין איין געדינען —
ווידער אומרעכט, ווידער שקר,
ווידער גזל, מאָרד און צביעות,
ווידער קינאה אין געצעלטן,
ווידער בלוט אויף זאַמד און גראַז...

*

ווי נאָר כ'בין אַרויס פֿון תּבּהּ,
האַב איך באלד געזען, כ'בין עלנט.
קוים באַטרעטן די יבּשה,
האַט אַנטפּלעקט זיך מיר דער אמת :
דער מבּול איז אַן אויסראַטער געווען,
ניט קיין פֿאַרריכטער !..

גענומען האָט מיך פּיניקן הרטה.
האַב איך געקלערט,

כ'וועל אין דער מי פֿון איר זיך אויסבאהאלטן.
פֿאַרפֿלאַנצט כ'האַב ווינגערטנער,
דערטראַכט זיך וויין צו שטעלן —
אַ נייעם קוואַל פֿון זינד געעפֿנט פֿאַרן מענטש —
אַ קוואַל וואָס שפרודלט פֿרייד,
געוואַגטקייט,

עזות,

דראַנג...

כ'האַב אויף דער פֿרוכט פֿון לעכנבוים געלאַקערט,
כ'האַב זיך געגרייט פֿון קלוגן וויסנבוים געניסן,
און נאָך דעם אַלעמען
גאַר פֿונעם וויינשטאַק כ'צאַפּ די טרייסט!..

*

שוין אין תּבה כ'האַב פֿאַרשטאַנען:
איינער קען אַ דור ניט ביישטיין.
איינער ווערן מוז, ווי אַלע
(פֿרויער, שפעטער — דאָך ס'געשעט!..)

מכול, מכול — גרויסער וואַשער,
רייניקער און בייזס-פֿאַרדאַרבער,
דיינע פֿלייצנדיקע שטראַמען
אויך דעם רעטער ראַטן אויס.

אמת, כ'האַב פֿאַרהיט מיין אַמעס,
און מיין ליב ליגט ניט דערטרונקען,
דאָך מיין רו פֿוילט אין דער תּבה
אויפֿן שפיץ פֿון אַררט...

מכול, מכול — שטרענגער שטראַפֿער,
גרויסער אויסלייזער-פֿאַרשמייסער,

כ'זע איצט אײַן, אז אין מײַן לעבן
כ'האַב פּסדר נאַר געגרייזט.

בין איך נח מיט די זיבן גרייזן.
זיבן פאַרבן זע איך אינעם רעגנבויען.
יעדערע — אן אַפּשפּאַלט פֿון דער זונענשײַן.
דאָך ווי נאַר זיי זיך באַווייזן,
פֿינקלט פֿרייד אויף אין די אויגן,
און מען גליקלעך איז צו טראַכטן:
ס'וועט קיין מבול מער נישט זיין...

ווילנע, אפריל־מײַ 1969

ס'ברעכט אָן אויף טאָג.
 ס'פֿאַרשמעקט מיט בראשית און באַננינג,
 עס גאַרגלען פֿרייד די אויפֿגעוועקטע פֿייגל,
 נאָר אין מיני האַרץ אַ דאַרן שטעקט,
 און אין מיני מאַרד — אַ קנויל פֿון שחיטה-בילדער...
 דער טאָג פֿון אומגליק שפּאַנט
 מיט שטיינערנעם רוצח-טראַט,
 און ס'ווערט מיר פֿינצטערער און פֿינצטערער,
 וואָס מער ס'ווערט ליכטיק!

שוין זעכציק נעכט...
 שוין צוויי לבנות צייט, ווי כ'האָב ניט צוגעטאָן קיין אויג.
 עס האָבן זעכציק שוואַרצע אייביקייטן דורך מיני מאַרד געפּוויזעט,
 און אלע טראַכטענישן האָבן זיך פֿאַרענדיקט
 מיט אַ פֿאַריוואַשט ברעכן זיך די פֿינגער אויף מיני בראַד...

גאָטס אַ בעל-חוב,
 האָב ניט געקענט איך ווענדן זיך צו אים.
 האָב איך געזיפֿצט צום סתם,
 ביי ווינט און נאַכט געכעטן גנאָד,
 צו יעדער שטראַל און שטערנדל איך האָב געטענהט.
 נאָר איטלעכער פֿון זיי האָט מיר צוריקגעווינקען,
 ווי ער מיר אויפֿגעוואַרפֿן וואַלט: „דו ווייסט גאַנץ גוט,
 אַז דו אליין דאַס אומגליק האַסט באַשטעלט.
 מיט אַזא גרינג געמיט האַסט צוגעזאָגט אַזוינס,
 אויף וואָס אויך גאָט אליין, מיר דוכט, פֿאַרטראַכט זיך...“

די לעצטע נאַכט!
 אַט קומט שוין אָן דער טאָג,
 ווען זי צוריקקערן וועט פֿון די בערג,
 אַן אַפּגעזעגנטע פֿון אירע יונגע יאַרן.

ווי וועל איך אויסהאלטן איר איינגעהאלטן וויינגעמיט,
די טומלדיקע פֿרייד פֿון אירע חֶבֶרְטֶעס,
וואָס פֿלײַסן זיך מיט שמראַמען ליד און טאַנץ
איר ליידן-פֿלאַקער לעשן?

שוין זעכציק טעג איך גרייט זיך צו איר טויט,
שוין זעכציק נעכט איך זיין אָן שלאָף
און מיט אָן אומבאַהאַלפֿענעם געדאַנק
איך זוך אַ מיטל, ווי זי ראַטעווען צו קענען.
נאָר ס'איז אומזיסט!.. מיין וואַרט, וואָס איז געפֿאַלן
אין אַ שעה, ווען ס'דולט די גאוות,
איז נוקם זיך מיט ציין און נעגל פֿון אַ היה־רעה,
מיין נדר, וואָס איז, פֿונקט ווי איך,
אַ פֿרוכט פֿון לײַכטזיניקער פֿירונג,
קומט איינמאַנען ס'גולנישע געצאַלט.

באַלד וועט זי אַנקומען,
אין דער אַרומרינגלונג פֿון אירע פֿרײַנדינס.
ווי שטויב באַגלייט אַ קאַראַוואַן,
באַגלייטן וועט זיי יוגנטלעך געהילך.
איז וואָס פֿון דעם,
וואָס ס'מײַען זיך די חֶבֶרְטֶעס זי טרייסטן,
באַרוישן זי מיט שפּיל, געזאַנג און יונגפֿרויטעניץ?
אַז זי גאָר מיך זעט, מיך — איר טאַטן דעם רוצח, —
ווי ער, אין זײַן פֿאַרריסנקייט און גאַרונג גרויס צו ווערן,
באַשמעלט פֿאַר איר, זײַן איינציקער, אַ פֿריצטיקן טויט.

אַ, מינער גילעד-לאַנד, פֿול גרינע פֿאַשע-היגלען,
באַשפּרענקלטע מיט סטאַדעס פֿעטע קי און ציגן,
כ'האַב אויסגעוואַנדערט אַלע דיניע סטעזשקעס,
געבאַדן זיך אין ירמוך און אין יבוק,
געפּוסטעפּאַסעוועט, געראַבעוועט, געהוליעט,
און אינעם טומל רוישיקסטן זיך שלוהדיק געפֿילט.

נאָר ווען עס האָבן מײַנע גאוועדיקע כרידער
די שטאַלצע קעפּ הכנעהדיק פֿאַר מיר געבויגן,
געבעטן זיך, איך זאל זיי ראַטעווען פֿון עמון,
און איך געוואָרן בין דער פֿירער, זיגער, שופֿט,
איז אַנשטאַט רו געקומען זינען-שפּאַלטנדיקער רום...

ווי ליכטיק זעען אויס אַצינד מיר יענע יאָרן,
ווען איך אָן זאָרג האָב אומגעשלעפט זיך אויף די וועגן
און מיט אַ באַנדע דרייסטע הייסבלומיקע לומפּן
געניצט דאָס מעסער נאָר אויף אַינשרעקן און נעמען רויב.
צי איז דען מעגלעך, אַז מײַן יוגנט־פֿרינד — דאָס מעסער,
וואָס איז אַ מאָל געווען דער אַנשפּאַר פֿאַר מײַן לעבן,
זאל איצט פֿאַרשניידן דעם מיך גליקלעך-מאַכנדיקן אַטעם,
אַן וועלכן ס'וועט מײַן לעבן זײַן אַ טויטס?..

איך האָב געזיגט. עס בענטשן זיך מיט מיר
די שווערליכיקע גילעד-זין באַפֿרייטע.
עס הילכט נאָך אין דער לופֿט
דאָס ברויזיקע „יהי“-געשריי,
פֿון די, וואָס האָבן מיך באַגענגט.
נאָר זייער אומגעצוימטע שפּאַלנדיקע שימחה,
וואָס האָט פֿאַרמאַגט די רוישיקייט פֿון אַן עליית-רגל,
געוואָרן איז צעריסן פֿונעם קלאַנג פֿון צימבל-פֿינקל,
וואָס אין דער האַנט פֿון מײַן פֿאַרגעמערטער,
דאָך מיטן אומזיניקסטן טויט פֿאַרקנסטער בת-יחידה...

כ'טראַכט איבער נאָך אַ מאָל
און ווידער פֿון דאָס נײַ כ'טראַכט איבער,
איך מיש און מיש מײַן אויך אַזוי זיך מישנדיקן זינען,
אַט — איך צעברעך אין מײַן געדאַנק דעם חלף
און אַט — איך, קרעכצנדיק אים ווידער שלײַף...
ניין-ניין, ניטאָ און ס'קען ניט זײַן קיין אויסוועג
פֿאַר יענעם, וואָס זײַן וואָרט

שטופט אים אין האנט אריין א מעסער.
עס מוזן אונטערנעבן זיך געפיל און ווילן,
עס מוז דער קרבן לייגן זיך אויפן מזבח,
און בלינדער צוואַנגער מוז זיין א בלינדער פֿאלגער פֿון זיין וואַרט...

כ'האָב אין מיין לעבן שוין געהאַט אי ביטערגראַז, אי לאַקרעץ!
כ'האָב אויסגעאַלמט גרינגשעצונג, פֿאַראַכטונג, שינאה,
כ'האָב צוגעזען, ווי מיניע פֿרױערדיקע פֿינד
געפֿלעפֿט זינגען פֿון מיין נצחון,
און נאָך מיין אימפעטיק דערגרייכן העכסטע הייכן
כ'האָב פֿלוצעם זיך דערזען, איך בין אין תהום.
איך האָב אַ האַרץ, וואָס איז שוין זעכציק טעג קיין האַרץ נישט,
איך האָב אַ זיג, וואָס איז אַ זיג איבער מיין גליק,
איך האָב געדאַנקען, ווי די עקדישן פֿול גיפֿט,
און, ווי די עקדישן, זיי זיך אליין דערשטעכן...

עס ענדיקט זיך דער זעכציקסטער מעת-לעת.
נאָך היינט באַווייזן וועט דאָס מזל מיר זיין רוקן.
אַ, העלף מיר, גאָט, אין אַט דער שעה פֿון שווערסטע ליידן!
איך בעט דיך: העלף,
נאָר כ'ווייס אליין נישט וואָס איך בעט דיך —
צי וויל איך, זאַלסט מיר העלפֿן קוילענען מיין קינד,
צי כ'וויל, זאַלסט העלפֿן מיר פֿאַרראַטן דיך —
מיין וואַרט נישט האַלטן...

כ'האָב אַ געפֿיל,
אַז ווי נאָר ס'וועט אַ פֿליין טאָן
אויפֿן חלפֿס קלינג איר בלוט,
וועט ווערן אַפּגעהאַקט די צייט,
פֿאַרגליווערט ווערן וועט די וועלט,
און איך וועל בלייבן גלאַצן
ווי אַרינגעפֿרוירן אין אַ רויטער בענקשאַפֿט.
נישט זיין עס וועט קיין יפֿתח מער,

ס'וועט זיין אן אומגליקלעכער גרויער שטיין,
וואָס, ווי לופטס ווייב,
וועט שטיין נאָר אויף צו וואַרענען און שרעקן...

עס האָט מיך אָפגענאַרט די שנין פֿון מיין נצחון —
א בליץ, א בליץ געמאַן און מיך געלאָזן אין דער פֿינצטער.
ניטאָ קיין זיג מער, ס'איז פֿאַראַן נאָר ווייטיק.
ניטאָ קיין אויסוועג מער,
פֿאַראַן נאָר וואַקלעניש, פֿאַרזינדיקטקייט און כּראַך...

באַלד וועט זי אַנקומען אוועקשמעלן איר לעבן קעגן מיין געוויסן,
און איר דערלאָזן וועל, עס זאל מיין צופֿעליק געגעבן וואַרט
פֿאַרגוואַלדיקן מיין אָפגענאַרטן ווילן.
איך — דער בן-זונה און דער פֿירער פֿון א באַנדע —
פֿאַרגלוקט האָב זיך א רעטער און געוועלטיקער צו ווערן,
און ווי דער גרויסער אורפֿאַטער אברהם,
מיין קינד דאָס איינציקע א גאָב פֿאַר גאָט איך ברענג.
נאָר וויי דעם נישטיקן, וואָס טראַכט, ער איז א גדול!
עס וועט ניט איבערחזרן זיך מער דער נס פֿון דער עקדה.
ניט קומען וועט א מלאַך אָפּשטויסן מיין חלף,
ניט אונטעררוקן א באַראַן אַנשטאַט מיין בת-יחידה.
ווי פֿאַלט עס מיר נאָר איין צו טראַכטן וועגן זיך
ווי וועגן אונדזער שטאַמפֿאַטער, דעם צדיק?
ווי קאָן גאָר זיין א רייד וועגן פֿאַרגלייבן אונדזערע עקדות?
אַז אים, דעם גלייביקן, האָט גאָט געשמעלט פֿאַר א נסיון,
און איך, דער זינדיקער, געמאַכט האָב אן אַרויסרוף גאָט...

ווילנע, דעצעמבער 1969

די פיראַמידע-בויערס

ס'גייט אַ רעגן.
ס'ערשמע מאַל נאָך זיבן לאַנגע יאָר אַ רעגן.
ס'ערשמע מאַל: אַ הימל אָן איין שמערן.
אויפֿן נאַסן, גרייפלדיקן זאַמד מיר ליגן,
האַלטן אויפֿגעריסן ברייט די זשעדנע מיילער,
זאַל דאָס ווונדערלעכע הימל-וואַסער
גלייך פֿון וואַלקן אין די גאַרגלען אונדז אַרײַן...

שטראַמענדיקער, פֿלייצנדיקער רעגן —
גליק, וואָס איז פֿאַר אַלעמען און יעדן!
איינציקער גענום, וואָס קיינער קען ניט רויבן;
אונדז געהערט ער, פונקט אזוי ווי פרעהן,
ווי אַ גרויסע לאַטאַסבלום עס בלייט דאָס האַרץ...
פלאַגט אַבער און פֿיניקט דער זכרון,
נאַנט און לאַזט ניט רוען די דערמאַנונג:
ערגעץ ווייט אין ברענדיקע זאַמדן
שטייען ליימענע צעפלאַצטע היימען
און אין זיי פֿאַרלאַזטע, אומגליקלעכע לעבנס
בענקען, שמאַכטן, גייען אויס, ווי מיר...

עס האָט דער, וואָס אינעם הויז דעם גרויסן*,
אונדז אַרויסגעריסן פֿון די נעבעכדיקע ביידלעך,
און באַפֿוילן אויסטריפֿן אונדזערע לעבנס,
עס זאַל אים זײַן וויל אויף יענער וועלט...
פֿונעם זונאוּיפֿגאַנג ביז שמערן-אויפֿגלאַנג
פֿרייכן מיר און ווייקן זיך אין שווייסן,
שלעפֿן דורכן מידבר גאַנצע פֿעלדזן,
וואַלגערן אַרויף אויף העכסטע הייכן
בראַכשמיינער אין פרעהס אייביקן געצעלט...

* „פרעה“ באַטייט „דאָס גרויסע הויז“, ד.ה., „דער, וואָס לעבט אין גרויסן הויז“.

ער, וואָס וווינט אין גרויסן הויז,
וואָס געניסט די גרעסטע פֿרייד,
קען נישט דעם געדאַנק דערלאָזן,
אַז דאָס אַלצדינג מוז אַוועק...
אייביק, וויל ער, זאָל עס האַלטן!
ער באַזיצן מוז זײַן גרויסקייט
נישט נאָר איצט, אויך נאָך זײַן שטאַרבן!
דער, וואָס האָט דאָס גליק געפאַקט שוין,
לאָזט עס נישט פֿון האַנט אַרויס...

דריי מאָל גרעסער, צען מאָל העכער,
פֿון זײַן גרויסן הויז אין מעמפֿיס
דאַרף זײַן יענע-וועלט-שלאָס זײַן.
שווער און ווערדיק, שטרענג און מאַכטיק,
פֿעסט און אייביק, ווי אַ שטיינבאַרג,
אַן שום טיר און אַן שום פֿענצטער,
נישט דערגרייכלעך פֿאַר קיין בריאה,
אַפגעשלאָסן, אַפגעזונדערט
זאָל דאָרט הויזן, זאָל דאָרט רוען
פרעה — מלך, פרעה — גאָט...

וויי, ווי גרויס,
ווי ריזיק אונדזער צאָל איז!
אויף די אַקסלען און געניקן רײַטן פֿעלדזן,
קני זיך בייגן, רוקנס ברעכן אײַן זיך,
ס'טריפֿט דאָס לעבן — טריפֿט און רינט נישט אויס...
וויי, ווי גרויס,
ווי ריזיק אונדזער צאָל איז,
און פֿאַר יעדערן פֿאַראַן איז אַ שטיק אומגליק.
ווי פּאַפּירוסן — פֿאַרקוואַרט אונדזערע לײַכער,
אין די גלידער — רויטע מידיקייט, אַנשטאַט בלוט...
וויי, ווי גרויס,
ווי ריזיק אונדזער צאָל איז,

און מיר ווערן במל קעגן איינעם!
וויי אונדז, אז אזוי פיל הערצער ברענען,
און זיי צינדן גארנישט, גארנישט אן!..

גרויסער לעבן-האסער — גאט אנובים —
נעם אונדז צו, באפריי אונדז פון די ליידן!
פיין אן האפענונג דערלויבט ניט ווארטן,
אנקומען דער טויט זאל ווען ניט איז...
תיבף! תיבף! ווילן מיר אים האבן;
שטיין צעקוועטשט האט אלע אונדזערע באגערן.
זיי א גוטער, גיב דעם טויט אונדז,
זאל דערפילט ווערן
אונדזער פארלאנגלעזער פארלאנג...

גאט אנובים, דיניע מענטשנקייט מיר גלעטן,
דיניע הונטליפן מיר קושן:
לייז אונדז אויס פון גרעסטן אומגליק —
אונדז, די מומיעס, אינגעדארטע אן באלזאס...

גאט אנובים, אויסגערופן האבן מיר צו אלע געטער.
קיינער ניט געענטפערט האט אויף אונדזער תפילה.
רא² פארמאכט און עפנט זיינע אויגן:
ליכטיקייט מיט פינצמערניש זיך בייטן,
און די אומגערעכטיקייט פארבלייבט...

גאט אנובים, קיינער, קיינער העלפט ניט.
אזירים, איזידע³ האבן זיך פארשפארט אין טעמפלען,
צו אטאנען⁴ אונדזער קול דערגייט ניט,
אפי⁵ כאטאר⁶ קוקן אן, ווי ס'פאסט פאר רינדער,
טויב, ווי פושער קיזלשטיין, עס איז אמאן⁷.

גאט אנובים — שרעקלעכסטער פון אלע געטער,
מיר צו דיר זיינען אצינד דערגאנגען.

קיינער וויל אונדזער געבעט ניט הערן,
קיינער וויל ניט הילף אונדז געבן;
דו אליין נאָר, דו נאָר איינער
תמיד ביסט צו דינען גרייט...

— ס'גייט אַ רעגן —
אַ מחיהדיקער, שפּעדיקער רעגן.
ס'ערשטע מאל דער דאָרשט איז אַפּגעלאָשן,
ס'ערשטע מאל עס ברענט ניט מער דאָס לייב.

רעגן, רעגן, רעגן...
נאָך אזוי פּיל יאָרן טריקעניש אַ רעגן.
אויב אזעלכעס קען זיין מעגלעך,
וואָס איז דעמאָלט אוממעגלעך אויף אונדזער ערד?
אלע מעכטיקייטן שטייען אויפֿן זאָמד...

אַ, ווי קונציק פרעה האָט געצווונגען בויען:
אונטן — ברייט, דער אויבן — קוים פֿאַראַנען;
קען דען איבערקערן ווער אזאָ געבני?

באלד שוין וועט זי זיין פֿאַרענדיקט
זיין געגארטע אייביקייטן-וווינונג.
בלויז אַ שטיקעלע וועט איבערבלייבן אַפֿן —
וואָרטן ביז ס'וועט אַנקומען זיין לעצטער טאָג...
באלד שוין וועט זי זיין פֿאַרענדיקט.
אונדזער מי וועט אַכער זיך ניט עקן;
פרעהן גלוסט זיך: בני זיין קבֿר-פּאַלאַץ
וואָסן זאָל פֿון קיזלשטיין אַ שומר,
וואָס זאָל אַפהיטן זיין אויסגערומע רוי...
ווידער וועלן מיר באַדאַרפֿן שמאַכטן,
לעשן גלידערבראַנד אין אַנגעהיצטע שווייסן,
האַקן, אויסהאַקן אַ שטאַרקן, קלוגן וועכטער —
מענטשנאַפּ מיט לייבנלייב געפּאַרט...

רעגן, רעגן, רעגן —
 לעבעדיקער, אלץ באלעבנדיקער רעגן...
 און דאָס האַרץ, ווען ס'ווערט דערקוויקט אַ ביסעלע,
 הייבט אָן צו פֿרעגן,
 לכתחילה — איינגעהאַלטן, ווי פֿאַרשעמט,
 נאָך דעם — אויפֿגערוודערט, עגמת-נפֿשידיק צעקלעמט:
 „האַבן טאַקע מיר
 דאָס אומזיניקע האַמעטנע געבני געשאַפֿן?
 האַבן טאַקע מיר פֿאַראַייביקט זיך ווי שקלאַפֿן?
 " ? ? ?

דריקנדיקער פֿון דער פיראַמידע איז דער ענטפֿער...

ווילנע, 1962

-
- 1 אַנאָביס — דער גאַט פון טויט. ער פלעגט געצייכנט ווערן מיט אַ מענטשלעכן גוף און אַ הינטישן, אַדער שאַקאַלישן קאַפּ.
 - 2 ראַ — דער גאַט פון דער זון. ראַ האַט באַשאַפֿן די ערד, די מענטשן, חיות און געוויקסן. אַז ראַ עפנט די אויגן ווערט ליכטיק, און אַז ער פאַרמאַכט — ווערט נאַכט.
 - 3 אַזיריס — דער גאַט פון גערעטעניש, פון דער לבנה און פון די וואַסערן פונעם ניל. איזידע — אַ געטין, די פרוי פון גאַט אַזיריס.
 - 4 אַטאַן, אַמאַן — עגיפטישע געטער. אין פאַרשיידענע צייטן האַט מען זיי צוגעשריבן פאַרשיידענע אייגנשאַפֿטן.
 - 5 אַפֿיס — אַ פאַרגעטערטער אַקס, כאַטאַר — אַ פאַרגעטערטע קו.

שמשון

(געזאנגען)

1

היים איך שמשון, נאך דער זון,
וואס קומט דען ארויס דערפֿון,
אז ארום איז שווערע נאכט,
אונדזער פֿרניהייט אויסגעלאכט —
פלישתים הערשן אומעטום.
קען דען טרייסטן מיך די זון?

2

מידבר, מידבר, ווייע ווינט,
צום געביל פֿון פֿאסטעכהינט
ברענג אהער שאקאל-געוויי!
אין מיין הארץ איז אויך אזוי —
צו דעם ווייטיק פֿאר מיין שטאם
קומט די שינאה פֿון ברעג ים —
עקרון, עזה, וויי און ווינד.
מידבר, מידבר, ווייע ווינט!

3

כ'קען ניט שלאפֿן אין די נעכט,
ליג איך וואכערהייט און פֿלעכט
צעפעלעך פֿון מינע האר.
כ'זועל זיי אויסצווילן קאצאר;
זייער צאל איז א פֿארזאג
פֿארן קומענדיקן טאג:
וויפֿל צעפלעך — אזוי פֿיל
טויטע פלישתים. נאר איך פֿיל:
עס איז קנאפ נאך. גאט, א, זאג,
ווען וועט קומען שוין דער טאג,
ווען פֿון אלע האר פֿון קאפ

וועל איך אויספֿלעכטן איין צאָפּ?
אלע פלישתים — זיין באַמינט.
גאָט, ווען קומט זי שוין, די צייט?

4

אלע ווייזן אויף מיר אָן:
„זע, דיין גיבור, שבט דן,
שמריק צערניסט ער, פענטעס פֿליקט,
ווי אַ לאַם אַ לייב ער שטיקט.
אים איז גוט — ער איז אַ גבר;
כוח ווייסט נישט פֿון קיין צער.“
ס'האַט געקרייט דעם טאַטנעס האָן,
ס'הייבט אַ יונגער טאַג זיך אָן.
גרייטע זינגען מינע הענט,
אַלץ איז נאַר אין זיי געווענדט.
וואָס זשע קומט אַרויס פֿון דעם,
אַז מיין האַרץ פֿאַרבלייבט אין קלעם?
יעדע גבורה, וואָס כ'באווייז,
פֿיל איך, אַז זי איז אַ גרייז.
וואָס איז גבורה און די קראַפֿט,
אויב דער שטאַרקער בלייבט פֿאַרשקלאַפֿט?

5

לעבן צרעה וואַקסט אַ בוים,
העכער פֿון מיין קאַפּ — זיין קרוין.
און פֿאַר וואָס איז עס אַזוי?
ס'ציט אים נישט קיין פלישתים-פֿרוי,
ס'ציט אים צו דעם הימל, הויך —
העכער פֿונעם שניטערס רויך
אויפֿגעהויבן איז זיין קאַפּ.
מיך אַבער עס ציט אַראַפּ —
צו אַ פלישתיםקע איך גיי —
מענערפֿרייד און יודנוויי!

גוטע מיניע, דיניע הענט —
 איינע גלעט, און איינע ברענט.
 זיסע מיניע, דיניע בריסט —
 פֿולע לאַגלען אין דער וויסט.
 צארמע מיניע, דיניע קני —
 העלע היגלען אין דער פֿרי.
 הייסע מיניע, דיניע פֿים —
 ווי דער יונגער באַקסער — זיס.
 אייביק מיניע, דיניע האַר —
 גליק פֿון חלום אויף דער וואַר.
 נאכט אַרום, און אַלצדינג שלאַפֿט,
 מיין פֿאַרדראַם מיך מער ניט שמראַפֿט.
 אַמעס דיניער גייט אין מיר,
 פּוח מיניער וויל צו דיר.
 פּוח מיניער פֿירט אַלץ אויס;
 שוואַכקייט מאַכט אים נאָך מער גרויס.
 גוטע מיניע, דיניע הענט!
 צארמע מיניע, אַלצדינג ברענט.
 זיסע מיניע, דיניע קני —
 זיי צו לויבן כ'זוייס גיט ווי.
 הייסע מיניע — פֿייערווייב,
 כ'טרינק זיך, און דער ים איז ליב!..

כ'שטייג אַלץ העכער אויפֿן באַרג.
 ריזן-משא — אויף מיין קאַרק.
 כ'טראַג אויף זיך — עס ליגט אויף מיר
 פֿונעם שטאַט-מויער די טיר.
 באַרג-אַרויף — אַרויף, אַרויף!
 מיט דער משא כ'הייב זיך אויף
 שוין צום מיטן פֿונעם באַרג.
 ס'איז מיר אַכער אַלץ נאָך קאַרג,

כ'מוז דערטראַנגן זי צום שפיץ.
עס איז, פלישתים, ניט קיין וויץ...
ווי א וואַר'נונג איצט איך גיי,
קוקט זשע, פלישתים, ווינד איך, וויי, —
ניט נאָר איינציקע איך שלאָג,
אייער פֿעסטונג איך צעטראַג!

8

זע, א באַרגטיכעלע פֿליסט,
זע נאָר, ווי דער ברעג געניסט
פֿון דעם קאַלטן, קלאַרן שטראַם,
פֿלאַך דאָס טיכל און א תהום
איז בני מיר אין מיין געמיט.
פֿעסטע, דוכט זיך, מינע טריט;
דאָך עס וואַקלט זיך אין מיר:
„שמשון, שמשון, שלעכט דיין פֿיר —
צו א פלישתימקע דיך ציט —
א פֿאַרברעכן דינע טריט.“
יא, ס'איז זיס מאַקע די נאכט:
מיט א פלישתימקע פֿאַרבראַכט,
דאָך, ווי קומט עס צו דעם טאַג,
ווען די פלישתים-זין איך שלאָג!!

9

שױרק הייסט דאָס טיכל דאָ.
ס'איז צו דיר קיין גלייכן דאָ,
שענסטע שױרקס מעכטערל!
הילכיק דיין געלעכטערל;
ס'שטיפֿן דינע אייגעלעך,
ווי צוויי שוואַרצע פֿייגעלעך.
אין די בעקלעך — גריבעלעך,
פֿאַר מיין קוש — צוויי שטיבעלעך.
שענער פֿון די אַרעמבענד

איז דיין ווייסער אַרעמבלענד,
 און די היפּטן טאַנציקע,
 און די האַר די גלאַנציקע,
 און דער נאַקן ראָזלעכער,
 און די הייסע נאַזלעכער
 מיטן אַטעם ברעניקן
 (פֿול מיט ווידערשפעניקן) —
 קטורתדיק, ניהוחדיק
 מאַכן מיך אַנבוחדיק.
 דלילה, צארטע דלילה דו,
 קעגן דיר איך תּפֿילה טו!
 רגעס וועלן וווּילע זײַן —
 כ'וועל דיין „קרבן-עולה“ זײַן —

10

זאַגסט, איך האָב דיך אַפּגענאַרט,
 בעת כ'האָב דיך אַזוי גענאַרט.
 כ'האָב געזאַגט דיר, אַז מײַן קראַפֿט,
 ווען מען בינדט מיך, ווערט פֿאַרשלאַפֿט?
 און צום סוף איז נישט אַזוי —
 ווי פֿאַרברענטע פֿלעכטלעך שטרױ
 זײַנען זיך צעקראַכן שטריק.
 הער, מײַן אויסגעחלומט גליק,
 פֿרוי פֿון אופֿירס העלפֿאַנדביין.
 נישט פֿאַרשמאַנען האַסט מײַן מײַן,
 כ'האָב געזאַגט, מײַן קראַפֿט פֿאַרשווינדט,
 ווען מען כאַפט מיך און מען בינדט,
 דאָך געמײנט כ'האָב נישט מיט שטריק,
 נאָר מיט פענטעס פֿונעם גליק.
 ווען דו פֿײַערדיק מיך האַלדוסט,
 מיך אין דינע אַרעמס האַלטסט,
 ווען מיך בינדן דינע הענט,
 ווערט מײַן גבורהשאַפֿט פֿאַרלענדט.

וואָס? דאָס אַלץ איז דיר נאָך קאַרג?
האַסט מיר, וואָס איך בין צו שטאַרק —
ווילסט אַ שוואַכניקן מיר זען?
מיינע זיבן לאַקן נעם
און פֿאַרפרעם זיי און פֿאַרקלעם
אינעם וועבשטול, אין די קעם.

11

דלילה, שטויב אויף מיינע פֿיס,
דלילה, מיט אַן עקדישבים
אויף מיין פּיאַטע כ'קום צו דיר
און דעם ווייטיק איך ניט שפּיר.
אויף צוויי פֿידלען שפּילט מען ניט,
צוויי געפֿילן פֿילט מען ניט.
איין געפֿיל אַ מענטש נאָר פֿילט.
און ווען ס'האַרץ איז אַנגעפֿילט
און פֿאַרשיפורט פֿריידיק-זיס,
פֿילט מען ניט קיין עקדישבים.
דלילה, זיי אויף מיר ניט ביין,
דלילה, כ'בעט, אויב ניט איך הייס,
דלילה זיי צו מיר ניט שטרענג,
ווען צו דיר מיין בענקשאַפֿט כ'ברענג.
ברוגזסט זיך, וואָס נעכטן כ'האַב,
לייכט אַרויסגעשלעפט מיין קאַפּ
פֿונעם וועבשטול און די קעם.
כ'האַב דיין צאַרן באַלד געזען.
זאַגסט, איך האָב דיך אַפּגענאַרט.
דלילה, ביסט צו גוט און צאַרט,
דו זאַלסט קענען האַלטן פעס.
דלילה, כ'בין פֿון בעטן בלאַס;
דוכט זיך, אַז איך קני פֿאַר דיר,
דלילה, זיי ניט שלעכט צו מיר.
כ'האַב צעריסן היינט אַ לייב,

און א בער געטאָן אַ הייב,
 אז צערעוועט האָט ער זיך
 און אַנטלאָפֿן, ווי אַן זיך.
 כ'האַב צעטראָגן היינט אַ פּלויט
 און מיט קלאַץ זיינעם געמייט
 איבער הונדערט פֿרעמדע לייט.
 פֿרעגסט, וואָס דאָס אזוינס באַמייט
 און פֿון וואַנען זיי און ווער?
 כ'זוייס ניט. ווי דער לייב און בער
 חיות זיינען זיי פֿאַר מיר.
 דלילה, זיי ניט בייז אויף מיר!
 נאָך אַ לאַנגן טאָג פֿון קראַפֿט
 קעגן דיר איך שטיי פֿאַרשלאַפֿט
 און איך מאַן פֿון דיר אַ גלעט.
 דלילה, ס'איז אזוי שוין שפּעט —
 יעדע רגע, וואָס פֿאַרגייט,
 רויבט פֿון מיר אַ שטיקל פֿרייד.
 דלילה, זיי ניט בייז אויף מיר;
 כ'זועל דעם סוד אַנטפלעקן דיר.
 אויב דיר דווקא גייט אין דעם,
 כ'זאַל אַ שוואַכלינג זיין, איז נעם
 אַ שאַרף מעסער און גאַל אַפּ
 מיר די לאַקן פֿון מיין קאַפּ.

12

ליגט מיין קאַפּ בני דיר אין שוים,
 און דאָס גליק איז אזוי גרויס.
 וואַרעם איז מיר, פֿריידיק לייכט,
 און דיין האַנט אַ גוטע שלייכט
 דורך די האַר מיניע און גלעט.
 יעדער פֿינגער, דוכט זיך, רעדט
 צערטלווערטער אַן אַ שיעור.
 דלילה, ביסט שוין גוט צו מיר...

ס'איז דיין שוים אצינד א וויג.
 ווי אן עופעלע איך ליג
 און דיין היפּט — זי וויגט און וויגט,
 אלע ווייטיקן דערשטיקט.
 ריפּקייט יארן גייען אפּ;
 קינדיש ווערט מיין שווערער קאפּ,
 און דאָס גליק וואַקסט ריזיק אויס,
 ווען עס וויגט מיך אינן דיין שוים.
 אויף אן עקדיש הינט אַרום
 כ'בין מיט שווערקייט פֿון מיין גוף,
 און ווער ווייסט, וואָס מ'זיין דער סוף?
 וועט מיך אויסהיילן דער שלאָף?
 האָס און ליבע... פֿרייד און פֿיין...
 קוש מיך, דלילה, ווען כ'שלאָף אינן!!

13

נעכטן האָב איך נאָך געזען,
 נאָך געזען, נאָר ניט דערזען,
 ווייל כ'בין נעכטן בלינד געווען,
 וועל איך אייביק שוין ניט זען.
 נעכטן — הערשער און אַ האַר,
 הינט — אַ שוואַכלינג און אַ נאַר,
 דלילה האָט מיך אויסגעלאַכט;
 ס'זעט אַ טיגער אויך ביי נאַכט.
 נעכטן האָב איך נאָך געפֿילט;
 האָס מ'מיט ליבע זיך געשפּילט.
 בלויז אַ רגע זיך פֿאַרקוקט,
 האָט די ליבע אים פֿאַרצוקט.
 שטאַטס דער גבורה — שאַנד און וויי,
 שטאַטס צוויי אויגן — ווונדן צוויי,
 און אַ פּליך אַנשטאַט די האַר,
 און אַ נאַכט — אַנשטאַט קאַיאַר.
 נעכטן — שטאַרקער נאָך פֿון שטאַרק,

הינט — א יאך שוין אויפן קארק.
ווי א בשן-אקס איך גיי
און א חרפה-ראד איך דריי.

14

כ'קרניו אלץ אויס די זעלבע טריט
ארום ראד, וואס אין דער מיט.
פאר די פלישתים מאל איך מעל;
צווישן מילשטיינער מיין זעל.
כ'בין א לייב, וואס ט'זיך פארדרייט
אין דער פאלשער ליבעפרייד,
זיך פארפלאנטערט אין א נעץ,
און סע זעט זיך ניט דער קץ.
ס'האט קיין סוף מיין רונדער וועג;
ווי די נעכט אויך שווארץ די טעג,
ווייל געהערט כ'האב: „ביסט מיר ליב“,
הער איך איצט דעם שווערן סקריפ
פון דער אקס, וואס אין דער מיט
פונעם קרניו פון מינע טריט.

15

דריי זיך, דריי זיך, לאנגער שטאנג.
פריינד מיר בלייבן שוין אויף לאנג,
פון מיין פוח דו געניסט,
דאך מיין וועגפירער דו ביסט.
נאר זיך האלמנדיק אן דיר,
וואהין צו גיין איך שפיר.
כ'גיי פארויס. דאך דער פארויס
מיט אן אפנייג לאזט זיך אויס:
צו א מיטן, וואס ער ציט
צו זיך אלע מינע טריט.
דוכט זיך, פונקט אזוי געווען
איז עס איידער ס'איז געשען.

דלילהם פֿאַלשע האַנט — איר שטאַנג,
 און מיין שטאַלצער גבֿורה-גאַנג
 אַרום איר פֿאַרדרייט האַט זיך,
 ביז געפֿאַנגען האַט זי מיך.
 דריי זיך, דריי זיך, לאַנגער שטאַנג,
 מאַך מיך שוואַך און מאַך מיך קראַנק.
 כ׳בין אויך איצטער נאָך צו שטאַרק,
 אויב ס׳קען אויסהאַלטן מיין קאַרק
 אַט דעם יאָך פֿון אזא גאַנג;
 לעבעדיקער, לאַנגער שטאַנג!..

16

ווי איך זיך אָן איר דערמאַן,
 צינדט אין מיר דאַס בלוט זיך אָן.
 דלילה, דלילה, קום צו מיר;
 א, ווי איך איצט בענק נאָך דיר!..
 ווען דו קומסט עס איצט צו גיין
 מיט דיין רייצנדיקן חן,
 וואַלט איך צופֿאַלן צו דיר,
 אז עס וואַלט פֿון מיין באַריר
 דיין פֿאַרפֿירערישער קאַפּ,
 ווי אַ וויינטרייכל אַראַפּ.
 כ׳וואַלט געגלעט אַ זוי דיין היפּט,
 אז ס׳וואַלט בלוט פֿון איר געטריפּט.
 דיך געצערמלט כ׳וואַלט אַ זוי,
 אז ווי איינגעדאַרטער שטרוי
 פּלאַצן וואַלטן הענט און פֿיס...
 כ׳וואַלט געקושט דיך אַ זוי זיס,
 אז די פֿולע דיניע בריסט
 וואַלטן ווערן דאַר און וויסט.
 דאַן דיך וואַרפֿן פֿאַר די הינט,
 ווי אַ פּלישתּימקע פֿאַרדינט...
 איך געווען בין פֿעלדויק שטאַרק,

נאָר אויף רישעות תמיד קאַרג.
 כ'האַב געוואָס, אז ביי אַ מאָן
 גומע גבֿורה איז פֿאַראַן.
 ווילדע חיות זינען ביי!
 איצטער עפעס אַנדערס כ'ווייס:
 צו אַ חיה מוז מען גיין —
 ווילד און חיהש אויך אליין;
 טייטנדיק זי, גרויזאַם זיין,
 פֿרייד געניסן פֿון איר פֿיין.
 ניט פֿאַרשטאַנען כ'האַב עם דאַן.
 איך — דער גבֿר, דער שטאַרקער מאַן,
 האָב דער גוטסקייט זיך פֿאַרטרויט
 און די פלישתים נאָר געטייט.
 תמימות האָט מיך אויסגעלאַכט
 און לסוף צו דעם דערבראַכט,
 אז אליין גאָר ניט געשפירט,
 האָב אַ ליבע איך פֿאַרפֿירט
 מיט אַ פלישתמישער צויג...
 וויין, מיין אויסגעשטאַכן אויג!..

17

פֿונעם טעמפּן שאַרף פֿון טריט
 שרייט אַרויס מיין שווער געמיט,
 אין דער פֿינצטער, אין דער בלינד
 שלעפט זיך נאָך נאָך מיר מיין זינד,
 ווען איך רייד אַרײַן אין שטאַנג
 מיין צעווייטיקטן געדאַנק.
 פֿאַר די פלישתים פֿאַלט דאָרט מעל,
 זיי איז גוט, און זיי איז העל,
 און פֿאַר וואָס איז אליץ געשען?
 ווייל ערשט בלינדערהייט דערזען
 האָב איך וואָס כ'האַב זען געדאַרפֿט
 ווען מיין אויג געווען איז שאַרף

און פֿאַרנומען האָט די פּראַכט
פֿונעם טאַג, וואָס קומט נאָך נאַכט.
ניט אין חלום ליגט די וואָר —
וואָר איז דיַיטלעך, קלוג און קלאַר.
און די וואָר זאָגט, אז געפֿיל
טאָר ניט לאָזן זיך אין שפּיל
מיט אַזוינס, וואָס קעגן איר.
וואָר איז אַליץ; ס'געהערן איר
אויך דער חלום און דער טרוים.
פונקט, ווי צו דעם שטאַם פֿון בוים
עס געהערט דער שיינער צווייט,
וואָס ער בלייבט, אַבער פֿאַרבלייבט.
איך, דער גיבור און דער העלד,
האַב די אויגן זיך פֿאַרשטעלט
פֿון דער וואָר און בין אוועק
אויף אַ גליטשיק-פֿאַלשן וועג.
ווער ס'דערלאָזט, אז אויף זיין גוף
זאל אַ פֿרעמדע האַנט אַרוף,
יענער איז אַראָפּ פֿון שליאַך
און ער בלייבט שוין אייביק שוואַך.

18

גאָט אין הימל, ווייניק נאָך,
וואָס איך טראָג אַ פֿרעמדן יאָך? ..
כ'מוז נאָך, ווינד איז מיר און וויי,
נאַריש מאַכן זיך פֿאַר זיי?
אַלע סרנים וועלן זיין,
חוצפהדיק וועט שפּרודלען וויין
פֿאַר די טעמפע פּלישתים-זיין.
איך וועל אַנקומען אַהין,
ווי אַן אויסגעלאַכטער נאַר,

פֿרײלעך מאַכן מיט מיין צער.
 כ'גיי אַהין לויט שונאָס רוף,
 און מיין שווערער בלינדער גוף
 מ'מאַכן קונצן, זײַן אַ לײַך
 פֿאַר אַ גולמדיקן געײַך.
 רוישיק וועט די חגאַ זײַן —
 מילגרוימען און רויטער ווייַן
 ניט אַראָפּ וועלן פֿון טיש
 פֿאַרן פֿאַלשן גאַט פֿון פֿיש.
 „דגון“ הייסט דער פלישתים-געײַך,
 וואָס ער שענקט די פֿיש דאָס פֿעמס.
 „שמשון“ — הייסט דער גרויסער נאַר,
 וואָס וועט שענקען פֿרייד זײַן האַר...
 נײַן, אַזױנס וועט ניט געשען!
 שמשון איז ניט בלויז געווען.
 שמשון וועט נאָך שמשון זײַן;
 גבֿורה ווערן וועט פֿון פֿיין!
 שמשון טאַנצט ניט, ווי אַ באַק,
 פֿאַר די שונאים ביז פֿאַר טאַג...
 שמשון, כאַטש ער איז פֿאַרשלאַפֿט,
 האַלט ער נאָך זײַן לעצטע קראַפֿט!

19

ייִנגל, קריגסט בײַ מיר אַ פֿייל,
 מאַך מיך אַנטאַפּן דעם זײַל!
 קריגסט אַ בױגן און אַ פֿייל;
 ווייַן מיין האַנט דעם צווייטן זײַל.
 אַט אַזױ... אַצינד איך שטיי
 צווישן שווערע זײַלן צוויי,
 וואָס אויף זיי עס ליגט דער דאַך,
 און איך הער די טומאה-שפּראַך
 פֿונעם שיפורן געפֿרײַ
 דורך צעהוליעמן געשרײַ.

דוכט, איך הער דארט אויך איר שטים,
 לאכט אזוי צעפעסטעט דין,
 און מיין נאמען זי דערמאנט.
 יא, ס'איז דלילה — כ'האב דערקאנט.
 לאך דארט, לאך דארט, זונה דו,
 וועסט ניט רויבן איצט מיין רוי.
 נאך א רגע, נאך א ווייל —
 ס'האלט מיין יעדע האנט א זייל!
 שמיל געלעכט האט אונדזער שטאם
 פֿונעם מידבר ביז צום ים.
 צו דער אַרנטלעכער מי
 פֿלעגט מען אויפֿשטיין אין דער פֿרוי,
 און געזונגען און געלאכט
 אין די וויינגערטנער בני נאכט.
 אונדזער מי געווען איז פֿרייד,
 אונדזער גליק האט אונדז געקליידט!
 האט איר אונדזער פֿרייד באַטויבט,
 האט איר אונדזער גליק גערויבט,
 האט איר אונדזער מי פֿאַרשוועכט,
 האט איר אונדז געמאַכט פֿאַר קנעכט.
 א, ווי ס'ברענט צו אייך מיין האַס!
 הער עס, עזה, ווייס עס, גת,
 ווייל מיין שינאה אייביק איז,
 בין איך שוואַכערהייט אַ ריז;
 ווען דער האַס צום פֿינד איז גרויס,
 לייזט פֿון אַלע זינד ער אויס!
 לאך דארט, לאך דארט, זונה, לאך!
 שמשון, מיינסמו, איז איצט שוואַך?
 ניין, ער איז אין גבֿורה ריך...

שטאַרב, מיין זעל, מיט זיי צו גלייך!
 פֿאַלט איין, זיילן מיטן דאך!..
 פֿלישתים, איצטער איך שוין לאך!

יוס-טוב איז אין מנין געמיט,
ווייל מנין טויט מיט זיך ציט מיט
טויזנטער פֿאַרהאַסטע פֿינד.
שטאַרק און גליקלעך בין איך היינט!..

מאַסקווע, סעפטעמבער-אַקטאָבער 1944

אינהאלט

א. לידער

1. דער עול פון הונדערט דורות גלות

5	הנני
6	יפו
9	ירושלים
18	זיבן פארלאשענע מגורות
20	ס'האט זיך מיר געחלומט אן אלעז
23	אנוסים

2. אויפן קוצו-שלייוד

25	מענטש (איז עס טאקע אזוי פשוט?)
26	אמתן גאלדענע
28	פראגעס און ענטפער
29	נארעלע חכם
30	מענטש און אייביקייט
31	דארף מען?
32	אויפן קוצו-שלייוד
33	צוויי ציגעלעך
34	„פאסטאראלע“
36	וועג... (זיך פארנומען אין א וועג)
38	ווער? (און ווער איז דער קלוגער?)
39	על-חטא
40	אויף דער שוועל...
41	גייער-ווייטיק
42	אוונט-געדאנקען
43	וואס?
44	* (יעדע נאכט קומט צו חלום מיר א שד אן עובר-בטל)
45	שלאפלאזיקייט

3. ארום פארגעלטן פארק

47	שולדגעפיל (כ'האב אויסגעזעצט שויבן)
48	דער שטיין
50	מוסר
51	תשליך
52	קוקסט אין שפיגל...
54	ראמאן
55	* (פאר וואס ביסטו ניט מודה זיך?)
56	גאנג (ברעקלען משוגענע זייגערס די שעהען)

57	אויב דו ביסט מיט זיך צופרידן...
59	פריילינג (אזא געזאנג האב איך נאך קיין מאל ניט געהערט)
60	הארבסט (ארום פארגעלטן פאָרק)
61	* (טענהסט: "עס איז אלץ אַ חלום")
62	אַ „דר־דלע“
64	דער טרוימערדער

4. ווער ווייסט אים דעם ווייזער פון זייגער

66	עבודה
67	די פעדער
68	* (וויי, וואָס צער ס'קומט אויס צו צאלן)
69	אַן ווערטער...
70	פריידיקע רגעס
71	* (איך האַלט דעם אמת אין מיין האַנט)
72	פאַרשטיינערטקייט (פלוצעם דוכט זיך מיר)
73	ווער ווייסט אים דעם ווייזער פון זייגער?

5. אויסדויער

74	זעט אַ יד עס רייטלען זיך די שויבן...
75	ציגעלע־מיגעלע, וווּ ביסטו?
76	נאָכן חורבן אין אַ ניט־חרובער היים
77	ירושא (איך הער דעם גאַנג פון דורות)
78	נאָך אוישוויץ
80	ביידע...
81	זינגען מיר...
83	און עס וועט זײַן...
84	לחיים!

6. נס אין מידבר

85	יעקבס חלום
87	דער ברענענדיקער דאַרן
90	פרעהס חלום

7. קהלתדיק

93	אַ פישל אויף דער ווענטקע
94	קי
96	וואַלד־באַלאַדע
98	קהלתדיק
99	* (פאַראַן איז אַ ליכטיקער אומעט)
100	* (האַב איך זיך געכאַפט, איך טראַכט אַ נאַרישן געדאַנק)
101	* (וואָס מער איך האָב דיך אויסגעלאַכט)
102	צוריקקער
104	בענקשאַפט
105	מעמאַריאַ
106	ברכה...

8. דעם פלאַמס אַ ווונק

107	מענטש (און אַז די נאַכט וועט קומען, זאַג)
107	* (און ווי גרויס עס זאָל ניט זיין)
108	דיכטער
108	שאַפּונג (כ'טעסע דאָס וואָרט)
109	אַ, ליכטיק שעפעלע
109	* (אַלע שוואַלבן)
110	פעניקס
110	* (ניין, סע שטאַרבן ניט די יאָרן)
111	ווערטער (ווערטער זיינען שטיקער האַרץ)
111	* (און ווען עס שוין געלינגען זאָל)
112	* (גרייס זיך ניט מיט דיניע מעלות)
112	* (פרוויסט אַלץ וואָשן דיין געוויסן)
113	גאולה
113	טראַדיציע
114	* (ס'איז דער פּונק)
114	* (אומעט קומט נאָך זינד)
115	ניט פּויגלדיק
115	* (אויב דו באמת טראַכסט)
116	פּראַגעס אין אַ קאַלט לאַנד
116	האַרבסט (אין אַ געסל בני אַ צוים)
117	איך...
117	ניגון (ווילסט מיך מיט געזאַנג פאַרוויגן)
118	שפּראַך
118	* (ווען געוויסט וואַלסט וואָסער טראַט)
119	נאַסטאַליע
119	מעגלעך... (אַז כ'וואַלט דיך גאַר ניט פאַרגעסן)
120	* (זאָל טאַקע מקוים ווערן)
120	* (אויפן פעלד צוויי לעבנס נאָר)
121	ווערטן (כ'וואַלט וועלן פאַרגעסן די רגע)
121	נאַטור... (די זון זי הערט ניט אויף צו גיין)
122	מענטש (עפעס מייד איך אויס צו טראַכטן)
122	* (נעם ניט מיינע ווערטער אויף מיט אַ פאַראיבלז)

ב. פּאַעמעס

פונעם ציקל „אַזוי איז געגאַנגען דער מענטש“

125	אין פּה-הקלע
131	ראַבעספּיער (פּראַגמענטן)
139	עלי
144	נאָכן מבול (אַדער „דער שיכורער נח“)
151	יפתח
156	די פּיראַמידע-בויערס
161	שמשון

ביכער פון הירש אַשער־אָוויטש

פון קלעם אַרויס

באַלאַדעס און פּאַעמעס, מאַסקווע 1947

מינן גוטער קליאַן

לידער און פּאַעמעס (איבערגעזעצט אין רוסיש), מאַסקווע 1962

דער האַניק פון דערקענטעניש

לידער און פּאַעמעס (איבערגעזעצט אין ליטוויש), ווילנע 1964

די הייליקע טאַג־טעגלעכקייט

לידער און פּאַעמעס (איבערגעזעצט אין ליטוויש), ווילנע 1968

זונענגאַנג

לידער און פּאַעמעס, מאַסקווע 1969

צווישן בליץ און דונער

לידער און פּאַעמעס, תל־אביב 1973 (פרעמירט מיט דער יעקב גלאַטשטיין־פרעמיע פון אַלוועלטלעכן ייִדישן קולטור־קאָנגרעס)

מינן פּאַנעוועזש

פּאַעמע, תל־אביב 1974

אין דער וועלט פון עקדות

לידער און פּאַעמעס, תל־אביב 1975